CIPPI HEBRAICI:

SIVE

Hebræorum, tam veterum, Prophetarum, Patriarcharum; quàm recentiorum, Tannæorum, Amoræorum, Rabbinorum monumenta, Hebraicè à Judæo quodam, teste oculato, tum intra, tum etiam extra terram Sanctam observata & conscripta,

NUNC VERO

Latinitate donata, notisque illustrata,

AUTHORE

JOH. HENRICO HOTTINGERO, D.

Ejusdem accedunt Dissertationes.

I. De variis Orientis monumentis, mensuris & inscriptionibus.

II. De Nummis Orientalium, Hebræorum maximè & Arabum.

III. Elenchus tractatuum ab eodem authore editorum.

EDITIO SECUNDA AUCTIOR.

HEIDELBERGÆ,

TYPIS SAMUELIS BROUN, ACAD. TYPOG. & BIBLIOPOLÆ ANGLI,

CIƆ IƆ C LXII.

VIRIS

Magnificis, Amplissimis, Nobilissimis, Prudentissimis; Illustrissimæ Reipublicæ Tigurinæ Consulibus:

D. JOH. HENRICO RHANIO.

D. JOH. HENRICO WASERO;

Patriæ Patribus, &c.

Libellum hunc, observantiæ ergo, offert & consecrat

JOH. HENRICUS HOTTINGERUS.

MAGNIFICI
D. D.
CONSULES,

ÆE, si unquam aliâs, hoc certè tempore, vos, pro salute Patriæ, pro Ecclesia, pro pace, occupant curæ publicæ, ut religioni meritò, tot sanctis intercedere ducerem occupationibus, nisi brevi alloquio, ex singulari, multisque modis antehac probato affectu, & facilem mihi pollicerer aditum, & aures benevolas. Vt ex duplici, præterita æstate, occasione Comitiorum Imperialium, itinere Francofurtensi, ad studia mea privata aliquid rediret emolumenti, de augenda mea curta supellectili subinde fui solicitus. Geminum, inter alia, mihi obtigit scriptum Hebraicum, utrumque ἀνέκδοτον, alterum quidem de casu speciali, ab Hierosolymitanis judæis ubique ebuccinato, cujus etiam, sub finem præfationis ad Lectorem, de Inscriptionibus Orientalibus, meminimus. Alterum verò de Cippis, monumentis Sepulchralibus & Epitaphiis eorum, quos

* 2 inde

inde à prima Gentis judaicæ origine Hebræi, tam intra, quàm extra terram sanctam, sepultos ostendunt, Patriarchas, Prophetas, Doctores. Fidem authoris jam non solicito. Scio, eum ex hominum esse genere, quod de se suisque sesquipedalia jactat verba. Neque tamen, sive aliorum spectemus monumenta, sive praxin Orientis, dubium est, quin, quæ de Sepulchris, eorum saltem, qui ætate Christi sunt posteriores, commemorantur, magna se verisimilitudinis specie commendent. Has proinde chartas, propter varium, quem Theologorum Scholis præbet, usum, è tenebris eruere, lucique exponere publica opera duxi pretium. Et ne, quod concisum nimis esset scriptum, & breve, commoda destitueretur forma, non modò notis, sed & altera, de Nummis Orientalium *mantissa, auctius reddidi. Vestro autem hoc opusculum Nomini* Magnifico & Amplissimo *consecratum esse volui, ut foris etiam, quid tantis deberem Mæcenatibus, publicè testarer. Non molem offero, aut volumen, gravissimis vestris occupationibus molestum, sed libellum, haud obscuris tamen, ut puto, raritatis deliciis commendatum. Quemadmodum verò certissima fretus spe, non dubito, grati hanc animi tesseram (id enim heic ago, præconium meritorum illis relicturus, qui nesciunt, majora esse, quàm quæ citra invidiam calamo exprimi possint) vobis,* PATRIÆ PATRIBUS, *vel propterea acceptam fore, quod à cive ea vestro, tanquam cultus & observantiæ debitæ luculentissimum*

unum documentum, proficiſcatur; ita appendicem de Nummis, Tibi, Ampliſſime WASERE, *alio etiam nomine, ſe inſinuaturam planè confido. Innotuerunt pridem orbi erudito Magni parentis, Theologi apud Tigurinos meritiſſimi, ſcripta Theologica pariter & Philologica. Magno cumprimis habitus ſemper loco fuit elaboratiſſimus ejus de* Nummis *Hebræorum tractatus. Nihil auribus do, palàm tamen affirmo, neminem facilè hac noſtra ætate vel obiter ſcruta veteris rei nummariæ Hebraicæ excuſſiſſe, quin doctiſſimi Viri vitulo arârit, & in perplexa hac materia ſententiam ejus rogârit. Non Reformati tantùm Scriptores* Seldenus, Buxtorfius, Waltonus; *ſed & Pontificii, nuperus præſertim Hieroglyphicorum Epilytes*, Athanaſius Kircherius, *crebram ejus, eámque honorificam, faciunt mentionem. Eum ergo, cui non ſemel divina virgula & muneris, & domicilii obtigit ſucceſſio, eminus vel aliquid in Samaritanorum & Arabum tentâſſe monumentis; quod digniſſimus tanto Filio Genitor, ex Hebræorum tam veterum, quàm recentiorum ſcriniis pleniſſimè & eruditiſſimè eruit, jucundam, cum laude familiæ, tranſactorum laborum, refricare memoriam, cur vel ambigam? Hæc honeſta ſunt fragrantiſſimæ famæ, imò perennaturi nominis vehicula. Nempe;* Vivitur ingenio, cætera mortis erunt; *ſoláque* vivit poſt funera virtus. *Plura ſcriberem: ſed non ferunt publica veſtra negotia prolixas privatorum interpellationes.*

DEUM

DEDICATIO.

DEUM supplex veneror ut Vestra, totiusque adeo Reipublicæ Inclytæ consilia, tum aliâs, tum hac præsertim rerum facie, jubeat esse salutaria; vires corporis & animi largiatur firmas, successum prosperum, regimen, & in eunte hoc, & pluribus sequentibus annis, quietum, populum pium, fortem & fidelem; universam denique Helvetiam tutam præstet & pacatam. Quod quidem ardentissimum votum est, illius, qui, ut fuit hactenus, sic erit deinceps

Heidelbergæ, in
Colleg. Sapientiæ
Cal. Ianuarii 1659.

*Magnifici & Amplissimi
vestri Nominis observantissimus*

JOH. HENRICUS HOTTINGERUS.

ELENCHUS
SCRIPTORUM MEORUM.

Aliquoties jam, non ab amicis tantùm rogatus; sed & à Superioribus, Tractatuum meorum exhibere Catalogum, jussus, obsequium diutius detrectare non potui. Aliorum ergo vel imperiis, vel monitis feratur acceptum, quod modestiæ mihi studium nunquam permisisset. Exscribam autem eos, ordine primum temporis, quo quisque lucem aspexit fœtus, observato; addam deinde paucis eorum usum & distinctionem.

1644.

1. Exercitationes Anti-Morinianæ, *de Pentateucho Samaritano, ejusque udentica authentia: Opposita, Canonica ejusdem αὐθεντίᾳ, à Joh. Morino Blesensi, Congregationis Oratorii, ut vocant, Presbytero, temerè asserta: In quibus, non tantùm firmis rationibus Pentateuchus Samariticus, magno conatu ab ipso Canonizatus, convellitur, Apographum vitiosum ex Hebræo autographo demonstratur; sed etiam nonnulla S. Scripturæ, & Antiquitatis loca difficiliora de Samaritanorum Religione, scriptis, moribus illustrantur, atque ex monumentis variis eruuntur. Quibus 2. accedit Epitome omnium Capitum* LIBRI JOSUÆ *h.e.*

Chro-

Chronici, *illius* Samaritani, *quod ex Legato magni Scaligeri, in instructissima Leidensi Bibliotheca Arabicè contextum; sed Samaritico charactere exaratum, asservatur.* Tiguri *Typis Bodmerianis*, 4.

1647.

1. Erotematum Linguæ Sanctæ Libri duo, *cum appendice Aphorismorum, ad lectionem Bibliorum Hebraicorum, Isagogicorum*, ib. 8.

2. Christlicher / unpartheyischer Wegweyser / dadurch ein jeder Gottliebender / seiner Seeligkeit sorgfeltiger Christ versichert und vergewüssert werden mag / wo noch heutiges Tags der allein seligmachende/recht-Catholische glaube/ der uhralten Apostolischen/in 300. ersten Jahren nach Christi Gebuhrt / blühenden Kirchen anzutreffen/ 2c. Der erste Theil / von der heiligen Schrifft / ihrem ansehen / Ampt und Eigenschafften / Tiguri, *Typ. Hambergeri, sumptibus Mich. Schufelbergeri.*

1648.

Christlichen unpartheyischen Wegweysers/2c. Ander Theil/ von Gott/Göttlichem Wesen/und anruffung der Heiligen/ib. 4.

1649.

1. Christliechen unparteyischen Wegweysers / dardurch/2c. dritter und letzter Theil/ von den Bilderen / der Gerechtmachung / guten Wercken/dem Fegfeur und Ablas/ib.

2. Thesaurus Philologicus; *seu*, Clavis Scripturæ;

pluræ; qua quicquid fere Orientalium, Hebræorum maxime & Arabum habent monumenta de religione, ejusque variis speciebus, Judaismo, Samaritanismo, Muhammedismo, Gentilismo; De Theologia & Theologis; verbo Dei ἀγράφῳ & ἐγγράφῳ; variis Bibliorum exemplaribus; Fontium Hebræorum Integritate; Scripturæ Accidentibus, Partibus, Distinctionibus, sensu & commentariis: De Thargumim seu Paraphrasibus Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Persicis, Samaritanis, Græcis & Latinis; De Masora & Kabbala; de singulorum V. T. librorum, Canonicorum & Apocryphorum authoritate in genere, & de Lege, Prophetis & Prophetiis in specie: breviter & Aphoristice ita reseratur, & aperitur, ut multiplex inde ad Philologiæ & Theologiæ studiosos, fructus redundare possit, Bodmer. 4. Secunda jam prodiit Editio ex eorundem Typographia Orientali; *ubi Samaritica, Arabica, Syriaca suis quæque nativis Characteribus exprimuntur, opera & studio Doctissimorum virorum,* D. Johannis Huldrici, *Gymnasiarchæ apud Tigurinos Abbatisani; &* Guilielmi Frey, *Collegii ibidem Neoparthenici Inspectoris, affinium honorandorum, qui, me absente, hanc susceperunt operam.*

1650.

Freimüt Eidtgnössisches Wexelschreiben / rc. 8. Schufelb.

1651.

1. Historiæ Ecclesiasticæ Novi Testamenti Enneas; *seu Pars I. qua res Christianorum, Judæorum,*

rum, Gentilium, Muhammedanorum juxta novem, post natum Christum, primorum seculorum seriem, breviter, succincte & Aphoristice primò proponuntur, deinde fusius explicantur; Capita etiam doctrinæ, tum vera, per commodam & luculentam uniuscujusque seculi Συμβίβασιν; *tum falsa, per* ἔλεγχον *subjiciuntur, sicque ad multiplicem usum, necessariamque rerum notitiam applicantur.* 8. Tiguri, & Hannoviæ *Edit. 2. Schaufelb. sumtib.*

2. Historiæ Ecclesiasticæ Novi Testamenti Dyas, *seu pars II. qua res, &c. juxta duorum X. & XI. post Christum natum seculorum seriem, &c. proponuntur.*

3. Historia Orientalis, *quæ ex variis Orientalium monumentis collecta, agit I. de Muhammedismo, ejúsque causis tum procreantibus, tum conservantibus, inprimis Muhammede, ejus parentibus, Majoribus, patria, nativitate, educatione, Pseudoprophetia, æmulis, dogmatibus, Hegira, præliis, successoribus, morte. II. De Saracenismo seu religione veterum Arabum. III. De Chaldaismo, seu superstitione Nabatæorum, Chaldæorum, Charranæorum. IV. De statu Christianorum & Judæorum tempore orti & nati Muhammedismi. V. De variis inter ipsos Muhammedanos, circa Religionis dogmata & administrationem, sententiis, schismatis, & Hæresibus excitatis. VI. Accessit, ex occasione Genealogiæ Muhammedis, plenior illustratio Taarich bene Adam, qua, ex ipsis Arabum scriptis, vita & res gesta Prophetarum, Patriarcharum,*

rum, quorundam etiam Apostolorum, Regum Persiæ, aliorumque ab Adamo ad Muhammedis usque natales in orbe degentium & regentium, explicantur, 4. Tigur. *Bodmer. Auctior prodiit a. ch. 1660. cum Characteribus nativis.*

1652.

Grammaticæ Chaldæo-Syriacæ libri duo, *cum triplici appendice Chaldæa, Syra, & Rabbinica*, 8. ib. *Explicatione locorum Thargum & N. T. Syriaci quorundam addita.*

1653.

1. Historiæ Ecclesiasticæ Trias, *seu Pars III. qua res Christianorum, &c. juxta trium* XII. XIII. & XIV. *post Christum natum seculorum seriem proponuntur*, 8. Schufelb. *Tig. & Hanov.*

2. Analecta Historico-Theologica, *octo dissertationibus proposita* 1. *de necessitate Reformationis, superiori seculo instituta.* 2. *De Heptaplis Parisiensibus, sive Bibliis Regiis.* 3. *De jubilæo Judaico, Christiano, & Pontificio.* 4. *Judicia Hebræorum & Arabum de terræ motibus.* 5. *De usu Linguæ Hebreæ contra Pontificios & Anabaptistas.* 6. *De usu Linguæ Arabicæ in Theologia, Medicina, Jurisprudentia, Philosophia & Philologia.* 7. *Introductio ad lectionem Patrum.* 8. *De usu Patrum. Accessit appendix, de Cyrilli, Patriarchæ Constantinopolitani confessione, Scripturæ & Patrum Testimoniis vestita; vita, scriptis, & Martyrio.* 8. Bodmer. *Tiguri.*

1654.

1. Dissertationum miscellanearum *utriusque*

1. *De abusu Patrum.* 2. *Catalogus scriptorum Ecclesiasticorum supposititiorum.* 3. *Specimen Philosophiæ Historicæ.* 4. *Irenicum Helveticum.* 5. *Methodus legendi Historias Helveticas*, & Bodmer. *Sæpe citavi nomine Partis* II. *Analector.*

2. Historiæ Ecclesiasticæ N. T. Pars IV. seu sæculum XV. *quo res Christianorum, &c. Gingis-Chanicorum seu Tartarorum breviter, &c. proponuntur.* Accedunt, *Andreæ Archiepiscopi Crainensis & Cardinalis gesta, contra Sixtum* IV. *de authoritate Ecclesiæ supra Papam R. hujusq; fallibilitate; commentariis Petri Numagen, Trevirensis, illustrata, & primum nunc ex Bibliotheca Ecclesiæ* Tigurinæ *in lucem edita.*

3. Dissertatio de subsidiis Analyseos Sacræ; *ubi prolixè de sensu verborum institutionis Cænæ Dominicæ*, Bodmer. 4.

1655.

1. Juris Hebræorum Leges 261. *juxta* Νομοθεσίας *Mosaicæ ordinem atque seriem depromtæ, & ad judæorum mentem, ductu R. Levi Barzelonitæ, indicatis cujuslibet præcepti fundamento, materia, Subjecto, fine, Accidentibus, transgressoris pœna, &c. ita proposita, ut non Theologiæ tantùm & Linguæ Hebreæ; sed & juris Studiosis magno usui esse possint.* 4. Tigur. *Bodmer.*

2. Historiæ Ecclesiasticæ N. T. pars V. *seu seculi XVI. quo res, Christianorum potissimum; Orientalium & Occidentalium, breviter proponuntur, deinde fusius ita explicantur, ut Reformationis*

Eccle-

Ecclesiastica superiori seculo instituta necessitas haud obscurè evincatur. 8. Tigur. *Schaufelb.*

1656.

1. Collegium Sapientiæ restitutum; *sive Oratio secularis de Collegio Sapientiæ, quod Heidelbergæ est: Accesserunt notæ ejusdem de Heidelbergensi Academia, origine, progressu, privilegiis, &c.* 4. Heidelbergæ, *typis & impensis Ægid. VValteri.*

1657.

Smegma Orientale *Sordibus Barbarismi, contemtui præsertim Linguarum Orientalium oppositum; ubi 1. De occasione scripti. 2. Contemtu Linguæ & Scripturæ sacræ superioribus seculis. 3. De usu Linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Arabicæ, Persicæ, Æthiopicæ in genere multiplici. 4. De Linguarum confusione, earundemque in Ecclesia pretio. 5. De usu Linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Persicæ, Æthiopicæ, Ægyptiacæ, in translatione Sacræ Scripturæ. 6. De usu Linguarum Orientalium Syriacæ maximè & Arabicæ in collatione Scripturæ sacræ; instituto examine ex Deuteronomio Heptaplorum Parisiensium. 7. De usu Linguæ Arabicæ in restituendis vocibus Hebræis vel planè obsoletis, vel rarò in contextu sacro obviis. 8. De usu Linguarum Hebræo-Rabbinicæ in Theologia Historica; ubi ordine, veteris Testamenti Historia Prosopographicè ex Hebræorum & Arabum, Patricidis cumprimis, Elmacini, & annalium Samaritanorum scriptis ἀνεκδότοις, ad Judicum usque tempora pertexitur.* Heidelberg. *Typ. & impens. Adriani VVyngard.*

1658.

1658.

1. Promtuarium, *sive* Bibliotheca Orientalis, *exhibens Catalogum, sive Centurias aliquot, tam authorum, quàm librorum Hebraicorum, Syriacorum, Arabicorum, Ægyptiacorum; addita mantissa Bibliothecarum aliquot Europaarum, &c.* 4. Heidelberg. *Typ. & impens. Adriani VVyngard.*

2. Grammatica quatuor Linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ & Arabicæ Harmonica, *ita perspicuè instituta, ut ad Linguam Hebraicam, tanquam matrem caterarum etiam ceu filiarum Linguarum, accommodentur pracepta. Cui accedit* Technologia *Lingua Arabica Historico-Theologica* 4. *ib.*

1659.

1. Cippi Hebraici, item de inscriptionibus, & Nummis Orientalium, *&c. Sam. Broun,* 12. 1659. *&* 1661. *8.*

2. Primitiæ Heidelbergenses, *sive Tomus Disputationum, à restituta Academia, ab authore tam publicè, quam privatim habitarum 1. De Mediis explicanda Scriptura Sacra. 2. De Reformationis causa efficiente & Materiali. 3. De usu scriptorum Hebraicorum in N. Testamento. 4. Meletemata Irenica. 5. Sabbathismus, sive dissertationes de Sabbatho judaico, Christiano, Mariano, Muhammedico, Gentili. 6. Idolographia veteris Testamenti.* 4. Ægid. Walt. *Heidelb.*

3. Κτίσις ἑξαήμερος, *id est, Historia Creationis Examen Theologico-Philologicum, ita institutum, ut opera sex dierum ex primo Geneseos Capite*

pite strictim enarrentur, singulæ penè voces, obscuriores cumprimis & Emphaticæ, quæstionibus 164. elucidentur, & ad varios usus accommodentur, 4. *ib.* Sam. Broun.

4. Duæ quæstionum Philologico-Theologicarum centuriæ de Theologia; *Principiis fidei Christianæ in genere; verbo Dei, ejusque causis, Effectis, subjecto, Adjunctis in specie; disputationibus triginta in Collegio Sapientiæ, discussæ, &c. ib.* 4. Ægid. Walter.

1660.

1. Dissertationum Theologico-Philologicarum fasciculus *1. De Resurrectione mortuorum. 2. De notis Ecclesiæ visibilis. 3. De Translationibus Bibliorum in varias Linguas vernaculas; tum in Synagoga judaica Pharisæorum sive Rabbanitarum, Karræorum & Samaritanorum, quàm in Ecclesia Christiana Syrorum, Armenorum, Ægyptiorum, Arabum, Persarum, Græcorum, Æthiopum, earumq́ origine, virtutibus & vitiis. 4. De Nominibus Dei Orientalium Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabum, Samaritanorum, Æthiopum, Persarum, &c. publicè ventilatus in Academia Heidelbergensi. Accedit mantissa doctrinæ Hebræorum de Essentia Dei, variisq́ ejus attributis, &c. ib.* 4. Sam. Broun.

Quibus, separatim excusæ, accedunt dissertationes 1. De Baptismo. 2. Cœna Domini. 3. Paradiso. 4. Topographia Ecclesiastica, *i. e. Brevis Ecclesiæ Orientalis, secundum nominum, dogmatum, e-*

כור ביבש גרב בלח הוא במקום סאה ביבש וד׳
קבים הוא שעור משוי תרקב הוא חצי סאה והוא
ג׳ קבין וסאה כ׳ מדות של גרב ותרקב תמצאם בפ׳
המוכר את הספינה אירדב הוא חצי סאה ויש לו
רובע וחצי רובע עוכלא א׳ מחמשה ברובע וכן תומן
סאה מדברית קמד בצים שהם ו׳ קבין שהם כ״ד
לוגין סאה ירושלמית עודפת על של מדברית שתות
והיא כמו ר״ח בצים ספל סאה ופלגא הקפל ק״כ ופלגא
במדת הלח עושה אדם הין וחצי ההין ושלשית ההין
לוג וחצי לוג ושמנית לוג וא׳ בשמנה בשמינית
ונקרא קרטוב Ex quo quidem testimonio, ut plenius illud explicemus, colligimus 1. כור & חומר esse unum & idem; quod ipsum etiam ex Thalmude probat *Clariss. Buxt.* Lex. Bibl. R. חמר, & *Grsepsius* p. m. 104. *Hoc tamen interest*, inquit, *quod Gamor* (חמר) *est vox antiquior, & Hebrais usitatior. Corus autem, quem Hebrai Cor dicunt, vox non perinde antiqua videtur, nec ita Hebrais usitata. Non enim vel in Mosis libris vel apud Prophetas reperitur, præterquam apud Ezechielem, Esram, & in libris Regum, ac Paralipomenon, & videtur ad Hebræos ab externis pervenisse, quibus, ut apparet, magis usitata, quam Hebrais fuit.* Non rejicienda planè hæc est observatio. Videtur omnino vox hæc vel à Babyloniis, vel Ægyptiis profecta. Et enim vel ab illis, vel ab his nomina aliqua sive mensium, sive mensurarum mutuata,

cur

tur dubitemus? Pleraque certè mensium nomina ex Babylonia in Iudæam deportata esse suo, σὺν θεῷ, probabimus loco. Ejusdem originis censere videtur vocem כור Claris. *Golius*. Ita enim Lex. Arab. كُرّ *Genus mensuræ aridorum Babylonicum, continens 7100 libras* Dist. *aut 40.* اردب *Ardabas* Ca. *vel 12.* وسق *onera, quorum singula faciunt* صاع *Seas 60. estq; κόρος, Luc. 16.*

Sed & Ægyptiaca incunabula, alii non sine ratione voci assignant. Facit pro illis 1. quòd LXX. Interpretes, & Josephus, hac voce crebro utuntur. Illis verò non est insolens, voces, Ægyptiis usitatiores, retinere. Utque taceamus, quæ hac de re diximus in *Primit. Heidelb. pag. 119.* ipsum alterum etiam mensuræ vocabulum *Epha* ex Ægypto accersuit. Idem *Grsepsius p. 112. Duodecima Chori Hebræis, dicitur Epha. Ægyptiis autem Oephi: sicut LXX. transferre solent. Ægyptia enim videtur hæc vox, non Hebraica. Unde Hesychius: Oephin, inquit, est mensura Ægyptia quatuor Chœnicum. Hinc discimus, Ægyptiis hanc vocem fuisse in usu, à quibus, ut puto, ad Hebræos pervenit.* II. Quia vox πικορος recentioribus etiam Ægyptiis est usitata. In Lexico meo Msc. Copto-Arabico; πικορος Novuo. Arab. الصاغ

الصاغ الكر القمح اربعة امدان قفط *Sea, Cor, farina: quatuor duntaxat modiorum.*

B. *Cor* & *Gomor*, (melius Homer) dúo facere לתכין *Lethacin*, de quo mensuræ nomine, *Hos.* 3.2.

C. *Lethec* habere 15. Seas, quia Homor 30. Seis absolvitur.

D. *Seam* habere 15. Isoth.

E. Tres Seas constituere *Epham*. Est enim Sea satum, mensura aridorum, tertia pars Ephæ, mensuræ maximæ.

F. *Homor*, seu *Corum* in decem dividi partes; quam decimam cori partem vult *Grsepsius p.106.* dici pro ipso Coro, ut decima talenti talentum.

G. *Epha* esse mensuram aridorum, ut בת est liquidorum: *Grsepsius pag.126. Bathus inter liquidorum mensuras, quarum in Sacris libris fit mentio, maxima fuit. Bathus apud Hebræos, sicut & Corus fuit major & minor, & præter hos etiam Bathus regius, eam proportionem inter se habentes quam pondera & mensuras inter se habuisse dicimus. Paralip. lib. 2. c. 4. vas quoddam à Solomone rege factum, quod & mare ob capacitatem dictum est, scribitur ter mille Bathos capere. Regum, autem Historia idem vas bis mille Bathos capere tradit: Unde manifestè Bathi ad Bathi sesquiplam fuisse proportionem discimus.*

H. De-

H. Decem בצים esse Corum, vel Homor.

I. Eandem esse rationem mensuræ *Cori* & *Bathi*; quemadmodum Bat in liquidis fuit trium Scarum, ita totidem Epha *Corus* in aridis. De pondere verò ביצה sive ovi; vide *Schalsch.* pag. 89. b.

K. עומר *Omer* esse decimam partem *Epha*: quam Aben Esra definit מאכל איש אחד ביום' *cibum unius viri, uno die.*

L. *Homor* rerum liquidarum facere 30. *Gerabim*; tantundem nempe, quantum כור Corus in aridis. Respondet enim גרב *Gareb* in liquidis, Seæ in aridis. Vox גרב ab Hebræis Lexicographis, quod sciam, non exprimitur: sed neque Hebraica est, verùm Arabic. Gol. جريب *Mensura seu certa quantitas frumenti & terræ, scil. pondus 4.* قفيز *seu 348.* مدى Mud *modiorum.*

M. Quatuor Kabos esse onus, cui homo ferendo par est. Kabus aliâs definitur mensura quatuor Logorum, הרביעית ד' לוגין הלוג ד' *Logum autem continere quatuor quadrantes*; quadrantem autem ex aliorum supputatione, ait R. *Gedal.* pag. 89. b. esse אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים והצי אצבע וחומש אצבע ואצבע הוא רוחב הגודל ex sua verò שהרביעית עולה אלף חרפ' שעוני' בינונייס מגלגלותינו ושוקלים במשקל מלגוירת שהיא עיר מטרופולין שלנו ג' אונקי' פחות מעט

quadrantem ascendere ad 1680. grana hordeacea mediocria provinciæ nostræ; & pendunt juxta mensuram Bononiensem Metropolitanam 3. uncias, paulò minus.

N. *Tarkab* mediam esse Seam, seu 3. Kabos. תרקב quibusdam est, quasi תרי קבין *duo Kabi*; sed Solomonis glossa constanter habet תרי וקב *duo & unus* i. e. tres Kabi.

O. *Ardabum* esse mediam Seam. Hebræi in ארד, per Metathesin, ostendunt Radicem. Ita Gemaristæ. In Aruch tamen ponitur in ארד nec malè. Nam اردب & اردبّ *est mensura magna aridorum apud Ægyptios & Syros 96. modiorum; cui apud Chaldæos respondet* قفيز de quo in *Anal. P. 1. pag. 327.* Hebræi aliâs definiunt mensuram aridorum dimidii Cori, seu quindecim searum. *Munsterus* dimidium Letech.

P. עוכלא esse *unam quintam quartalis scil. Kabi.* Unde etiam in Baba Basra וכמה היא עוכלא אחד מחמשה ברובע *Quantum continet ochla? Vnam quintam quartalis scil. Kab.* Ovi nempe mensura est, & una quinta ejus.

Q. *Tumen,* Seam esse Sylvestrem, 124. ovorum sive 6. Kaborum, qui constituunt 24. Logos.

R. *Sol Jarchi* tamen in Bava batra explicat dimidium Logi sive sextarii. Dicitur aliâs תומניתא mensura, quæ diversis temporibus major & mi-

nor

nor (quod de aliis etiam, vel in eadem, vel diverſis provinciis, ut ſupra in ארדב & גרב vidimus) eſſe ſolebat. In Gemara תמניתא קדמיתא Menſura priſca, quæ fuit in Tiberia, major fuit hodierno quartario.

R. Seam Hieroſolymitanam excedere Sylveſtrem, ſive deſerti (i.e. qualis erat tempore Moſis in deſerto) ſexta parte. Id quod confirmatur in Eruv. Tradiderunt Rabbini, סאה ירושלמית *Sea Hieroſolymitana amplior erat Seâ deſerti ſexta parte; & Sea Tzipponenſis Hieroſolymitana ſexta parte.* Alibi tamen: התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן חמש מדבריות *Sacrificium laudis veniebat ad quinque ſata Hieroſolymitana, quæ ſunt quinque deſerti.*

S. ספל eſſe Seam cum dimidia.

T. Menſuram liquidi eſſe *Hin*, quæ dividatur in medium & trientem: *Logum* in medium, & partem octavam. *Hin* continebat duodecim *Logos* ſive ſextarios, ut legitur in *Menach. cap. 10. Grſepſius pag. 142. Eſt autem Hin menſura duorum congiorum, Gnomon menſurarum magnarum nempe minoris & majoris Bathi, & item regis.* Log verò vigeſima quarta pars Seæ ſive ſati, ſex ova continens, juxta *Kimch.* lib. Rad.

V. Octavam octavæ Logi i.e. quartulam vocari קרטוב unde Rambam & Bartenora ſcribunt, eſſe partem ſexageſimam quartam Logi.

III. De menſura longitudinis tam *temporis*, quàm *loci* ſive diſtantiæ idem R. *Gedalia*, tum ex

Majm. tum ex propria observatione: הרמבם
הלכות ס״ת האמה האמורה בכל השעורים הוא ו׳
טפחים וטפח האמור בכל מקום הוא ד׳ אצבעות
בגודל וגודל האמור בכל מקום הוא בינוני באורך
ב׳ שעורות בריוח וברוחב ז׳ שעורות בינוניות זו
בצד זו בדוחק ודע כי אצבע הראשון שהוא עב וקטון
נקרא גודל ולו סגולה חוש הטעם השני הקרוב לו
נקרא אצבע ולו סגלת חוש הריח הג׳ שסמוך לו
נקרא אמה ולו סגלת חוש המשוש הד׳ שסמוך לו
נקרא זרת ולו סגלת חוש הראוה הה׳ הסמוך לו
הוא הקטן שבכלם ולו סגלת חוש השמע נקרא
קמיצה אלו הסגולות נראה לפי שכל א׳ מהם נקל
לו לעשות וללכת אל האבר הנתלה בו חוש שלו
בלי שיכויה אדם על זה ואני הצעיר עמדתי על האמה
זו ולהביאה אל שעור אמה מבולוניה אשר היא
צבי לגלילות האלו ומצאתי כי זאת האמה שבגמרא
היא ז׳ שמיניות מן אמת בולוניה פחות אצבע אחת
וד׳ אצבעות הם חצי אמה בולוניה ת׳ אצבעות וחצי
הם שמנית אמה הנז׳ ה׳ אצבעות צרים מעט הם
ששית אמה הנז׳ וכלם הם מהאצבע קטון וגם
הנקרא גודל כנ״ל ואלו הם שעור האמות שמצאתי
מפוזרים בקונטריסים בלי מורה מקום אמה
בינונית היא ו׳ טפחים טפח ד׳ גודלים ה׳ באצבע
ו׳ בקטן

ד׳ בקטן זרת הנזכ׳ בתורה היא חצי אמה של ו׳
טפחים הסט הוא השיעור שיש בין האצבע והגודל
כשתפתח היד בכל האפשרות והוא ב׳ שלישיות
מזרת ויש לרז״ל אמה בת ה׳ טפחים כנראה במעשה
המשכן מחלוקת דאבי מאיר ודרבי יהודה ואמרו
במסכת כלים ב׳ אמות היו במשכן חקוקות על שער
מזרחי על קרן מזרחית צפונית והיתה יתרה על של
מרע״ה חצי אצבע עדשה וגרים אשר ישוער בהן
בענין נגעים מקום הגרים הוא ט׳ עדשות ומקום
עדשה ד׳ שעורות וראיתי בחולין גריס חצי פול והוא
שעור טמאה לשחין ולמכוה אגור סי׳ אלף שס״ו
אומר שעור הגרי הוא כמו ט׳ עדשין וט׳ עורת סופר
הוא מה שכתוב במרדכי ט׳ שעורות אלא ט׳ ערשים
על ט׳ עדשים שהם לו שעורות והר ציון פירש הברי
תרטכבם וסמג דהוו ט׳ עדשים כשהן ג׳ עדשין על ג׳
עדשין וכן נראה בסמג הלכות נגעים והעדשה היא
מקום ד׳ שעורות שהם שתים באורך ושתים
ברוחב נמצאו לו שעורות כשהן קבועות בראש
רחוקות זו מזו פרסה היא ד׳ מילין המיל ב׳ אלפים
אמה ריס הוא חלק אחד משבעה חלקים וחצי
שבמיל בית סאה היא חתיכת קרקע של נ׳ אמה על
נ׳ אמה ותשבורת שלה אלפים ות״ק אמה ונגרת
בו סאה קרפף הוא מקום מוקף מחיצות בלא קירוי

כמו מצר תחום שבת אלפים אמה כל מקום שיש בו רע״ד אמות אורך על רע״ד אמות רוחב נקרא בית כור זורעים בו בית כור זרע : *Rambam in Hilch. Sepher Torah; Ammah seu cubitus quoties in mensuris ejus mentio fit, est 6. palmarum; palma verò ubique est 4. digitorum, pollicis videlicet mensurâ æstimatorum. Pollicis autem ubique mensura mediocris est, constans longitudinis determinatæ spatio duorum granorum hordeacorum, latitudine 7. granorum, mediocrium, arctè sibi adhærentium. Nôris autem, digitum primum, qui crassus est & parvus, vocari pollicem* (in manibus nempè, ut בהן in pedibus) *cujus proprius est sensus gustus. Secundus, ei proximus, κατ᾽ ἐξοχὴν vocatur* אצבע *digitus; cujus proprius sensus adoratus. Tertius, ei contiguus, vocatur* אמה, *cujus proprius sensus tactus. Quartus, ei vicinus, vocatur* זרת, *cujus proprius sensus visus. Quintus ei proximus, omnium minimus, cujus proprius sensus auditus, appellatur* קמיצה. *Hæ proprietates ei tribuuntur, quia unusquisq; digitus ad tale refertur facile membrum, à quo sensus pendet, etsi homo eo non tendat, vel illud attendat. Ego verò parvus me accinxi ad reducendam hanc mensuram cubiti ad mensuram Bononiensem, quæ Metropolis est harum regionum, deprehendique cubitum, cujus in Gemara est mentio, esse septem octavas partes cubiti Bononiensis, minus digito uno. Quatuordecim autem digiti faciunt medium cubitum Bononiensem: Tres digiti & medius sunt octava pars cubiti memorati, Quinque digiti*

digiti paulò contractiores sunt sexta pars cubiti dicti. Qui omnes æstimantur juxta pollicem, ut supra diximus. Hæ autem sunt mensuræ cubitorum, prout reperi dispersa illa in quaternionibus, absque Indice. Cubitus mediocris est 6. palmarum: Palma quatuor pollicum. quinque Indicum, sex digitorum auricularium, sive minimorum. Spithama in lege memorata est medius cubitus, sex palmarum. הסט est mensura, inter indicem & pollicem, cum, quantum fieri potest, aperitur manus, suntque duæ tertiæ Spithamæ. Habent & Magistri nostri cubitum 5. palmarum, ut apparet ex fabrica tabernaculi, in controversia R. Meir & R. Jehuda. Dicuntque in Tractat. Celim: Duo cubiti fuerunt in tabernaculo exarati sive expressi ad portam Orientalem, super cornu Orientali, & Aquilonari, cujus redundantia supra cubitum Mosaicum fuit medium digiti. עדשה Lentigo & גריס faba, sunt mensuræ, quibus locus est in materia de plagis: spatium הגריס est 5. lentiginum. Lentiginis verò spatium 4. granorum hordeaceorum. Observavi autem in cholin גריס esse dimidium fabæ, quæ est mensura pollutionis ob ulcus & adustionem, אגור signo, seu pag. 367. vult Geris, esse mensuram quasi 9. lentiginum. Est ergo error scribæ, cum occurrit in Mardochai Historia, esse 9. grana hordeacea. Hæ novem lentigines super alias lentigines sunt 36. grana hordeacea. R. Zion autem explicat verba Rambam, & Seph. Mitz. Gad. novem lentigines, cum tres lentigines aliis tribus fuerint imposita. Idem videtur in Seph. Mitz. Gad. Hil. Negahim. Hæc

autem

autem lentigo est spatium 4. granorum hordeaceorum, quæ sunt duo juxta longitudinem, & duo juxta latitudinem. Sic reperiuntur 36. grana hordeacea, cum fuerint in eodem fixa capite, alterum ab altero remetum. Parsa est spatium 4. milliarium: Milliare bis mille cubitorum. Ris pars septima & media milliaris. בית סאה *est particula fundi 50. cubitorum supra cubitos.* תשבורת *2500. cubitorum, in qua seritur satum,* קרפף *est locus cinctus materia absque peribolo, prout districtus termini Sabbathici est 2000. cubitorum. Omnis locus, ubi est spatium 274. cubitorum in longitudine supra 274. cubitos in latitudine, vocatur* בית כור*, in quo etiam* בית כור *sementem faciunt.* Hæc verò obiter. Sed & aliud, antequam ad portum appellamus, restat expediendum. Diu est ex quo scripsimus, non esse verisimile, Hieronymum Codicem Samaritanum inspexisse; vix aliàs daturum; *Samaritanos Pentateuchum Mosis totidem literis scriptitare, figuris tantum & apicibus discrepare.* Assertioni meæ argumentum suppeditavit altera Hieronymi de litera ת, cruci simili, hypothesis: quam non nobis tantum, sed & Pontificiis quibusdam suspectam esse, diximus *Exercit. Anti-Mor. pag. 33.* Sed defendi videtur Hieronymus vetustissimorum nummorum typis, in quibus litera ת σταυροειδῆς luculentissimè apparet. Vide *Typos* Tabulæ secundæ, in ipsis typis. Sed respondemus. Nondum periclitari nostram antithesin. *Primò* enim certum est, nunquam scripturum Hieronymum, *totidem li-*

teris

teris exaratum esse Pentateuchum Samaritanum: quot est scriptus Hebraicus, si utrumque contulisset. 2. Neque ex Pentateucho discere poterat universo, literam ת Samaritanorum esse cruci similem. Planè enim alia figura est hujus literæ in liberis Samaritanorum sacris, alia in quibusdam eorum nummis. Non negant hoc discrimen, qui crucis figuram heic agnoscunt. *Rev. D. VValton. p.37.* Apparat. *Ex his siclis plerasq; literas Hebraicas antiquas, cum hodiernis Samaritanis easdem fuisse liquet: omnes quidem non exprimuntur, ex harum tamen convenientia cum Samaritanis de reliquis judicare licet.* Aleph & Tau *præ cæteris differre videntur, ablata enim linea inferiori ab Aleph, quod supra urnam imponitur (quæ linea unicum est discrimen inter Aleph & Tau) perfecta crucis figura relinquitur, quam figuram Tau olim retulisse testantur Origenes & Hieron. in Ezech. 9. R. Azarias etiam in Alphabetho Hebraico duplicem dat figuram literæ Tau unam hodiernæ similem, alteram instar crucis decussatam; quam crucem S. Andreæ appellant, quam etiam in quibusdam siclis conspicere licet.* Non repugno, extare nummos, in quibus litera Tau crucis figuram refert, sed extra hunc usum, solennem illam aut usitatam fuisse, non observavi. Nullum certè, quod sciam, habet exemplar Pentateuchi Samaritani, quæ quidem ego inspexi, literam Tau cruci similem. Hinc ergo, quòd Tau Samaritanorum σταυροειδὲς esse communiter statuereret Hieronymus, colligere verisimiliter poteramus, Codices illos tantum Patrem non vidisse.

GE-

GENEALOGIA

PATRIARCHARUM, /a/ PROPHEtarum, & Justorum, Tannæorum, Amoræorum, super quibus pax, in terra Israëlis, & extra eam: Deus justitiam /b/ eorum in bonum nostrum cedere jubeat, Amen.

HÆc sunt itinera filiorum Israëlis quæ fecerunt, proficiscentes de virtute in virtutem; ut prosternerent se ad /c/ sepulchra justorum, /d/ super quibus pax, i. e. *piæ, vel beatæ memoriæ.* Accedunt autem cum lachrymis, & deprecationibus, ut petant /e/ & exorent misericordiam, pro se, & fratribus suis, qui in exilio morantur. Deus excelsus suscipiat preces nostras,

NOTÆ.

/a/ Hæc ferè sunt nomina dignitatum; quibus Iudæi Patres suos, Antistites, Doctores, &c. appellare erant soliti, ante & post Christum natum; de sequioris ævi titulis & dignitatibus, vide Hist. Eccles. Sec. XII. pag. 252. Comp. Theol. Iud pag. 151.

/b/ Prodigiosum novæ Theologiæ Iudaicæ axioma. Didicerunt, ex Prophetarum Scriptis, non nostra, sed alterius merita esse ἱλασμὸν, ἱλαστήριον, quo mediante Deo recon-

יחוס האבות /a/ והנביאים והצדיקים: תנאים
ואמוראים עליהם השלום בארץ ישראל
ובחוצה לארץ השם יעמיד
לנו /b/ זכותם
אמן:

אלה מסעי בני ישראל אשר ילכו מחיל אל חיל
להשתטח על /c/ קברי הצדיקים ע"ה /d/ כבני
יבאו /e/ ומתחננים להתפלל ולבקש רחמי עליהם
ועל

---

conciliemur Patri; cumque Iesum Nazarenum admittere nollent, eos asciverant, qui suis diffisi viribus, ne ipsi quidem Deo in judicio objicere propriam justitiam, sunt ausi. Et tamen inter Fundamenta Scholæ Iudaicæ hoc retulerunt. Majm *More Hannev. l. 3. c. 43.* Est hoc unum ex iis, à quo Lex dependet, *h. e. ex Fundamentis Legis*, quòd omne bonum, quod Deus nobis fecit vel faciet, fiat propter meritum Abrahami, Isaaci & Jacobi, quia custodierunt viam Domini, custodiendo justitiam & judicium.

/c/ *De ratione sepulchrorum Orientalium alibi; vide* Geje. 1. *de Inst. Heb.* Ligtf. *Chorog. pag.* 176.

/d/ *Id est*, עליהם השלום εὐφημία *Orientalibus usitata. Plures formulas vide* Hist. Orient. *p.* 15. *de defunctis: de superstitibus verò* Appendic. Gram. Harm. *p.* 177. 178.

/e/ *Antiquo satis instituto Iudæi sepulchra visitabant, eòque gemino, altero Oeconomico, cùm agnati vel amici exierunt mortuum defletum, cujusmodi* (Joh. XI. v. 31.) *exemplum*

ſtras, & maturet /f/ liberationem noſtram, Amen! Ita ſit voluntas (Dei) CHEBRON, in terra Canaan, eſt Kiriath Arba; ubi ſpelunca duplicata; in qua /g/ ſepulti Patres Mundi, Adam & Eva; Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Jacob & Lea, p.m. Atque hæc eſt /h/ figura eorum (ſepulchrorum:) * Supra ſpeluncam ædificium eſt mirabile

---

plum extat in Lazari exequiis; altero religioſo, cùm Prophetarum, aut Doctorum ſepulchra inviſunt, & مقابل قبلة *quiſque precibus, vultu ad urbem Sanctam verſo, defunctum Deo commendat, felicemque ei reſurrectionem optat, id quod vel ex luculenta Solomonis, Bar Nathanis formula precandi manifeſtum eſt, quam, cum verſione, dedit Cl.* Pocok. *Not. Miſc. ad Port. Moſis pag.* 224. *Hic tamen vota & preces, nuncupantur pro ſalute exulum, novo etiam, judaiſmi declinantis, exemplo.*

/f/ Etſi de adventu Meſſiæ varia jam ſint judæorum judicia, plerique tamen ejus neceſſitatem inter fundamentalia referunt. Vnde quavis data occaſione hi illis excidunt gemitus. Eximius locus eſt in Neuch Schal. P. I. *cap.* 3.

כל מי שכופר בביאת משיח כופר בתורה האמתה שלמה אלהית אחר שעקר קיומה תלוי בביאת המשיח ואם לא יבא המשיח נמצאו רוב המצות בטלות Quiſquis fuerit inficiatus adventum Meſſiæ negat Legem eſſe perfectam, quia fundamentum exiſtentiæ ejus dependet ab adventu Meſſiæ; quod ſi non veniret, multa irrita reperirentur præcepta. *Compend.* Theol. jud. *pag.* 90.

/g/ Sic vulgò authores, veteres, recentiores; Chriſtiani;

ju-

ועל אחיהם שבגולה השי' יקבל תפלתינו ויקרב /f/
גאולתינו אמן כן יהי רצון: חברון בארץ כנען והיא
קרית ארבע שם מערת המכפלה בה /g/ קבורים
אבות העולם אדם וחוה אברהם ושרה יצחק
ורבקה יעקב ולאה ע"ה ווי /h/ צורתם ועל המערה
בנין נפלא ונאה והוא בנין דוד המלך ע"ה וסמוך
לפתח

---

judæi. Existimant autem plerique natam esse opinionem ex Jos. 14. 15. ubi, juxta vulgatum: Nomen Hebron autem vocabatur Cariat Arbe, Adam maximus inter Enakim ibi situs est, *pro;* Nomen autem Hebronis olim erat Kiriiat Arbe (*i. e. Civitas Arbe*) Homo iste magnus inter Enakim ibi erat. *Hinc, inquam, natum errorem inter ipsos Pontificios quidam asserunt. Vide* Antibarb. Sixt. Amam *pag.* 615. *Puto tamen altius hanc assertionem accersendam. Quæ* Patricides, Elmacinus, Arabes, *de monte à primis mundi incolis inhabitato; R. Eliezar, Hebræi, &c. de spelunca duplicata tradunt, Hebronis situi non malè conveniunt. Nota etiam decantata illius antiquitas, de qua* Christoph. Heidman. *Palæstin. cap.* 3. §. 89. *& deinc. Adeò ut, meo judicio, traditio Orientis, ab Interprete arrepta, citius pepererit* παρερμηνείαν *lib. Iosua, quàm hæc novam demum opinionem introduxerit. Rectè aliàs observatum est,* vulgatum *malè, pro nomine appellativo, proprium posuisse; cui sententiæ LXX, Arabs, Syrus, Chaldæus, qui simpliciter* hominũ *meminerunt* ὑπερφυοῦς μεγέθους; *contradicunt. Cæterum, sunt multi, qui in medio Orbe Adamum sepultum esse volunt, Hierosolymis, eo ipso in loco, ubi Christus fuit crucifixus. Vide* Smeg. Orient. *p.* 216. Ligtf. Chron. *pag.* 96. *Alii conciliant, Hebrone Hierosolymam translatum statuentes. Ita fere Arabes Christiani.*

(h) *R.* Benjam Itiner. *pag.* 48. *dit, alium locum huic sepulturæ aßignari à Christianis, eumque suppositiūm, alium à ju-*

D

le & pulchrum; quod Davidi Regi p. m. tribuitur. Prope autem fores est fenestella ad parietem, de qua tradunt, quòd pertingat usque ad speluncam. Ibi orant Judæi; neque ingredi illis /i/ licet interiorem partem. Distribuunt autem quotidie manè & vesperi, in honorem Abrahami, patris nostri, p. m. panem & cibum, eodémque distributionis tempore, lætitiam suam produnt canticis, tympanis, Choreis in /k/ honorem Abrahami, Patris nostri, p. m. Dicunt insuper ibi, in spelunca, esse caput /l/ Esavi. In media urbe, Abner fil. Ner, in Templo Gentium, in spelunca (tumulatus est.) E regione autem urbis, supra, in monte, ędificium est elegans, ubi sepultus /m/ Isai, pater Davidis, Regis, p. m. Atque hæc est figura ejus. * Propè est domus /n/ viventium (i. e. *κοιμητήριον*, vel *sepulchrum*) Israëlitis destinata. Infra verò, ad montem, prope urbem, tres sunt putei, denominati à Patriarchis, p. m. In vicinia urbis, inter vineas, sunt quercus /o/ Mamre, ubi domus /p/ Abrahamis, patris nostri, p. m. Arbor item subter qua Angeli comederunt & lapis, cui inse-

---

à judęis, eúmque genuinum, quem constare dicis sex sepulchris distinctis; utrobique excluditur Adam & Eva. Hæc figura quatuor exhibet sepulchra, adjunctis Protoplastis. Non carent talia suspicione.

/i/ *At Benjamin non licere modò concedit, sed & Epitaphium Abrahami legisse videtur:* הקבר אברהם אבינו ע״ה Hoc sepulchrum est Abrahami Patris nostris, p. m.

/k/ *Hujus R. Benjamin non meminit; scribit tamen, judæos*

לפתח חלן קטן בכותל אומרים שמגיע עד המערה
ושם משתטחים היהודים כי /i/ אין להם רשות
ליכנס בפנים ומחלקין בכל יום ערב ובקר לפני
/k/ אברהם אבינו ע״ה לחם ומזון וכערת שמחלקין
עושים שמחות בשירים ובתופים ובמחולות לכבוד
אברהם אבינו ע״ה ואומרים כי שם במערה ראשו
/l/ של עשו ובתוך העיר שם אבנר /m/ בן נר בכנסה
של גוים במערה ולפני העיר למעלה בהר בנין נאה
שם קבור ישי אבי דוד המלך ע״ה וזה צורתו וסמוך
לו בית /n/ החיים מישראל ולמטה בהר קרוב לעיר
שלשה בארות מים מיוחסים לאבות ע״ה וסמוך
לעיר בין הכרמים אלוני /o/ ממרא שם /p/ ביתו של
אברהם אבינו ע״ה והאילן שאכלו המלאכים תחתיו
והאבן

---

deos & lampadem ibi alere perpetuam, & Israëlitas eodem deferre patrum suorum ossa; spe videl. futuræ Resurrectionis.

/l/ *Traditione irrepsisse. videtur. Vide* Capit. Eliez. c. 39. *Sneg. Oriens. pag.* 337 Thesaur. Philol. *p.* 275.

/m/ *Vide* 2. Sam. 3. 32.

/n/ *Sic per Antiphrasin vocant* Sepulchra; *de qua loquendi ratione videantur Minhagim. cap. ult.* Gejer. *de Hebræorum luctu c.* 6. *pag.* 123. Quod videlicet justi, etsi sepulchro contecti, vivant.

/o/ *De hoc loco religiosè visitato, & à Constantino postea, eam ob causam, destructo. Vide* Chorograph. Terræ Sanctæ Jacob. Justi S. 75.

/p/ *De sede tamen Abrahami, priori Mesopotamica* Benjam. *Itiner. pag.* 60. Quo loco Ædes Abrahami Pa-

ipſedit, cùm circumcideretur; Et in via, qua itur Hebrone Hieroſolyma (quæ citò ut /q/ ædificentur & reſtituantur, optamus) eſt CHALCHUL, ubi ſepultus eſt Gad, videns Davidis, p.m. THEKOA; ibi ſepultus eſt /r/ Eſaias Propheta, p.m. ſupra illud eſt ſtructura egregia, cujus hæc figura * SARAKA; Ibi ſepultus eſt Benjamin, p.m. Hæc autem eſt figura * ædificii, quod ſupra ſepulchrum cernitur. In via, Chebrònem inter & Hieruſalem, (ædif. & reſtituatur citò eſt fons /ſ/ Etham, unde aquæ promanant per tubos, uſque ad piſcinam /t/ magnam Hieroſolymitanam. BETHLEHEM Jehuda, propè eam eſt ſepulchrum Rachelis, matris noſtræ, p. m. in via; cui impoſita eſt ſtructura, pulchra /u/ q.d. *Hæc eſt ſtatua /x/ ſepulchri Rachel uſque ad /y/ hodiernum diem.*

---

tris noſtri quondam fuere, nullum extat ædificium: eumque Muhammedani religiosè colentes, precandi cauſa frequentant.

/q/ *Id eſt,* תבנה ותתכונן במהרה בימינו Ædificetur & erigatur citò in diebus noſtris, ſc. *Ieruſalem Additur ſæpe, ut poſtea videbimus;* צפת *quo etiam urbs ſancta intelligitur ſive ſimpliciter, ſive Abbreviate, pro* צבי פאר תפארתנו *vel* תפארתו, *quomodo terra Iſraëlis appellatur* ארץ צבי, *Dan.* 8, 9.

/r/ *De Amoſo id teſtatur Hieronymus: aliàs vel nulla, vel obſcura ſunt, quæ de morte Ieſaiæ ejúſque ſepultura traduntur.*

/ſ/ *Fons Etham erat in terra Iſraëlis, in quo Sacerdos die expiationum ſe lavabat; de quo Talmud.* in Ioma, Schabb. Bechor. *Vide Midd.* L'emp. *p.* 123. 124.

/t/ *In-*

והאבן שישב עליה בשתימול ובדרך מחברון
לירושלם /q/ תו״בב חלחול שם גר חחרת חד ע״ה
תקוע שם קבור /r/ ישעיה הנביא ע״ה ועליו בנין נאה
וזה צורתו. סראקה שם קבור בנימן ע״ה וזה צורת
הבנין שעליה ובדרך בין חברון לירושלים תו״בב שם
עין /s/ עיטם שבאים ממנו מים דרך צנורות /t/ עד
הבריכה הגדולה שבירושלים תו״בב: בית לחם יהודה
קרוב לה קבורת רחל אמנו עליה השלום מתך
ועליה מצבה יפה כמו שנ /u/ היא /x/ מצבת קבורת
רחל עד /y/ היום ועליה כיפה בנין נאה וזה צורתה

R/

/t/ *Intelligi puto* Probaticam: *cur sic dicatur monet* Benjamin, *Itiner. pag.* 43. *Ibi etiam* בריכה piscina *videtur,* ubi veteres suas victimas mactabant: omnésque Iudæi hic nomina sua parieti inscribunt. *Vnde colligimus, locum* Joh. 5. v. 2. *non male à Chrysostomo & Theophylacto legi* προβατικὴ κολυμβήθρα, *pro qua alii,* ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ, ad portam pecuariam, piscina. *Eodem modò describitur hæc piscina ab* Hieron. *de locis Hebraicis Tom.* III. *Vide* Wal. *Not. ad Ioh. c.* 5. Heidm. Palæst. c. 2. *f.* 80.

/u/ Gen. 35. v. 20.

/x/ *Ita Hebræi vocant monumenta sepulchralia, cujusmodi obvia sunt in cœmiteriis judæorum Francofurti, Wormatiæ, alibi. Inscriptionis formulam sexu distinctam habet* Buxtorf. Lex. Talmud. *R.* יצב *vide &* Gejer. *l. cit. pag.* 176. 177.

/y/ *De hoc etiam* Benjam. *Itiner. pag.* 47. Bethlehemo ad dimidium milliare vicinus est sepulchri Rachelis cip-

 pus

diem. Tegitur fornice, elegantis ædificii, cujus hæc est figura * /z/ JERUSALEM. Urbs sancta: destructa propter peccata nostra; neq; ibi quicquam est, de structura veteri, nisi fundamenta /a/ quædam murorum. Jam autem /b/ anno 299. secundum numerum minorem, muros, circa urbem, jussu Regis /c/ Sultan Soliman, cujus /d/ Regnum Deus erigere volit; cœperunt: Derivatum magnum fontem in Ædem sanctam, extra urbem iterum, ultra duas Parasangas; Indeque alios multos fontes, in alia loca, præsertim in medium urbis, deduxerunt. Peculiariter autem tres, tribus in locis, propè Ædem sanctam, ex eodem derivati sunt. Aquas ex eo hauriunt, subsidio vasorum (si-tula-

---

pus in bivio è duodecim lapidibus pro numero filiorum Jacobi extructus, & testudine quadam, quæ columnis quatuor innititur, tectus.

/z/ *De origine & progressu urbis, vide* Jacob Just. *Chorograph. Terræ sanctæ; S. 683. De variis ejus ædificiis* Heidmanni Palæst. *cap. 6. de diversis ejus regiminibus, cujusmodi 15. recensentur, ab* Abarbinel *in Daniel. p.* LI. & Jacob. Just. *l. c.*

/a/ *Imò nihil superest de antiquis Hierosolymis. Atque sic apertè contradicit tum eventui, tum aliis judæis.* Eventui, *quia, juxta vaticinium Christi,* Matth. 23. v. 38. *Hadrianus, quæcunque ex vetustis ædificiis, adhuc reliqua fuerunt, diruit prorsus & solo ita adæquavit, ut ne lapis quidem super lapidem permaneret; Vide* Niceph. *l.* 3. *c.* 24. Joseph *captiv. l.* 7. *c.* 2. & *l. ult. c.* 34. L'Emp. *Not. in Benjam. p.* 171. *Huc accedit, quòd tempore Iuliani Apostatæ divinitus fuerint prohibiti: Vide* Hist. Eccles. *sec.* 4. *f.* 3. Aliis Judæis, *Benjam. enim appellat* [illegible] קמת חוח שלשה [illegible]

/g/ירושלים עיר הקדש חרבה בעונותינו ואין שם
מבנין הישן כי אם קצה /a/ מיסודי החומות ועתה
בשנת /b/ רצ״ז לפ״ק התחילו לבנות החומות סביב לעיר
במאמר המלך שולטן /c/ סליםן /d/ יר״ה ונם הביאו
מעין גדול לבירת המקדש והביאו אותו מחוץ לעיר
יותר משני פרסאות והוציאו ממנו כמה מעינות
למקומות אחרים כל בתוך העיר ובפרט הוציאו
ממנו שלשה מעינות בשלשה מקומות סמוך לבית
המקדש

/a/ חומות Oppidum exiguum tribus munitum muris, *atque sic interea temporis iterum urbem desolatam esse & dirutam dicendum esset: sed neque de urbis situ duo isti Rabbini commode loquuntur: Benjamin enim, p. 44.* Zionem extra Hierusalem collocat; *noster verò de ea, tanquam urbi propinqua, differit,* cùm olim in urbe fuerit.

/b/ *iae.* 297. *Secundum numerum minorem, qui respondet A. Ch.* 1537. *additis enim* 240. *ad annum judaicum, omisso scilicet millenario, emerget Epocha Christiana.*

/c/ Jacob. Just. *Vrbs sancta circa annum Ch.* 1099. *à Christianis occupatur, quibus subjecta manet* 88. *annos, ac tum denuò Syris, Saladino Rege, in potestatem venit, qui* 330. *annis ei tum imperavere. Donec tandem anno* 1517. *à Selim simul cum tota Syria subjugaretur. Solimannus autem, successor Selim, Turcarum Imperatoris anno* 1542. *Civitatem, Templum, montem Sion & sepulchra Regum judææ reædificavit, multisque muneribus Templum & sepulchra donavit. Vide* Calvis. *anno Ch.* 1510 Heidman. Palæst. *cap.* 2. *sect.* 143.

/d/ *Id est;* ירום הודו Exaltetur Majestas ejus. *Ita Regum, &c. Principum superstitum mentionem injiciunt: De urbe vel Regina in fæminino* ירום הודה.

 /e/ Ali-

tularum) & canalium affabrè ex marmore factorum, instar tuborum; circumquaque autem sunt pulchra ædificia, quæ cor spectatorum exhilarant. Nunquam cessant aquæ; sed vivas quovis tempore, æstivo & hyemali; hauriunt: sufficiunt autem aquæ istæ Judæis, Ismaëlitis, & Christianis. Ibidem etiam, ex canalibus, bibunt Equi, Asini, Cameli, & reliquæ bestiæ, quæ sunt in urbe. Unus ex tribus illis fontibus est propè portam Ædis sanctæ in loco, cui /e/ nomen *Bab-Assansela*; Alter etiam fons propinquus est portæ Ædis sanctæ, in loco, cui nomen *Bab-alkatanin*. Tertius vicinus est portæ Ædis sacræ loco, qui dicitur *Bab-alrebt*. Extra urbem verò est magna piscina repleta

/e/ *Aliter appellat quatuor urbis Portas Benjam.* Itiner. pag. 42. Hierosolymorum portæ sunt quatuor, una quam portam Abrahami vocant, deinde porta Davidis, porta Tzionis, porta denique Josaphati, *Veteris urbis portas numerant novem suntque.* 1. שער צאן Porta ovium, *templo proxima.* 2. שער הגיא Porta vallis *Iosaphat; postea* aurea. 3. שער העין Porta fontis; *non longè distans à Siloa.* 4. שער דוד Porta Davidis, *quod tectis David, & ejusdem urbis in monte Sion supereminerct.* *Eadem* porta negotiatorum *dicta*, *&* porta piscium; *ante quam se Judas in Sycomoro suspendisse dicitur.* 5. שער ישנה Porta vetus. *Postea dicta* porta judicii, *extra quam Christus fuit crucifixus.* 6. שער אפרים Porta Ephraim, *ex qua patebat via ad Ephraimitas: Item* שער הסוסים *Porta equorum, ubi equi regii in stadio decurrebant:* 7. שער בנימין *Porta Benjamin: ad quos patebat exitus. Eadem* שער הפנה *porta anguli, quod esset ibi angulus muri.* 8. שער המים *aquæ porta.* 9. שער האשפות *Porta sterquilinii*

per

המקדש ששופכים מהם בתוך בורות ורחצים יפים
של אבני שיש כצורים ובנינים יפים סביבותם
שמשמחים לב רואיהם ואין המים פוסקים מהם
אלא מושכים מים חיים בקיץ ובחורף ומסתפקים
מהם מים היהודים והישמעאלים והנוצרים וגם שותים
מאותם הרחצים הסוסים והחמורים והגמלים ושאר
הבהמות שבתוך העיר ומעין אחד מהשלשה הנ"ל
הוא סמוך (e) לשער בית המקדש במקום שנקרא
باب السنسلا והמעין האחר הוא גם כן
קרוב לשער בית המקדש במקום שנקרא
باب القطانين והשלישי סמוך לשער מן
במקום הנקרא باب الربط ומחוץ לעיר יש
בריכה

---

per quam fimus & rudera in vallem Hinnom dejicienda. Eadem שער החרסית *Porta testæ; quod testæ fractæ extra eam abjicerentur in vallem Hinnon. Vide* Lex. Schindl. *R.* שער *& Heidm. Palæst. cap.* 2. Geograph. Nubiensis Quinta *Par. Clim. III. pag.* 112. *Ibidem quatuor meminit portarum, aliis nominibus insignitarum. In extremitate ipsius, Occidentali est porta* المحراب *Templi, sive sacelli, & super hanc portam extat testudo Davidis, cui pax. In extremitate autem Orientali habetur alia porta, quæ vo-*

pleta aquis /f/ pluvialibus, quam piscinam Sultani appellant. Ad crepidam parietis, qui ei ad latus viæ propinquus est, duos extrahunt è fonte magno memorato, decursus, unde aquas vivas in duos canales, è lapidibus marmoreis, per tubos paratis, aliásque pulchras & elegantes structuras, effundunt, indéque quilibet bibunt viatores, & bestiæ: Plantarunt ibidem multas arbores, circa Jerusalem, & /g/ turrim Davidis, quam restaurarunt, extructis ibi ædificiis novis & pulchris. Domus /h/ SANCTA devastata propter peccata nostra.

---

catur باب الرحمة Porta misericordiæ: *At-que hæc clausa, nec aperitur nisi singulis diebus festis Palmarum. Habet etiam à latere meridionali portam dictam* باب صهيون Portam Sionis; *& à latere Septentrionali portam* عيون الغراب Columnam Corvi. *Atque hinc patet, quibus hæc portarum nomina mutationibus sint obnoxia* Conf. Chor. Ligtf. 55. 62. &c. *De portis templi.*

/f/ *Altera hæc est piscina, quæ à situ aliàs dicebatur* התחתונה *Inferior. De utraque Hieronymus l. cit. Bethesda (alii aliter vocem scribunt vide* Villalp. *Tom. III. in Ezech. P. 1. c. 14. ubi & Bezetæ, quod nomen est novæ urbis Hierosolymitanæ, nomenclaturam excutit) piscina in Hierusalem, quæ vocabatur* προβατικὴ, *& à nobis interpretari potest pecualis. Hæc quinque quondam porticus habuit, ostenduntúrque gemini lacus, quorum unus hybernis pluviis imple-*

בריכה גדולה שהיא מתמלאת ממי /f/ גשמים וקורין
לה بركة سلطان ועל שפת הכותל שלה
סמוך לצד הדרך הוציאו שמה שתי משפכות מהמעין
הנזכר הגדול ושופכין משם מים חיים אל שתי
רחצים, מאבני שיש בצנורים, ובנינים נאים ויפים
ושותים מהם כל עובר ושב וגם הבהמות ונטעו כמה
אילנות סביבות ירושלים /g/ ומגדל דוד חזקו אותו
ובנו בו בנינים חדשים יפים בית /h/ המקדש חרב
בעונותינו

---

impleri solet. Alter mirum in modum rubens, quasi cruentis aquis antiqui in se operis signa testatur. Nam hostias in eo lavari à Sacerdotibus solitas ferunt, unde & nomen accepit: Schindler. *Duæ prope Hierosolymam erant ejusmodi piscinæ in ambitu montis Moriah, seu templi: Una versus ortum, major, quæ à situ dicebatur* תחתונה *inferior; altera minor ad portam gregis, quę dicitur superior, 2.Reg. 18.v.17. Hęc piscina habebat foramen obstructum, quod aperiebant, & aquas in* תעלה *aquæductum emittebant, quoties aut irrigare, aut vestes lavare vellent. In hac piscina superiori mergebantur & lavabantur oves in templo immolandę, abluebantur & earundem intestina.*

/g/ *De reparatione hujus turris facta tam ab Israëlitis, quam Ismaëlitis, vide Benjam: pag. 41. ubi concludit, nullum in toto oppido ædificium TurriDavidis firmius reperiri.*

/h/ *Valde ambiguè sumitur vox* מקדש *&* בית מקדש: *illud (*מקדש*) vel generaliter sanctum, sanctuarium notat, vel oppositum voci* מדינה *significat totum sanctuarium Hierosolymitanum cum universa urbe, sive* ירושלים *שאר העיירות שבכל* מדינה *& sic* *complectitur* כולה ארץ ישראל *Reliquas urbes, totius terræ Israël. Hoc vero, (*בית המקדש*) iisdem vel solum notat templum, ne* hoc

ſtra, ad latus Orientale habet duas /i/ portas magnas è ſtructura Iſraëlitica. Hæ clauſæ nunquam aperiuntur; quædam immerſæ ſunt fundo, ut quod dictum eſt, confirmaretur: /k/ *Immerſæ ſunt terræ portæ ejus*; ſunt autem duo paria (bifores, geminæ portæ:) per alteras ingreſſos fuiſſe dicunt lugentes; per alteras verò ſponſos, quam etiam *portam* /l/ *miſerationum* appellârunt. Sunt in Æde Sacra duo magni fornices, forinſecus plumbo obducti intrinſecus verò ſtrati ex parte auro & lapidibus pretioſis, ex quibus maximus Tentorium (vel in tentorio.) Qui locus eſt Sanctus Sanctorum; in cujus medio lapis /m/ fundationis oſtenditur. Alter verò fornix Schola Salomonis Regis, p. m. vocatur. In medio Areæ (qui locus eſt Atrii) ſunt ædificia, & turres ornatæ, arbores item: In eadem area ſunt duodecim portæ, ex quibus duæ portæ Miſerationum, ſupra memoratæ, decem verò ex illis, ſtructura Gentium, perpetuò ſunt apertæ: ubi & lucernæ continuò ardentes; quarum figura hæc eſt * viſuntur. Ad latus autem Occidentale eſt paries occidentalis ſtructurâ antiquâ, à quâ /n/ Majeſta-

tis

hoc loco, vel cætera, quæ quomodocunque in ſacro monte extructa ad ædem ſacram referuntur. Vide Middoth *L'Emper pag.* 3. *Quæ verò de muris ſuperſtitibus Templi Salomonici, refert, tum hic tum alii authores R. Benjamin. pag.* 45. Geograph. Nub. *pag.* 112. *erroneæ ſunt; vide Not.* Conſt. L'Emp. *pag.* 174.

/i/ De

במזרחו לצד מזרח יש /i/ שני שערים גדולים
מבנין ישראל והם סגורים ואינם נפתחים כלל
וקצתם טבועים בקרקע לקיים מה שנאמר /k/ טבעו
בארץ שעריה והם שני זוגות אחד מקרבם שזוג האחד
הוא שהיו נכנסים בו האבלים והזוג האחר שהיו נכנסים
בו החתנים וקורים להם שער /l/ רחמים ובתוך
המקדש שתי כפות גדולות מכוסות מבחוץ מצויירת
ובפנים רצופות בקצרת זהב ואבנים טובות הגדולה
שבהם היא קובת העזרה והוא מקום קדשי הקדשים
בתוכה אבן /m/ שתיה והכפה השנייה קורין לה
מדרש שלמה המלך ע"ה ובתוך החצר שהיה מקום
העזרה יש בו בנינים נגדלים מפוארים ואילנות ויש
לאותו החצר שנים עשר שערים השנים מהם הם
שערי רחמים הנ"ל והעשרה מהם הם בנין הגוים
נפתחים תמיד ויש בהם עששיות דולקים הוא צורתם
ולצד מערב כותל מערבי בנין קדמון שלא /n/ זזה
ממנו

/i/ *De portis Templi consulantur Talmudici* Cod. Midd. *cap.* 1. *sect.* 3. Villalpan. *in Ezech. Tom. II. P. II. pag.* 213. *& deinc. Palæst.* Heidman. c. 2. *s.* 41. Geog. Nub. *p.* 113.

/k/ Job. 2. v. 9.

/l/ *Hujus portæ meminit* R. Benjam. *pag.* 43. Geog. Nub. *pag.* 112. *&* 114.

/m/ *De hoc lapide multa Talmudici, & Targumistæ: vide etiam* Lex. Talmud. Buxt. R. שתה.

/n/ *Erat hæc pars in Benjaminitico termino sive tractu.*

Unde

tis divinæ præsentia nunquam recessit: Portam Benjaminis Arabicè /o/ Bab alasbati, i. e. portam Tribuum, ubi piscina sanguinis mactatorum vocant; Infra Domum sanctam sunt multi fornices & columnæ, magnifice valdè, Davidis nempe Regis, p. m. structæ, qui ædificavit fundamenta Domus sanctæ, fecitque has structuras sub Æde sancta propter pollutionem /p/ occultam. (propriè, *pollutionem sepulchri abyssi.* Prope Hierosolyma est ZION, ubi palatium Davidis Regis b. m. ubi & /q/ arca seposita est: cujus aliqua pars etiamnum ibi existit. Ibidem Reges Domus Davidis in /r/ spelunca, sunt tumulati, ubi elegans & formosa structura ad hunc modum * TURRIS

Unde Talmudici: אמירי דסנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין Senatus Synedrii erunt in portione Judæ; & divinitatis præsentia in portione Benjaminis. *Anteriores enim templi partes, atrium mulierum, & atrium Israëlis ac Sacerdotum, idque ad altaris usque frontem, in Judæ Diœcesi fuisse; loca verò sanctiora, ubi altare, &c. constituta fuere ad occidentem, Benjamini cessisse ferunt. Quod vero negat inde recessisse Majestatem, de ævo sive statu Templi primi intelligendum est; cum Templo secundo abfuisse (limitant tamen alii: vide Lex. Talmud.* Buxt. R. שכן) *ipsi fateantur. Unde R. Azar. in Meor. Enajim* השכינה וחמשת הדברים היקרי׳ אשר היו בבית ראשון ולא בבית שני ינטלוהו לאין ערך: Divina Majestas, & quinque res pretiosæ, quæ fuerunt in æde priori, non in posteriori, efferebant illam in sublimitatem, quæ æstimari non potest. *Nempe quia ὁ λόγος ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, tolli debuit typus præsentiæ. Plura de usu vocis* שכינה

ממנו השכינה שער בנימן קורין לו בלשון ערביים
باب اسباط ר״ל שער השבטים שם ברכת
רם תנוכתים ותחת בית המקדש כפות כפות ועמודים
בנין נורא מאד והוא בנין דוד המלך ע״ה שכנה
יסודות בית המקדש ועשה אלו הבנינים תחת בית
המקדש מפני טומאת קבר /p/ והתהום ומשך
לירושלם ציון שם היכל דוד ע״ה שהיא /q/ הארון
מונח בו קצתו קיים /r/ שם קבורים מלכי בית דוד
במערה בבנין כאה ומפואר כזה מגדל דוד היסוד קיים
ועשו

שכינה *vide lib. cap. Lex.* Buxtorf. Hacksp. *app. ad Nizz. pag.* 174.

/o/ Geograph. Nub. *pag.* 114. *Non longè à porta misericordiæ offendes portam aliam apertam quæ vocatur Porta Alasbat.*

/p/ *Propter immunditiam occultè contractam à mortuis.* תהום *enim propriè abyssum notat; impropriè ἀνεξερεύνητον, cujus ratio haberi non potest. Sic Talmud.* טמא טומאת התהום. Immundus est immunditia abyssi, *i.e. immunditia occulta & incognita propter mortuum.*

/q/ *Quam hic arcam intelligat, vix video. Arca fœderis intelligi non potest, in Templo quippe secundo nunquam conspecta. Ægre etiam altera illa arca à Ioaso facta, & ante Templi fores collocata, in quam pecuniæ & voluntariæ oblationes ad sarta tecta curanda inferebantur. Hæc enim eodem urgebatur fato. An reliquas intelligat Tabernaculi Sionis in monte illo positi, alii dixerint? Facilis esset decisio, nisi adderet, partem adhuc superfuisse suo tempore.*

/r/ Heidman. *c. II. f.* 69. *Præter arcem & sepulchrum Davidis, ac sequentium Regum Iudæ, Annas & Caiphas,* Pon-

RIS Davidis, cujus fundamento, quod superest, superstruxerunt ædificia nova. Sunt autem Hierosolymis tria fora magna fornicibus tecta: Alterum ad latus alterius; in quorum primo varias species rerum pretiosarum serici, & phrygionici operis vendunt; in secundo varios fructus & olera: In tertio omnis generis aromata. Est insuper Hierosolymis Synagoga vetusta /ss/ R. Nachmanidi, p. m. ubi columnæ sunt marmoreæ, tributa; atque hic indesinenter preces fundunt. MONS OLIVARUM, est è regione montis /tt/ Moria: supra, in Monte /uu/ Oliveti, prospiciens, videre /xx/ potes Domum sanctam & Atrium: Ibidem etiam porticus, ubi Majestas divina, cum decem fecisset itinera, fuit morata. Ibidem domus est pulchra, quam dicunt sepulchrum /yy/ Chuldæ Prophetissæ, b. m. Atque hæc domus illius figura * Infra, ad declivitatem montis, est spelunca valde magna, Haggæo Prophetæ, p. m. attributa, in cujus medio sunt speluncæ aliæ. Infra, ad montem Olivarum, est statua magna, Eam manum Abschalomis, appellant quam, dum viveret,

---

Pontifices domicilia sua habuisse scribuntur: haud scio an recte. R. Benjam. *Itiner. pag.* 44. *In Tzionis monte familiæ Davidicæ extant sepulchra, Regúmque qui post eum regnarunt. De magnificentia sepulturæ Davidicæ, & repertis ibidem thesauris Consule* Villalpan. *l.* 1. *pag.* 355. *& T. III. pag.* 195. Benjam. *pag.* 46. *&* Not. L'Emp. *p.* 174. Gejer. *de Luct. Heb. pag.* 119.

/ss/ *i. e. R. Mosche bar Nachman, vulgò Nachmanides,* Ge-

ועשו עליה בנינים חדשים ובירושלים יש שלשה
שווקים גדולים מכוסים כיפה זה בצד זה באחד מהם
מוכרים כל מיני מגדים ומשי ורקמה ובשני מיני
פירות וירקות ובשלישי כל מיני אבקת רוכל ויש
בירושלם בית הכנסת קדמון מיוחס להרמב"ן/r/ ויש
ויש בה עמודים של אבני שיש ומתפללים בה תמיד הר
הזיתים הוא נגד הר/s/ המוריה למעלה בהר/u/ הזיתים
משם תוכל /x/ לראות בית המקדש והעזרה ויש
האצטבא שיש בה שם שכינה כשנסעה עשר מסעות
ושם בית יפה אומרים כי שם קבורת /y/ חולדה
הנביאה ע"ה חרת צורת הבית ולמטה בשיפוע ההר
יש מערה גדולה עד מאד מיוחסת לחגי הנביא ע"ה
וגם בתוכה מערות הרבה ולמטה בהר הזיתים יש
מצבה גדולה וקורין לה יד אבשלום והוא בחוי
בנאת

Gerundensis, qui floruit a. ch. 1212. *vide* Hist. Eccles. *sec. XIII. pag.* 539.

/s/ *De quo Disp. in Gen. c.* 22. *Ligtf.* 57.

/u/ *De quo Ligtf. p.* 59.

/x/ Jacob. Just. *sec.* 484. *Hic mons respicit sanctam Civitatem, è parte Orientali inter mediúsque profluit torrens Kedron. Vallis hujus montis dicitur vallis Iosaphat. Mons verò ipse ita extollitur, ut magnam plagam terræ usque scil. ad mare mortuum commodam ansam præbeat videndi.*

/y/ *De qua* Kimchius *ad Zephan. Ieremias, inquit, vaticinatus fuit in plateis, Tzephanias in Synagogis, Chulda apud fœminas.*

ret, ille erexit: /z/ Q.d. *Et accepit Abschalom, & statuit in vita sua statuam, quæ in valle regia, quia dixit; Non est mihi filius, propterea ut memoriâ celeretur nomen ejus, appellant statuam illam de nomine suo, imposito nomine Manus Abschalom ad hunc usque diem.* Ipsi vicinum est sepulchrum Zachariæ Prophetæ, p. m. in spelunca clausa, cui superstructa /a/ testudo imminet elegans ex lapide unico: Eorum figura est *. Infra, in valle Jehoshaphat

---

/z/ 1. *Sam.* 18. *v*, 17. & Itin. Benjam. *pag.* 4[illegible].

/a/ *Tanta in veneratione fuit apud judæos, ut calamitatibus etiam pressi, devotionis ergò, certa exauditionis spe freti eò concesserint. Præter Cippos, ut supra jam monuimus, aliud Francofurti, à Nobiliss. D.* Jobo Ludolfo, *(cujus nobis amicitiam impensè gratulamur) accepimus Msc. Hebraicum, in quo fusè narratur res a. M.* 5399. *Hierosolymis gesta, quam, suo tempore,* σὺν θεῷ, *vel ideo luci non invidebimus, ut magis magisque argumenti sui infirmitatem videant, qui vel ab exauditione, vel miraculis religionis veritati robur accersunt. Ita enim & judæos sequiori etiam, quo tanquam* κυριοκτόνοι *in sua perstiterunt infidelitate, ævo, fuisse argumentatos, tum alibi jam probavimus (vide* Hist. Eccles. *in Iudais. hinc inde) tum hoc ipsum exemplum luculenter condocefacit. Summam, hac vice, delibâsse satis fuerit. Magna Hierosolymis oborta siccitas, judæorum impietati impingebatur. Ita enim Apostata quidam Muhammedi Bascha ex Talmude Hierosolymitano persuadebat : ubi manifestus locus :* כשאישראל עושין רצונו של מקום אזי יורדים גשמים בעולם וכשאין עושין רצונו של מקום נעצרים הגשמים Si Israelitæ fecerint voluntatem Loci (*Dei*) *tunc* descendunt pluviæ in mundum: Sin minus, cohibentur pluviæ. *Tridui igitur*

בנאה שנ/ζ/ואבשלום לקח ויצב לו בחיו את מצבת
אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכי
שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה יד אבשלום
עד היום הזה וקרוב לה קבורת זכריה הנביא ע״ה
במערה סגורת ועליו/a/כיפה נאה מאבן אחת וא
צורתם

---

tur (internecioni enim jam omnium ſententia, niſi pluvias elicerent, erant devoti) ægrè redemto ſpatio, judæi convenerunt conſultatum, & tunc, inquit author, נתיעצנו ביחד
בינינו שכל אחד יהרוג את חבירו וכל אביו יהרוג את
אשתו ובניו קודם שישלטו ח״ס בנו האומות ויטמאו
אותנו ואת נשותינו ואת בנותינו ובנינו הקטנים
Pariter concluſimus inter nos, unum quemque occiſurum proximum ſuum, patrem familiâs uxorem ſuam, & filios ſuos, antequam dominentur nobis Gentes, & polluant nos, uxores noſtras, & filias noſtras, & filios minorennes. *Decreto poſtea facto* להתפלל ולהתחנן על ציון זכריה הנביא Orandi & ſupplicandi ad monumentum Zachariæ Prophetæ, *non modò facultatem à Muhammede Baſcha; Sed & clavem, quâ, portâ* (المغرب) *i. e.* רחוב של ישמעאלים הבאים מארץ מערב plateæ Iſmaelitarum, qui ab occaſu, *Africa*, venerant) *apertâ, viâ magis compendiaria pervenitur, impetrâſſe. Prolixè poſtea enarrantur circumſtantiæ, preces, conciones, jejunium, circuitiones, variæque litaniæ, quibus ad Zachariæ ſepulchrum defuncti, eadem die pluviam obtinuerint; ut præfectus tandem provinciæ faſſus ſit, vera eſſe, quæ Magiſtri eorum traderent, propter ſolos Iſraëlitas demiſſi pluvias, eoſdemque poſtea immunes eſſe voluerit ab omnibus oneribus, etiam Regiis. Subjungunt plures poſtea, οἰκεία χειρὶ, judæi,*

chaphat, est Domus viventium (Cœmiterium) Israëlis, ubi fons aquarum /b/ Siloah. Ibidem unctus est Schelomo Rex, p. m. sicut scriptum est: /c/ *Et vexerunt Schelomonem super mulo Regis Davidis, & deduxerunt eum Gichonem.* Inferior pars, in valle, etiam nomen habet aquarum Schiloa, quia aquæ inde prodeunt, ibidémque lavant vestes: est ibidem structura solida è lapidibus, de qua tradunt, quòd ibi cuderint /d/ Monetam Solomonis Regis, p. m. Infra est puteus magnus, Joabo tributus, quem Gentes *puteum Joba* appellant. E regione Hierosolymorum est mons excelsus, ubi duæ arbores, de quibus referunt, quòd Abraham, pater noster, montem Moriah inde conspexerit, sicut scriptum est: /e/ *Et vidit locum eminus:* Eo abeunt ad supplicandum & orandum. Inter Hierosolymam verò & Ramam sunt speluncæ, relatæ ad /f/ Schimeonem justum & LXX. Συνέδρυς, p.m. Atque hæc est figura earum

---

sæpe id factum, ut precibus in Templo ad Deum fusis cælum ferreum aperuerint, & νεφέλας ἀνύδρυς in largam pluviam solverint.

/b/ *Mentio fit harum aquarum*, Es. 8. 6. *LXX. habent* Σιλωάμ, *ut* Joh. 9. *ubi transfertur* ἀπεσταλμένος. *Sic dicebantur, quod extenderentur & diffunderentur ad irrigandos hortos vicinos. Itiner.* Benjam. *pag. 43. Magnus fons aquarum Schiloæ ad torrentem Kedronis & juxta fontem magnum ædificium, à majorum nostrorum temporibus relicquum. Conjicit Schindler. fuisse castellum ... de qua Servator Luc. 13.* Plura Ligtf. Choro. p. 31.

/d/

צורתם ולמטה בעמק יהושפט שם בית החיים
לישראל ושם המעין מי /b/ השילוח ושם גמשח
שלמה המלך עה כדכתיב /c/ וירכיבו את שלמה על
פרדת המלך דוד והורידו אותו על גיחון ולמטה בעמק
גם כן קורין לו מי השילוח כי משם יוצאים מים
ורוחצין שם הבגדים ויש שם בנין חזק של אבנים
אומרים כי שם היו עושים /d/ המטבע של שלמה
המלך עה ולמטה יש באר גדול מיוחס ליואב וקורין
לו הגוים באר איוב ונגד ירושלים הר גבוה שם
שתי אילנות אומרים כי משם ראה אברהם אבינו
הר המוריה כדכתיב /e/ וירא את המקום מרחוק
והולכים שם להשתחוח ולהתפלל שם ובין ירושלים
ובין הרמה יש מערות מיוחסות /f/ לשמעין הצדיק
ולשבעים.

---

[c] 1. Reg. 1. 33.

[d] Varios enim nummos, aëreos etiam, eo regnante cusos Inscriptiones testantur; quanquam novitatis studio ad Hebraeis ea tempora Villalpan. *praeeunte Fulvio Ursino, referat, vide Tom. III. P. II. pag. 596 quo tamen nomine recte reprehenditur à Schickh. diss. de Nummis Heb: de quibus, si chartae angustiae capiat, infra quaedam subjungemus.*

[e] Gen. 22. 4.

[f] Idem alias à Talmudicis vocatur Chanania, & Addua, cujus rei ratio ab authore, Iesod Olam, Abarbinele, reddita, repetitur in Tzem. Dav. *A. M. 448. Millenarii quarti. De hoc cap. 1.* אבות *Simeon justus fuit ex reliquiis viris Synagogae magnae.* Tzem. Dav. *Primus fuit inter sapientes Mischnae: Quae de occursu ejus Alexandro facto & ju-*

rum * RAMA. Ibi sepultus est Samuel Ramathæus, p. m. quemadmodum dicitur: *Et /g/ reversus est Ramam, quia ibi domus ejus.* Ibidemque sepulti sunt pater ejus Elkana, & Hanna mater ejus, & duo filii ejus, & quidem in spelunca clausa, cui superstructa ædificia pulchra. Feceruntque ibi figuram sepulchri, etsi ibi sepultus non sit, idque propter Ismaëlitas: Est autem locus venerabilis valde, ubi & Schola. Quotannis eò accedunt, pedites ascendentes ad festum Pentecostes, quo afferunt candelas cereas, vota, & spontaneas oblationes, magno cum gaudio. Afferunt insuper Hierosolymis Libros Legis (distat enim Hierosolymis quasi Parasanga) toto autem itinere procedentes canunt & orant, in magnam effusi lætitiam. Sunt denique ibi duo fontes aquarum dulcium. Hæc autem est figura eorum *. Pagus seu vicus CHERES, sive /h/ Thimnat Cheres in monte Ephraim, ubi sepulti sunt Jehoschua, fil. Nun, & Nun pater ejus, & Chaleb fil. Jephunneh, super quibus arbores, quarum figuram infra expressi, ex monumento sepulchrali Samuelis Ramathæi, p. m. AVARTA Ibi est Schola Phinchasi, filii Eliezaris sacerdotis, p. m. in Templo Gentium: Eleazar autem supra in monte

---

dæi narrant, & Samaritani, multis sunt suspecta. Vide Nov. Vorst. *ad Zem. Dav. pag.* 245. Confer tamen Hexaem. *pag.* 167.

/g/ 1. *Sam.* 25. Heidm. *Ossa ejus possedit, donec ab Arcadio*

ולשבעים סנהדרין עליהם חשלום וזה צורתם ברמה
שם קבור שמואל הרמתי עה (g) שנ' ותשובת הרמה
כי שם ביתו ושם קבורים אלקנה אביו וחנה אמו
ושני בניו והוא במערה סגורה ועל המערה בנינים
ועשו שם צורת קבר אעפ"י שאינו קבור לשם עשו
כן בשביל הישמעאלים והמקום נורא מאד ושם
מדרש ומידי שנה בשנה באים עולי רגלים בחג
השבועות ומביאין לשם נרות שעוה ונדרים ותמורת
ושמחים לשם ומביאים מירושלים ספרי תורות והוא
כמו פרסה מירושלים ובכל הדרך הולכים בשירים
בתפילות ושמחה רבה ויש שם שתי מעיינות ממי
טהורים וזו צורתם כפר חרס זהו תמנת (h) חרס בהר
אפרים שמה קבורים יהושע בן נון ונון אביו וכלב
בן יפנה ועליהם אילנות וצורתם רשמתי לך למטה
מציון שמואל הרמתי ע"ה עורתא שם מדרש פנחס
בן אלעזר הכהן ע"ה בכניסיה של גוים ואלעזר על הר
תלול

---

cadio Imperatore Thraciam transferentur. Benjam. pag. 50. Cum autem Christiani Rimla (i.e. Rama) Ismaëlitis eripuissent, & Samuelis Ramathensis sepulchrum apud Iudæorum Synagogam reperissent, eum è sepulchro suo desumtum Schilonem detulere, ubi magnum struxere templum, quod hactenus vocant sanctum Schemuelem Schiluntinum. Et postea: Tribus hinc parasangis Ramas (quæ eadem cum Rama) distat, ubi murorum inde à patrum nostrorum temporibus rudera, sicuti è lapidum inscriptionibus liquet.

(h) Civitas à Solis imagine denominata, quod ibi sepul-

chrum

ic tumulatus est, infra verò vicum, inter olivas Irhamar; super qúo magna testudo. Ad horrea Templum Gentium est in fornice, ubi spelunca, de qua tradunt, quòd ibi sepultura sit LXX. Seniorum, p.m. SICHEM in monte Ephraim. Urbs inter montem Garizim, & montem Ebal, conspicua, Sichemo, itinere termini Sabbathici distat vicus, cui nomen Belata, ubi sepultus Joseph /i/ justus, p.m. Hæc autem ejus est figura * BETHSCHAN; Tradunt, Saulem Regem, p.m. ibi esse sepultum: Ibidem est mons Gilboa, in quem nullus /k/ unquam ros descendit aut pluvia. TIBERIA. Est hæc /l/ Rakat, mari Tiberias, quod alias

chrum Iosuæ, cui Solis imago insculpta, ob prælium, cap. 10. descriptum, ubi Sol substitisse memoratur.

/i/ *De hoc sepulchro Itiner.* Benjam. *pag. 59. In Diœcesi sua habent (Samaritani) sepulchrum Iosephi justi, filii Iacobi, Patris nostri qui in pace quiescit, q. d. Ios. 24. 32. Tum ossa Iosephi, quę deportaverant filii Israëlis ex Ægypto, sepeliverunt Sichemi. Arabes alium sepulturæ locum assignant. Vide Smeg. Orient. pag. 379.*

/k/ *Contrarium asseritur in tabula* Chorograph. Jacob. Just. *sect. 472. &* Heidman. *cap. 9. sect. 16. Fuerunt qui crederent, ita ratas illas (Davidis 2* Sam. 2.) *imprecationes, ut nec pluvia montes hosce, neque ros irrigaret. Quam opinionem falsam esse confirmat Borchardus Monachus, qui mense Novembri, anno ch. 1273. in montibus hisce peragrans, & rore perfusum se ait supra modum fuisse, & in festo Martini largißimus pluviis in eodem monte probe lotus, & ut ipse describit, ad carnem usque madefactus descendit.*

/l/ *Cujus mentio fit* Jos. 19: 35. *unde apud Talmudicos:* רקת זו צפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמדליא

תלול ותחת הכפר בין הזיתים איתמר ועליו ציון גדול
אצל הגרנות כניסה לגוים בכיפה והמערה אומרים
כי שם קבורת שבעים זקנים עה שכם בהר אפרים
העיר עומדת בין הר גריזים ובין הר עיבל ורחוק
משכם כמו תחום שבת בכפר שקורין בלאטה שם
קבור יוסף הצדיק הע״ה וזו צורתו בית שאן אומרים
כי שאול המלך ע״ה קבור שם ושם הר הגלבוע
ולעולם לא ירד עליו טל ומטבריה זו רקת
היא

דמרליא ברקתא דנהרא Rakath est zipporia. Et quare vocatur nomen ejus Rakkat? Ideo quia sita est in ripa fluminis. *Megill. Eadem etiam urbs dicebatur* צפוריא Mœsia *Tiberiadis nomen obtinuit à Tiberio.* Joseph. Antiq. Judaici 18. c. 3. Herodes porrò Tetrarcha receptus in summam amicitiam Tiberii, de ipsius nomine urbem à se conditam vocavit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galileæ, in ora lacus Gennesarethici, unde non longè post Emmauntem vicum, sunt aquæ calidæ. *Iterum hic author noster dissentit ab aliis judæis, quibus Tiberias & Rakkath non sunt συνώνυμα.* Author. lib. Musar, ex *Talmudicis:* אמר׳ ר׳ יוסי יהי חלקי עם מכניסי שבת בטבריא ובמוצאי שבת בצפורי Inquit R. Iose. fit pars mea cum ingredientibus Sabbathum in Tiberiade, & cum egredientibus à Sabbatho in Tzephore. *Interpres authoris lib. Musar:* Tiberias sita erat in valle, ita ut non conspiceretur ipsis amplius Sol, quasi dimidia hora ante occasum ejus; idcirco lucente adhuc Sole Sabathum inchoabant, & adjiciebant ad sanctum (*partem nempe diei communis*) Tzephore urbs sita erat in vertice montis, ut Solem adhuc conspicerent lucentem, dum aliis occideret, ideoque longius protrahebant Sabbathum quàm alii-

liâs mare /m/ Cinnereth dicitur, imminens. Jordanem transit, ingressus illud à Septentrione, ad Austrum egreditur, ita tamen, ut omnia loca meatus ipsius per medium maris dignóscantur. Ibidem ad littus maris sunt /n/ thermæ Tiberiadis, in quibus se lavant, perpetuæ. Suprà in monte sepultus est R. Aquiba /o/ & uxor ejus in spelunca; Infra verò in monte 24000. discipuli /p/ ejus, qui omnes inter Pascha, & Pentecosten, quia alii aliis honorem non detulerant, objerunt. Proximè ad vicum, in latere Austrâli, Rabh /q/ Cahanà & /r/ R. Juchanan, fil. Zaccai in speluncis, &

---

lii, & adjiciebant de prophano ad sanctum, i. e. *partem diei sequentis ad Sabbathum. Vidē Comment. Masorethi Buxt. c. 4. 5.* Ligtf. Chor. *pag.* 148.

/m/ *Dicitur* 1. ים כנרת Num. 34. 11. 2. ים גניסר vel גינוסר *de quo Hebræi, quod sit* מקום קרוב לטבריא שיש בו גנות ופרדסים Locus Tiberiadi vicinus, in quo horti & Paradisi; *unde &* גניסר *quasi* גני סרים Horti Regum *& Principum: vel;* גנות סרים *Ab amœnitate & cultura.* כנרת *Verò nomen accepisse volunt à dulcedine fructuum. Codice Megill.* כנרת זו גנוסר למה נקרא שמה כנרת דמתיקו פיראה כקלא כנרא Kinnereth, ea est Ginser. Quare vocatur nomen ejus Kinneret? quia dulces sunt fructus ejus, ut dulcis sonus כינור *Citharæ. Maris autem nomen habet, quia sic, usitatissimo Hebraismo, vocantur lacus, ut alibi videbimus. Confer.* Hex. *p.* 104. *&* Ligtf. *Chor. pag.* 80. *&* 130.

/n/ *Codic. Megill.* חמת זו טבריא ולמה נקרא שמה חמת על שם חמי טבריא Chammath est Tiberias. Quare vocatur nomen ejus *Chammat?* Propter thermas Tiberienses. *Vide Buxt. l. c.* 4. Ligtf. *p.* 134. 137.

/o/ *De quo* Hist. Ecclef. *sec.* 2. *sec.* 3. *Uxor verò ejus fuit filia*

היא עומדת על ימה טבריה שהוא/m/ים כנרת והירדן עובר עליה נכנס בים בצפון ויוצא מן הים בדרום ניכר אפילו בתוך הים בכל מקום מהלכו ושם על שפת הים /n/ חמי טבריה קיימין ורוחצין בהם והר למעלה קבור ר' /o/ עקיבא ואשתו במערה במערת ולמטה בהר ארבע ועשרים אלף /p/ תלמידיו שמתו כלם בין פסח לעצרת לפי שלא חלקו כבוד זה לזה וסמוך לכפר לצד דרום רב/q/ כהנא ואב/r/ יוחנן בן זכאי

---

filia Kalbæschabua, post quam duxit uxorem Turni Ruphi, vel Rufi impii, qui templum excidit.

/p/ *Totidem enim illi tribuuntur apud Talmudicos. Ib. Hanc etiam fabulam recitat* R. David Gans *in Zem. Dav. Soc. Secunda post excidium; anno* 840. *Violenta autem interiit morte, cum audacißimi agyrtæ, Bar cocab, fascinatus adventu, nomen quoque illi dedisset.* Zem. Dav. R. *Akiba postquam vixerat* 120. *annis interfectus est anno* 52. *ab excidio templi: Atque hic fuit annus* 882. *Fuit autem unus ex interfectis decem à regno, atque fuit præcipuus. Vide Hist. Eccles. sec. II. p.* 69. 70. *Iuchas. p.* 36. *Schalsch. Hakkabb. p.* 28. 10. *deinc: ubi prolixè res ejus gestæ enarrantur.*

/q/ *Qui fuit ex ordine Gemaristarum, seculo septimo viventium* Halic. Ol. *pag.* 20. *Magna polluit authoritate. Nam* רב אשי ורב ורב כהנא הלכה כרב כהנה dissidente Raf Asa & Raf Cahana, decisio fit secundum R. Cahana. *Ib. p.* 205.

/r/ *Fuit* חכם המשנה Misnicus, *seculo decimo, cujus apud Scriptores Hebræorum frequens est mentio. Nomen habuit à* Iustitia *seu* innocentia. *Præceptor fuit R. Eliezaris, cui tribuuntur capitula, & fuit ab Imperatore Tito inte-*

&Magister noster Mosche fil. /s/ Majimon. & P[...]ter ejus, & R. David nepos ejus sepulti sunt. H[...] verò figura est sepulchri statuæ Rambam, & R. /t/ Chija, & filiorum ejus, Iehudæ, & Chizkia, * A[...] thermas verò Tiberienses (jacent) R. /u/ Me[...] & in via à thermis Tiberiensibus ad vicum, R. /x/ Jeremias, de quo referunt, quòd stans sepult[...] fit; & Rabh /y/ Huna ὁ Αἰχμαλωτάρχης, & R. Jo-

præfectos Galilcæ constitutus. De eodem referunt, quòd omnia statuta, ritus legis, Traditiones & decreta Talmudis atque subtilitates Scribarum exactissimè nôrit. Compendiosè vita ejus describitur in Tzem. Dav. *anno* 793. *Millen.* 4. Rabban Iohannes, fil. Zaccai traditionem accepit ab Hillel & Schammai, atque juxta computum annorum exordium cepit schola ejus tempore R. Gamalielis senioris: Atque hic Gamaliel fuit Princeps (Synedrii) & Iohannes Fil. Zaccai erat Caput Scholæ, fuitque hoc circa annum 793. postquam jam R. Iohannes, fil. Zaccai 40. annis civilibus negotiis vacaverat, & 40. annis studiis operam dederat, atq; præterea 40. annis docuerat Israëlitas omnem sapientiam, resque judicaverat; anni [...] vitæ ejus fuerant 120. sicut Mosis Magistri nostri, p. [...] atque Hillelis. Et fuit tempore excidii, atque Imperat[...] Vespasianus ejusque filius Titus benevolentiam erga [...]lum exercuerunt: atque ab illo petiit scientiam, & cate[...]nas R. Gamalielis, ac medicos pro R. Zadoko. Quinque ejus discipuli præstantiores celebrantur, *cap.* 2. *Avoth. Et anno* 833. Hic factus fuit Princeps postquam interfectus esset R. Simeon fil. Gamalielis. Et hic ascendit post excidium Hierosolymis Jafnem, atque concinnavit ibi sepimenta vel determinationes ad Legem.

/s/ Tzem. Dav. *anno* 964. Rambam, seu Rav excellens Rabbenu Mosce Fil. Majmon ascendit ad Deum in Ægypto

נכאי במערות ו רבינו /r/ משה בן מימוני ואביו הר״ מר
נפרו וזה צורת קבר מצבת הרמבם ור׳ /s/ חייא ובנו
יהודה וחזקיה ואצל חמי טבריה ר׳ /u/ מאיר בעל
הדרך מחמי טבריא לכפר ר׳ /x/ ירמיה ואומרים
שהוא קבור מעומד ורב /y/ הונא ראש גולה ור׳ יוסי

תעוד

---

pro die 22. Thebet *anno* 1516. contractuum, ut; scriptum est *in* lib. Meor Enajim *c.* 25. Atque hic fuit *annus* 964. Illustravit autem oculos captivitatis per 70. annos, minus 83. diebus, atque sepultus est in terra Israëlis, & huc respicit author Iuchasin, *pag.* 131. Sunt qui aliud tempus assignant, sed illud mihi non videtur fundamento niti propter rationes, quas nolo fusius prosequi. In libro autem Schalsch. Kabb. *pag.* 45. signum dat hujus anni: *Flamen seu Luctus Mosis*, ibique recenset, quot libros composuerit, & qui nam inter eos non reperiantur. *Vide* Hist. Eccles. *Sect. XII. pag.* 248.

/s/ *Gemaricus fuit, eodemque, seculo statim primo, relatus ab auth.* Halic. Ol. *pag.* 20.

/u/ *Misnicus seculi* 13. *coætaneus Doctoris judæ, & aliorum. Halic. Ol. pag.* 20. *&* 27. ר׳ מאיר הוא ר׳ נהוראי שהיה מאיר ומזהיר פני חכמים בהלכה ושמו ר׳ נחמיה R. Meir est Rabbi Ne horæus, sic dictus, quòd sapientum faciem ritibus illustraret. *Eidem in aggravanda lege fides adhibetur. Id p.* 201. *vide plur.* Hist. Eccles. *Sec.* 11. *pag.* 76.

/x/ Tzem. David *anno* 4881. *vocabatur etiam* אחרים *Alii; in Gemara. Ib.*

/y/ *Duo autem hoc nomine veniunt, alter Samuelis discipulus, alter ejus præceptor, ut habet auth.* Halic. Ol. *pag.* 85. *De eodem pag.* 205. Dissidentibus Magistro Houna & Magistro Hasda, secundum Magistrum Hounam, quis præceptor Magistri Hasdæ fuit. *Id. p.* 215. 229. *Confer.* Hist. Eccles. *sec.* 3. *pag.* 182.

/z/ De

& in spelunca supra memorata etiam sepultus R. Schimeon fil. Azai, & R. Jose, fil. /i/ Zimra, & R. Ne-

sæpius ab illis audivi miraculi mirabilitatem mihi narrantibus. Oppidum nomine *Almenia* ad unum, aut alterum lapidem ab urbe nostra Tripolitana dissitum est, ibi marmoreum quoddam monumentum triginta palmarum longitudinis latitudinis verò sex in quadam spelunca visitur, in quo *Osee Prophetæ* corpus conditum Mahometani perhibent, & diversæ marmoreæ tabulæ ab illis inscriptæ testantur. Inde non procul in adjacenti planitie ingens lapidum aspicientium oculis se offert multitudo, qui varias humani corporis referunt staturas. Fama est exercitum Syrorum prophetæ precibus in eos lapides fuisse conversum olim, & hactenus exhibere species, ad formas diversas, militesque ad amussim juxta varios ordines, equites sc. pedites, tubicines, cornicines, buccinatores, tympanistas, velites, peltatos, cataphractos, hastatos, scutatos, fundibularios, ac id genus alios. Curiositate adductus aliquando eò convolavi rei certitudinem gravibus verbis asseverat monumenti Mahometanas auritus minister, propius videndi cupiditate compulsus, nullâ interposita morâ accedo, comperio saxa illa stantia informia ut reliqua, quæ ubi gentium occurrunt, quamobrem velocius regressus, quasi deceptus de ministro illo, ejusque fabulâ conquestus sum. Qui dedignatus ait: rem ita se olim habuisse, sed deformitas illa longissimi edacis temporis injuriâ contracta E. & A. puerorum, pastorumque insolentia illata. Ministrum illum auritum appellavi, (Res silentio haud prætereunda est) bigamus quippe erat, & uxorum una candida erat, Æthiopissa altera, in prioris amoris signum suspensum ex dexterâ aure habebat argentum annulum, duas pendentem uncias, ex altera verò aure ferreum totidem pendentem, in signũ sui amoris erga Æthiopissam uxorem, qui circuli suo pondere infimas auriculas, sive lobos mento æquabant, ut caprarum Syriacarum auribus non dissimiles videan-

בן כארי ובמערה הגל גם כן קבור /h/ שמעון בן עזאי
ור' יוסי /i/ בן זמרא ור' נחמיה והיא צורת הכיפה
של

---

deantur. Ego ſanè rem ipſam quod attinet, exiſtimo fabulamenatum fuiſſe ex illius ſepulchri, quod falsò, Prophetæ eſſe creditur, vincinitate, ac iis ſpeciebus, quæ inde aſpicientium oculis repræſentantur, atque fortè etiam hiſtoriæ Eliſæi Prophetæ, quæ habetur *Reg. 4. cap. 6.* nonnihil eſſe hic immixtum, ac facti, perſonæ, & loci mutatâ conditione conflatum hoc commentum. Patrum noſtrorum communis ſententia eſt, monumentum illud eſſe Oſee filii Ela regis Iſrael. Sunt etiam, qui arbitrantur eſſe Joſuæ filii Nun, qui & Oſee dictus eſt; Sed contra hanc opinionem militat Judæorum traditio. *Hæc ex occaſione dicta ſufficiant, nunc ad rem noſtram. In Epiſtola etiam quadam Hieroſolymis ad* הארי, *id eſt, quod Celeb.* Buxtorfius *noſter conjecit, Iſaacum Abarbenelem, mentio fit ejuſdem ſepulchri Hoſeæ* בנוי כמו כיפה אחר גדולה בנין מפואר ſuper quod extructus cippus magnus ſtructurâ elegantiſſimâ; *in quam orantes, ingrediuntur; vel* לתוך המערה in ſpeluncam *Abba Schaul; aut coram ſepulchro* יהודה בר אלעאי Jehuda, fil. Elai, *qui omnes dicuntur ſepulti* סמוך לעיר prope urbem Sanctam. *Item in* כפר עכביא *ſepulti dicuntur* אביי ורבא Avai & Rabba, *nec procul inde Benajah. fil. Hojadæ. Traduntq; cùm vel ibi, vel vicinis locis preces concipiantur, animas defunctorum illorum ſanctorum Patrum, Prophetarum, Tannæorum, & aliorũ innumerorum, quorum ſepulchra, ob defectum* ציונים *cipporum, ſunt ignota, per lumen quoddam apparere, & ſecum loqui.*

/h/ *Fuit hoc nomen Judæis, eorumque Antiſtitibus valde familiare. Erat Simeon fil. Mattathiæ, Chaſmonæi. 2. R. Simeon, fil. Iochai, de quo ſupra. 3. Simeon juſtus, Pontifex maximus. 4. Simeon Schitea Sacerdos. 5. Simeon Rabban, fil. Gamalielis Senioris, Principis. 6. Simeon II. Rabban, Princeps Iſraelis, interfectus in urbis exilio. 7. Simeon III. Princeps. 8. Simeon IV. Princeps.*

/i/ *Ioſe i. e.* Ioſeph, *quod etiam nomen in Talmudiſtarum Catalogo frequens eſt.* Hal. Ol. *pag.* 20. *Inter Miſnicos*

F ſecul

Nehemia. Hæc autem est forma fornicis, qui cernitur supra speluncam Hoseæ, fil. Beeri, p. m. Termino quasi Sabbathico à Zhepat distat locus fontium & hortorum, quem *Fontem Olivarum* vocant, ubi sepulchrum R. (k) Jehudæ ben Elai, p. m. infra vicum, ad Aquilonem. Hæc autem est figura monumenti, quod supra speluncam eorum *. ALKIUMIA. ibi sepulchrum R. Jose, è Jokeret, p. m. quem *Ibn-almanusch* nuncupant. ARBEL. ibi sepulchrum (l) Nathæi Arbelitæ, p. m. & R. Ziræ. Propè vicum & infra, ad planitiem agri, sepulti sunt Simeon, & Levi, & Dina soror eorum. Et super sepulchro Dinæ sororis eorum, ascendit myrtus: Ibidemque est spelunca, ad quam gradibus pervenitur, ubi aquæ sunt vivæ. TANCHUM. Ibi sepultus R. Tanchum ACCO, est ad littus maris magni, maris salsi. MONS CARMEL. Ibi est spelunca Eliæ Prophetæ, p. m. Ibi sepultus est Elisa, fil. Schephat, Propheta, p. m. CHAIPAH ibi sepultus

---

seculi 13. Rabbi Meir, Rabbi Jehuda, R. Iose, R. Simeon. *Et seculo* 3. Jose filius Ioëzeri Tzeradensis, & Jose filius Johannis Hierosolymitæ. *Prioris illius magna fuit authoritas. Unde Hal. Ol. pag.* 200. רבי יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי ואין ע"ל ר"מ ור' יוסי שהלכה כרבי יוסי והשתא במקום ר' יהודה ליתיה במקום ר' יוסי מבעיא. Dissentientibus Doctore Juda, & Jose, statuitur secundum D. Josen. Neque necesse est addere, Doctore Meir. & D. Iose dissidentibus, secundum D. Josen statui

שעל מערת הושע בן בארי ע״ה וכמו תחום שברת
מצפת מקום מעינות ופרדסים וקורין לו עין אלזיתון
שם קבורת ר׳ [k] יהודה בר אלעאי ע״ה תחת הכפר
צפונה וזה צורת המצבה שעל מערתן אלקיומיה שם
קבורת ר׳ יוסי דמן יוקרת ז״ל וקורין אבן אלמעטש
ארבל שם קבורת [l] נתאי הארבלי ע״ה ור׳ זירא
סמוך לכפר ולמטה על פני השדה קבורים שמעון
ולוי ודינה אחותם ועל קבר דינה אחותם עולה הדס
ויש שם מערה עולים לה במעלות ובה מים חיים
תנחום שם קבור ר׳ תנחום עכו היא על שפת
הים הגדול ים המלח הר הכרמל שם מערת אליהו
הנביא ז״ל ושם קבור אלישע בן שפט הנביא ע״ה
היפא

---

statui, etenim cùm jam D. Iudæ locum obtinere nequeat, num de loco Doct. Iosis quæritur? *Et p.* 201. Summa sermonis est, potiùs secundùm D. Iosen statui, quàm ejus socium; non verò ejus socios: ideoque constitutio secundum Doct. Iosen definitur, quia ejus observatio pro ipso facit, id est, ratio ejus ab ipso stat.

[k] *Pietatis nomine fuit celebris* Halic. Ol. *pag.* 25. כל מעשה בחסיד אחד הוא רבי יהודה בר אלעאי Quoties occurrit; exemplum habemus in sancto quodam, R. Iehuda, fil. Elai intelligitur Ib. רבי יהודה סתם הוא יהודה בן אלעאי. Rabbi Iuda absolutè sumtus est Iehuda, fil. Elai. *Zem. Dav. a. M.* 4881.

[l] *Misnicus fuit.* Hal. Ol. *pag.* 19. חזור הרביעי יוחנן בן מתתיה יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. Seculo

pultus est Magister Mosche bar /m/ Nachman p.m. & R. Jechiel /n/ Baal Tosephot, p.m. DAN quæ & Banias, estque in Israële: Inde proced[illegible] Jordanus, ubi sepultus est Iddo Propheta, p.[illegible] Supra est arbor magna, ulmus, similis Leoni; [illegible] sepultus est Schebuel, fil. Gerschom, fil. Mo[illegible] Magistri nostri, p. m. supra quem arbor mag[illegible] quercus, ibidemque locus & spelunca, [illegible] ipsum, in qua sepulti Raf /o/ Papæ, & /p/ R. As[illegible] filii Abai, quos vocant *Obad. i. e. servos, cultores.* Ibidemque locus stationis Abrahami [illegible] nostri cum fædus inter dissectiones iceretur, [illegible] in vertice montis, quem Gentes *Moschedal[illegible]*, *i. e.* μαρτύριον τόπον ὀρνίθων dicunt. ZERID[illegible] ibi sepultus Joseph, est fil. /q/ Joezeris, è Zerid[illegible] p.m. GEBA, quod est in monte Libanon, ubi sepultus Zephania Propheta, in medio spel[illegible] clausæ, ubi adhuc ejus Schola subsistit; [illegible] bes nunquam recedunt; Ibidem etiam sunt fontes

---

quarto Iohanne, fil. Matthæi, Ichoschua, fil. Perachiæ, Nathæus Arbelita. *Vide* Zem. Dav. *a. M.* 56 *mille* 3.

/m/ *De quo* Hist. Eccles. *sec XIII. p.* 539.

/n/ *De hoc Iechiele, ejus sanctitate, posteritatis in Iudaismo perseverantia, aliisque encomiis, prolixi sunt judæi. Dedimus quædam* Hist. Eccles. *Sec. XIII. pag.* 533. & 541.

/o/ *Gemaricus fuit Doctor septimæ ætatis.* Hal. Ol. *p.* [illegible]

/p/ *Itidem Gemaricus, cujus, ætate septima, coætanei erant R. Cahana. Rafram, fil. Papæ, item Amimar & Mar Zoutra, & Raf Ina.* Hal. Ol. *pag.* 18. ועשרה רב אשי סתמרא שתי נוסחאות מהדורה קמא ומהדורא בתרא

חיפא שם קבור רבינו משה בר (m) נחמן ז"ל ור' (n)
יחיאל בעל התוספות אפרוש ז"ל דן היא בניאס והוא
בארץ ישראל וממנה יוצא הירדן שם קבור עדו
הנביא ע"ה ועליו אילן גדול בוטם והוא בצורת אריה
ושם קבור שבואל בן גרשם בן משה רבינו ע"ה ועליו
אילן גדול סנדיאן וגם שם מקום ומערה תחת
וקבורים בה רב (o) פפא ורב (p) אשי בני אבי וקורין
להם עובאד (العباد) אבינו בברית בן התרים
והוא על ראש ההר וקורין לו התוגרים مشهد
الطبر צרידא שם קבור יוסף בן (q) יועזר איש
צרידה ז"ל גבע הוא בהר הלבנון שם קבור [illegible]
הנביא והוא תוך מערה סגורה ומדרשו קיים לא
ימושו ענים מאותו המקום לעולם ושם מעינות
נובעים

בתרא אחת ארוכה ואחרת קצרה כדרך כל מחבר
שמחבר וחוזר ומתקן חבורו ומאריכו ומקצרו ונהחם
הגמרא: Raf Aſe duo exemplaria compoſuit, κυκλοπαιδείαν priorem & poſteriorem: unam prolixam, alteram brevem: ſequutus authotes, qui compoſitos à ſe libros recenſere ſolent emendando, addendo, vel detrahendo.

(q) *De quo inſigne encomium apud Talmudicos: Ex quo mortuus eſt Ioſe, fil. Ioezaris, & Ioſe, fil. Iochananis* בטלו האשכלות *ceſſârunt botri, i.e. non erant ſpes reliqua perfectiorum fructuum, virorum ſcil. in quibus virtutum divi-*

tes salientes. TZEDA, id est, TZIDON, distans ab urbe itinere Sabbathico super verticem montis, ubi sepultus Zebulon, in fornice eleganti, quem custodiunt Gentes; & purè sanctéque observant. CEPHARNOA, ubi sepultus Noachus Justus, p. m. KADIS, i. e. Kadesch Naphtali, ubi sepultus Baracus, fil. Abi Noam, & Debora uxor ejus; & Jaël. Ibidem etiam est Schola Josuæ, fil. Nun, p. m. TIMNIN, quæ est Timnata Jehudę, ubi sepultus Schamgar fil. Anath, super quo duæ columnæ marmoreæ. PHARAAM ubi sepultus Hunai /r/ Hammagel, & uxor ejus, estque Schola infra vicum, ubi sepultus Aba Hilkia, & Hanan occultatus. AMUKA, ubi sepultus /s/ Jonathan, fil. Uziel, ad pedem montis australis, prope vicum: Supra eum lapis magnus cum testudine & magna ulmo, arbore; estque hæc ejus figura: * NEBERTIN, ibi sepultus R. Jakob vir Niphoriensis, & R. Eliezar /t/ Modiæus. DELATA, ubi sepulchrum R. Josæ Galilæi, in vertice montis ad occasum vici; & R. Israël, fil. Jose; filii ejus, in medio vici ipsius, quorum quisque egregium

---

narum, cognitionis Legis divinæ ac solidioris doctrinæ esset maturitas. Appellârunt enim אשכל *botrum,* איש שהכל בו *Virum, in quo omnia sunt, nempe* תורה יראה וענוה *Lex, pietas, & mansuetudo.*

/r/ *Refertur inter antiquissimos Mischicos, qui ante Christum seculo 5. vixerunt. Quidam Hunai circularem vertunt; alii* Onjam Mahgal. *Fit ejus mentio* Hal. Ol. *pag.* 19. Zem. Dav. *sub finem a. M.* 4621. *De eo quædam fabulantur,*

quæ

נובעים צידא הוא צידון דרך רחוק מהעיר כתחום
שבת על ראש ההר שם קבור זבולון בכיפה נאה
והגוים שומרין אותו ומחזיקין אותו בקדושה וטהרה
כפר נוח שם קבור נוח הצדיק ע״ה קדיס היא קדש
נפתלי שם קבור ברק בן אבי נועם ודבורה אשתו
ויעל ושם מדרש ליהושע בן נון ע״ה תמנן היא
תמנתה דיהודה שם קבור שמגר בן ענת ועליו שני
עמודי שיש פרעם שם קבור /r/ חוני המעגל ואשתו
ומדרש תחרת הכפר ושם קבור אבא הלקיה ותנן
הנחבא עמוקה שם קבור /s/ יונתן בן עוזיאל בתחתית
ההר דרומית לכפר ועליו אבן גדולה בציונו ואילן
גדול ב׳טם וזו צורתו נברתין שם קבור ר׳ יעקב ויש
ציפוריא ור׳ אלעזר /t/ המודעי דלאתה שם קבורת
ר׳ יוסי הגלילי בראש ההר למערב הכפר ור׳
ישמעאל בן יוסי בנו בתוך הכפר עצמו ועל כל אחד

/u/

---

quæ septem Dormientium accedere videntur narrationi.

/s/ De cujus μακροβίᾳ, & Prophetico spiritu plura Judæi commemorant, quàm ex Paraphrasi ejus colligere liceat. Vide quæ Vorst. habet ad Zem. Dav. pag. 281. Ribera ipsum inferiorem facit Hieronymi ætate. Confer Thesaur. Philol. pag. 259. Fascic. Disp. pag. 93.

/t/ Zem. Dav. R. Eliezar Amodæus is fuit, quem Rex Cosiba interfecit Bitheræ, eo quod adversus illum calumniati erant, & dixerunt, quod vellet pacem inire cum Adriano Imperatore, uti scriptum in Juchasin, pag. 32.

gium habet /u/ fornicem, ubi oleum, accessuri ad supplicandum super sepulchro ipsorum, accedunt: hæc verò est figura eorum. * SAASA, ubi sepultus R. Sisai, & R. Levi, fil. Sisai, p.m. Ibidem est Domus congregationis R. Schimeon, fil. Achai, p.m. MERON: Ibi Schola R. Schimeon, fil. Jochai: ibidemque sepultus in Schola sua, ipse, & filius ejus R. Elai, p.m. Superstructæ iis columnæ, sunt elegantes, quarum hæc est figura*. Ad occasum vici, in declivitatibus montis, est magna /x/ spelunca, valdéque egregia. In cujus medio sepultus est Hillel senex, & quidam discipulorum ejus, quorum tamen nomina non sunt nota: Unusquisque suum habet lapidem excavatum, instar canalis aquarum magni, quibus superstructus est lapis unus. In medio excavationis lapidum reperiuntur aquæ dulces, & potui aptæ.

Ad

/u/ *Est, hoc nomen* ἔγγραφον, *latius, quàm* נפש *Rabbinorum.* ציון *enim* quodlibet *signum sepulchro additum denotat;* נפש *propriè* Cippum *eidem impositum.* [illegible]

Tanchumius נפש *explicat;* البناية التي

يبني على قبر من فوق كي

يعلم انه قبر ويبعد عنها عنه

Ædificium extructum super sepulchrum, quo dignoscatur sepulchrum esse, atque ab eo longius recedatur. [illegible]

[illegible]

/u/ציון נאה שמדליקין בו שמן כשהולכין להשתטח
על קברם זה צורתם סעסע שם קבור ר' סיסאי ור'
לוי בן סיסי ז"ל ושם בית הכנסת לר' שמעון בן אחאי
ע"ה מירון שם מדרש לר' שמעון בן יוחאי ושם קבור
במדרשו הוא ובנו ר' אלעזר ז"ל ועליהם מצבות יפות
וזו מערה גדולה נאה בתכלית ובתוכה קבור הלל
/x/ הזקן וקצת תלמידיו שאינם ידועים בשמם ולכל
אחד ואחד יש אבן אחת חלול כמו שוקת של מים
גדול ועליו בנויה אבן אחת ובתוך החלל של האבנים
נמצא מים מתוקים לשתיה ובמערב הכפר בראש
ההר

---

autem حاجز كالسور يبنا حول المقابر لئلا تدوسها عبار الطريق Septum instar muri circa sepulchreta extructum, ne ea conculcent, qui per viam transeunt. *Vide* Pocock; *Not. Miscell. ad Port. Mosi pag.* 75. 77.

/x/ *De quo* Thes. Philol. *pag.* 42. *Misnicus seculi septimi* Hal Ol. *pag.* 19. *Exempla dissidiorum inter discipulos Hillelum & Schammai occurrunt, Ib. p.* 202. *ubi tamen, sex exceptis casibus, semper decisio defertur Hilleli. Ita enim idem author pag.* 228. בש"ה ובה"ה הלכה כבית הלל חוץ מששה שאמרו חכמים לא כדברי זה ולא כדברי זה ה' שהלכה כדברי ב"ש Dissidente familia Schammai a fa-

 milia

innocens, super quo arbor, & R. Schimeon, & R. Jose, & R. Zacharias. PHARADIA: Ibi sepultus Nachum, Medus, vir /d/ Gamzu. SCHAZUR: Ibi sepultus R. Schimeon, Schasgaraeus p. m. & R. Israël, fil. Elisa, sacerdos magnus, & R. Schimeon, fil. Eliezaris, p. m. SACNINA. Ibi sepultus est R. Jehoschua Sancinensis & uxor ejus; & R. Schimeon Sancinensis, p. m. CABUL, Ibi sepultus R. Abraham, fil. Esra, & R. Jehuda Levita, & Schelomo parvus, p. m. ARABA: Ibi sepulchrum est R. Chaninae, fil. Dousae, & uxoris ejus, p. m. quibus supra impositi fornices, qui tamen destructi sunt. Atque haec est figura eorum*. Non longè abest sepulchrum Reuben: In medio agri pomiferi sepultus Matthias, fil. Cheresch, p. m. TIRIA. Ubi sepultus R. Jose Tiriensis, p. m. Estque ibi Synagoga R. Schimeon, fil. Jochai, p. m. ROMA. Ibi sepultus /e/ Reuben, fil. Jacob, Patris nostri, p. m. in spelunca; in arca testacea, imposita solo; ubi & Abia, filius Jeroboam in sepulchro testaceo; ubi spelunca intrinsecus. Ex spelunca & ad speluncam Caizram, inde dicunt

significant, doctrinam ejus, sive sententias, raras quidem esse, sed solidas & anthenticas. Unde proverbialis locutio קב ונקי modicum & bonum. *Vide Hal. Ol. pag.* 201. 228.

/d/ *De quo Talmudici in* Taan. & Sanhed. אמאי קרו ליה נחום איש גם זו דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה Quare vocarunt ipsum Nachum, virum Gamsu? Propterea, quòd ad omnia, quae ipsi acciderunt, diceret, גם זו etiam hoc cedet in bonum.

/e/

כותם ור' שמעון ור' יוסי ור' זכריה פראריה. שם
קבור נחום המדי איש /d/ גם זו שזור שם קבור ר'
שמעון שזורי ע"ה ור' ישמעאל בן אלישע כהן גדול
ור' שמעון בן אלעזר ז"ל סכנין שם קבור ר' יהושע
דסכנין ואשתו ור' שמעון הסנני ז"ל כבול שם קבור
ר' אברהם בן עזרא ור' יהודה הלוי ור' שלמה
הקטן זצ"ל ערבה שם קבורת ר' חנינא בן דוסא
ואשתו ע"ה ועליהם ציונים ואילן חרובין הוא צורתם
וקרוב לשם קבר ר' ראובן האיצטרובלי ז"ל בתוך
שדה של תפוחים עלבון שם קבור ר' מתיה בן חרש
ז"ל טריה שם קבור ר' יוסי איש טריה ז"ל ושם בית
הכנסת לר' שמעון בן יוחאי ע"ה רומי שם קבור /e/
ראובן בן יעקב אבינו ע"ה במערה בארון של אבן
מונח על הקרקע ושם אביה בן ירבעם קבר של
חרש מערה לפנים ממערה ואצל המערה כזראן
אומרים

/e/ *Nugæ! Quid Rubeni, aut Ieroboami filio cum Roma longè post illius tempora condita? Hujus verò origo nata videtur ex ficto Synchronismo ædificatæ Romæ, & extructorum à Ieroboamo in Bethel & Dan vitulorum. Unde in* Massec. Schabb. אותו היום שהכניס ירבעם שני עגלי זהב אחד בביתאל ואחד בדן נבנה צריף אחד והוא איטליא של יון Eo die quo introduxit Jeroboam duos vitulos, unum quidem in Dan, alterum in Bethel, ædificatum fuit tugurium quoddam, quod est Italia Græciæ, i. e. *Roma. Alibi tamen in Sanhed.* בשעה שנשא שלמה

את

dicunt appariturum /f/ Messiam. TZIPPORI. Ibi sepulchrum Magistri nostri /g/ Sancti, p.m. discipulorum, & filiorum ejus: Estque ex uno lapide porta, quæ clauditur & aperitur. Vicus MANDA, ubi (sepultus) Akbia, fil. Mehalalis, p.m. & R. Isaschar & Rabban Schimeon, fil. Gamaliel, p.m. Vicus GENEM, ubi sepultus Ben zuma, & R. Jehuda, fil. Barak, & R. Chizkia, p.m. ABNITH. Ibi sepulchrum est R. Chasda, p.m. KASIUN: Ibi R. Iochanan & R. Schimeon, fil. Lakisch, p.m. SAGNA. Ibi sepultus R. Iose, p.m. in atrio Synagogæ. Vicus CENA, ubi sepultus /h/ Ionas, fil. Amithai, in vertice montis, in Templo Gentium, in pulchro fornice. CHITIN, quæ est Cephar-Chitia, ubi sepultus Ietro, Socer Mosis, p.m. cui vicinum est sepulchrum Iehosua, fil. Perachiæ, p.m. IAKUK; Ibi ad viam sepultus /i/ Habakuk Propheta, p.m. Vicus RAAM, ad Septentrionem vici sepultus est /k/

את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי Ea hora, qua Solomon duxit filiam Pharaonis, descendit Gabriel, & fixit calamum in mare, qui ascendere fecit vel attraxit cænum, & in eo ædificata est civitas magna, quæ est Roma.

/f/ R. Bechai in Cad Hakem. כן תמצא למושיע האחרון שיגלה במהרה בימינו שהוא עתיד לצאת מתוך מטרופלין של רומי ומחריבה Sic invenies de Salvatore postremo, qui egressurus est ex metropoli Roma, & vastaturus est eam. Author צרור המור apertè aliquo-

אומרים שמשם יראה /f/ המשיח צפורי שם קבורת
רבינו /g/ הקדוש ז"ל ותלמידיו ובניו ודלת מאבן אחת
סגרת ופותחת כפר מגדה שם עקביא בן מהללאל
ע"ה ור' יששכר ורבן שמעון בן גמליאל ע"ה כפר נגם
שם קבור בן זומא ור' יהודה בן ברק ור' חזקיה ז"ל
אבנית שם קבורת ר' חסדא ז"ל קאסיון שם ר' יוחנן
ור' שמעון בן לקיש ז"ל מגנא שם קבור ר' יוסי ז"ל
בחצר המדרש כפר כִּנָּה שם קבור יונה בן /h/ אמתי
בראש ההר בכניסיה של גוים בכיפה יפה חיטין היא
כפר חטיא שם קבור יתרו חותן משה ע"ה וקרוב לו
קבר יהושע בן פרחיה ע"ה יאקוק שם בדרך קבור /i/
חבקוק הנביא ע"ה כפר ברעם צפון לכפר שם קבור
/k/

---

aliquoties: בחרבן רומא מיד תהיה גאולתנו In vastatione Romæ illico erit redemtio nostra.

/g/ *Vide Hist. Ecclef. Sec. II. pag. 77.*

/h/ *Paulò aliter* R. Benjam. *in Itiner. pag.* 52. משם שלשה פרסאות לשיפוריה היא צפורי ושם קברו של רבינו הקדוש ורבי חייא שעלה מבבל ויונה בן אמתי הנביא והם קבורים בהר ויש שם קברים הרבה Hinc tribus parasangis Sipuriam veni, quæ Tzipori dicebatur olim: Ubi fepulchrum eft Judæ Rabbini noftri fancti, & D. Hijæ, qui è Babylonia venerat, nec non Prophetæ Jonæ, fil. Amitthai; qui omnes funt fepulti in monte. Sunt & alia ibi fepulchra multa.

/i/ *Iacob. Inft. Geogr. Terræ Sanct. S*, 1166. קבר חבקוק Sepulchrum Habacuc *Prophetæ, filii Sunamitæ, quem*

Pro-

/k/ Obadias Propheta, super quo arbor pista[illegible] ferens. Ibidem puteus est aquarum collectarum. Ad meridiem vici R. Pinchas, & R. Nachman filius ejus, super quibus magnæ arbores. Ibi pulchrum est Estheræ, /l/ Reginæ, p.m. Dist[illegible] que sesqui parasangis /m/ Tzephato. In tota[illegible] tem Susane, tempore Purim, quidam Judæi ad [illegible] pulchrum ejus accedunt. (Tzephato nempe [illegible] sepulchrum ejus;) ubi etiam Megillâ (lib. Esthe-ræ) lectâ edunt, bibunt, lætantur. Prop[illegible] est R. Iochanan Chatupha, & Mor Zou[illegible], p.m. Hæc verò est figura Cippi Esther Reginæ, p.m.* Supra Cippum est lapis instar vittarum, quas ge-stare solent mulieres in illa provincia, formatus.

ALMA; Ad meridiem vici sepultura est R. /n/ Eliezaris, filii Hyrcani; R. Eliezaris, Fil. /o/ Arach, & R. Eliezaris, fil. Azariæ, & Patris ejus, & R. Jose sacerdotis. Sunt ibidem magnæ speluncæ, & spelunca Babyloniorum, & Rabba, bar Raf Hana, & Raf Hammenuna, p.m. in medio ejus; ad portam speluncæ sunt aquæ multæ & bonæ: ad verticem montis R. Zimra, quem appellant *Ras-alachmer*; propè vicum autem est R. Iehuda, ben /p/ Tema, p.m.

propè

Propheta Elisæus à morte suscitavit. Hujus traditionis conjecturas quidam quærunt in ipsa nominis Etymologia. Vide Vorst. *ad Zem. David. pag.* 242.

/k/ *Benjam. ejus ostendit Synagogam, pag.* 62. Aschur tres Synagogæ visuntur, Obadiæ, Jonæ fil. Amithai, & Nahumi Elkoschgi.

/l/

/k/עובדיה הנביא ע״ה ועליו אילן בוטנין ואצלו מר
מים מכונסים ונגבה לכפר ר׳ פנחס ור׳ נחמן שם
ועליהם אילנות גדולים ושם קבורת /l/אסתר המלכה
ע״ה והוא בפרסה וחצי מצפרת ובכל שושן פורים
הולכים מניין על קברה /m/ מצפת על קברה וקורין
לשם המגילה ואכלים ושותים ושמחים לשם וסמוך
אצלה ר׳ יוחנן חטופא ומר זוטרא ז״ל וזו צורת ציון
אסתר המלכה ע״ה ועל הציון אבן אחת עשוי ככובעים
שנוהגים בו הנשים במדינה הזאת הזאת עלמא נגבה
לכפר שם קבורת ר׳ אלעזר/n/בן הורקנוס ר׳ אלעזר
בן /o/ ערך ור׳ אלעזר בן עזריה ואביו ור׳ יוסי הכהן
ויש שם מערות גדולות ומערת הבבליים ורבה בר
רב הונא ורב המנונא ז״ל בתוכה ולפתח המערה מים
רבים וטובים ובראש ההר ר׳ זמרא וקורין לו
راس الاحمر וסמוך לכפר ר׳ יהודה בן
/p/תימא ז״ל:

אלו

/l/ *Hamdanæ* לפני כנסת אחת קבורים מרדכי ואסתר ante Synagogam quandam humati sunt Mardochai & Esther: *Benjam. pag.* 96.

/m/ *In Benjam. p. 96. dicitur* שיפאז *Persiæ Metropolis.*

/n/ *Misnicus insignis seculi undecimi,* Hal. Ol. *pag.* 29. *Quoties absolutè in Talmude Eliezaris ponitur nomen, hic noster intelligitur.* Ib. *pag.* 27. Hist. Ecclesf. *sec.* 11. *p.* 74.

/o/ *De cujus authoritate diximus* Hist. Eccl. *sec.* 11. *p.* 75.

/p/ *Refertur à quibusdam inter* הרוגי מלכות Occisos regni; *Hist. Ecclesf. sec.* 11. *pag.* 76.

/q/ Plu-

Illi sunt justi, qui sepulti sunt extra Terram, sunt per quibus pax.

/q/ DAMASCUS, sita ad Libanum, est Syriæ Terræ Israël; ascenduntque ad eam per mediam urbem duo fluvii Amna & Parphar; Horti item & Paradisi in tota urbe. Unde & per universum /r/ annum habentur fructus recentes. Ibidem etiam pulchra est Synagoga, in loco cui nomen Gobher, cujus mediũ extruxit Elisæus, fil. Schophari Propheta, p.m. & alterum medium R. Eliezer, fil. Arach, p.m. BOZRA. Ibi sepultus /s/ Esra, p.m. /t/ NEZIBIN. Ibi sepultus R. /u/ Jehuda, fil. Bethira, p.m. Quem appellant /w/ *Sedol-aamath*. Mons HOR. Sepultus ibi /x/ Aharon sacerdos, nempe in spelunca clausa; cui superstruxerunt fornicem pulchrum; quò Judæi se prostratum & oratum, ad sepulchrum ejus, adeunt; nec quisquam eos prohibet. Etiam Ismaëlitæ

/q/ *Pleniorem descriptionem urbis vide* Gab. Sionit. *de urb. & Morib. cap.* 4. Georg. Nub. Jacob. Just. *Geog. terræ Sanct. S.* 422. Benjam. *Itiner. pag.* 54. 55. *Duplicem quidam statuunt Damascum, alteram Syriæ, alteram juxta Hebronem, vide* Cornel. à Lapid. *Gen.* 4. *vers.* 10. & c. 15. *vers.* 2.

/r/ *De ubertate loci, videantur* Benjam. & Sionit. *loc. cit.*

/s/ *Iterum ab authore nostro recedit* R. Benjamin *Itiner. pag.* 85. Hinc iterum diebus quinque Botzaram, in qua ad Tigris ripam sita duo fermè Israëlitarum millia, quorum plurimi sapientiæ studiosi ac divites. Unde bidui iter est, ad Samarum flumen regni Persiæ initium, ubi mille

אלו הם הצדיקים הקבורים בחוצה לארץ עליהם השלום :

/q/ דמשק היא יושבת תחת הלבנון סוריא לארץ ישראל ועולין עליה חוץ העיר שני נהרות אמנה ופרפר תנורת ופרדסים כל העיר וכל /r/ השנה יש פירות לחים ושם בית הכנסת יפה מאד במקום שנקרא גובר בנה חצירה אלישע בן שפט הנביא ע״ה וחצירת בנה ר׳ אלעזר בן ערך ז״ל בבצרה שם קבור עזרא /s/ הסופר ע״ה /t/ בנציבין שם קבור ר׳ /u/ יהודה בן בתירא ז״ל וקורין לו סידו /x/ באעאמה הר ההר שם קבור /y/ אהרן הכהן והוא במערה סגורה ועשו עליה כיפה נאה והולכים שם היהודים להשתטח ומתפללים על קברו ואין מונע אותם והישמעאלים חופסק

---

mille fermè & quingenti judæi & sepulchrum Esræ scribæ ac sacerdotis, qui Hierosolymis ad Artaxerxem Regem profectus, ibi diem obiit.

/t/ *Benjam. pag. 61. vocat* עיר גדולה urbem magnam; *& Geograph. Not. pag. 201. tradit, multos ibi reperiri scorpios.*

/u/ *Misnicus ibidem.* Hal. Ol. *pag.* 19. *Vide* Hist. Eccles. *sec. II. pag. 75.*

/x/ *Forte legendum* سبب بالاعوام Dominus annorum, *i. e. longævus. Vide* Hist. Eccles. *l. cit. Dicitur fuisse ex illis, quos Ezechiel à mortuis suscitavit;* Zem. Dav. *a.* M. 5833.

/y/ *Vide* Iacob. Iust. *S. 481. Heidman. Palæst. cap. 6. Sect.*

 /z/ Ca-

tæ purè & cum reverentia locum tractant. In ÆGYPTO est Synagoga, quam ad /z/ Mosen Magistrum nostrum, p.m. referunt. Estque locus, ubi Deus benedictus locutus est cum ipso, venerabilis admodum, quem *Dommu* vocant. Ascendunt eo judæi oratum. Ibidem arbor est valde magna, quam ferunt, rectam admodum, exscindere Regem voluisse, & in palatio suo erigere; sed postquam, qui exierunt eam excisum; vidissent curvatam, illud Regi annunciârunt, qui præcepit, ne tangerent eam. EDREI. Est ibi sepultura Eldad & Medad. In SUSAN castro sepultus /a/ Mardocai judæus, p.m. super quo elegans statua lapidea, cui inscriptum: Hoc sepulchrum est Mardocai, fil. Jair, fil. Schimei, fil. Kisch, viri Jemini. Toto illo tractu congregantur (judæi) die Purim, eoque proficiscuntur ad sepulchrum ejus, cantica dicentes, & encomia cum tympanis & choris, lætantes & gaudentes, ob tantum, quod ibi factum est miraculum. BABEL. Ibi Fluvius Euphrates, ubi sepulti Daniel, Hanania, Azaria, p.m. Daniel /b/ tamen est in arca metalli, suspensa, è catenis ferreis, in medio ponte. Sunt autem

/z/ *Cujus etiam meminit* Benjam. *Itin. pag.* 119.

/a/ *Quomodo verò hæc subsistant, cum iis quæ habet* Benjam. *Itiner. pag.* 96. *ubi idem tribuit sepulchrum Mardochæo & Esthera. Vide lit. G.*

/b/ *Tempore* Benjamin *hujus sepulturæ alia, olim si fabulator, sit adhibenda fides, fuit facies. Ita enim, pag.* 86. Tigridis flumen Civitatem secat in partes duas, quas pons

תופסין אותו בטהרה ובכבוד גדול במצרים יש בית
הכנסת מיוחס/z/למשה רבינו ע״ה והוא המקום שהיה
הש׳ ית׳ מדבר עם משה והמקום נורא מאד וקורין
לו דמו ועולים לשם היהודים להשתטח ויש שם אילן
גדול מאד אומרים כי היה ישר מאד ורצה המלך
לחתכו ולבנותו בפלטרין שלו וכשהלכו לחתכו
מצאוהו שנתעקם והגידו למלך וצוה שלא [illegible]
אדרעי שם קבורת אלדד ומידד בשושן הבירה שם
קבור/a/מרדכי היהודי ע״ה ועליו מצבה יפה אבן [illegible]
עליה זה קבר מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש
ימיני וכל הגלילות ההם מתקבצים שמה ביום פורים
והולכים למקום קבורתו ואומרים שירות ותושבחות
בתופים ובמחולות וששים ושמחים כי שמה היה [illegible]
בבל שם נהר פרת שם קבורים דניאל חנניה
מישאל ועזריה ע״ה/b/ אבל דניאל הוא בארון של
מתכות ותלוי הארון בשלשלאות של ברזל בתוך
הגשר

---

pons interjacet. Ab hac parte, ubi judæi habitant, fora sunt & commercia omnia, adeóque omnes divites commorantur; ab altera verò parte pauperes, quia nulla fora aut commercia habent, nec hortis aut pomariis instructi sunt. Atque hinc tandem, concepta invidia, ita secum statuebant, omnes has divitias totumque splendorem illis nonnisi ex eo provenire, quòd beatum Danielem Prophetam

phetam

autem in fluvio pisces magni è quibus prægrandis, cui nomen Zelach, inde à diebus Daniel, p.m. cui quotidie afferunt panem & alios cibos, è mensa regia, quos projiciunt piscibus; quorum nullus quicquam gustat, usque dum venerit Zelach. In ponte verò, à facie & à tergo, quasi jactu balistæ, non licet cuiquam piscatori ibi piscari, in honorem Danielis, p.m. TERRA Assyriæ, ubi fluvius Chiddekel. Ibi sepultus Ezechiel Propheta, p.m. Hæc verò (d) figura est sepulchri, & fornicis ejus super ipso *.

Transla-

phetam penes se haberent sepultum; quapropter ut in medio sui Danielem sepelire liceret, petierunt. Sed alteri id ipsis non permisere, nec permittere voluere; sed diu inter se gessere bella: donec tandem inter defessos hac conditione transactum fuit, ut Danielis loculus, alternatim locum mutaret, & hoc anno ab hac fluminis parte, altero ab altera esset. Promissa ergo fecerunt & pactisque ab utraque parte conventis steterunt, donec eo tempore quidam accederet Seniger Schah, fil. Schah, qui in omnes Persidis Reges, nempe 45. qui ejus Imperio parent; Arabicè سلطان الفرس الكبير *Magnus Persarum Princeps, dicitur*; Imperium habet. Cùm igitur Imperator iste magnus Seniger, Rex Persidis huc venisset, atque Danielis loculum de loco in locum volutari observaret, & judæos ac Ismaëlitas, confertúmque populum per pontem una incedere, quid rei esset, rogavit, & postquam ipsi omnia ista enarrassent, indecens esse pronunciavit, ut Daniel ita contemtui haberetur; sed dimetiemini, inquit, spatium utrinque æquale, & Danielis loculum vitreo conditorio imponetis,

quod

הגשר ובנהר יש דגים גדולים ויש דג אחד גדול
ושמו צלח מימורת דניאל ע״ה ובכל יום ויום מביאים
לחם ושאר מאכל משלחן המלך ומשליכים לדגים
ושום אינו טועם עד שיבא צלח ומן הגשר לפנים
ולאחור כמטחוי קשת אינו רשאי שום ציד לצוד
דגים בשביל כבודו של דניאל ע״ה בארץ אשור שם
נהר חדקל שם קבור יחזקאל הנביא ע״ה וזה /d/
צורת הקבר והכיפה שעליו:

העתקתי

---

quod de ponte ferreis catenis suspenderetis in medio. Præcepit etiam, ut eodem loco magnam quandam Synagogæ structuram ædificarent, quibusvis è toto orbe accedentibus, ut cuicumque collibitum esset, eam ingressus preces funderet, sive Judæus, sive peregrinus. Ad hanc usque diem Danielis loculus è ponte dependet. *Quod vero hic noster cum sepulchro Danielis conjungit sepulchra Ananiæ; Misaëlis & Azariæ, illud à calculo Benjam. longè recedit.*

/c/ *Idem habet* Benjamin. *Itiner. pag.* 89.

/d/ *Magnifica est & splendida hæc structura, cujus fortè typum, cum cæteris, infra exhibebimus. Haud obscurè probans veritatem dicti Servatoris*, Luc. 11. vers. 47. *Væ vobis, qui extruitis* τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, &c. *Ejusdem sepulchri descriptio etiam extat in* Benjam. *Itiner. pag.* 79. Super Ezechielis sepulchro die noctéque ardet lampas inde ab eo tempore, quo eam ipse accendit, & hactenus ellychnia identidem mutant, oleúmque addunt, qui eum secuti sunt. Ibidem sancta quædam magnáque domus libris plena, ubi etiam cùm è prima, tum è secunda Æde libri servantur & quicunque liberis carent, illic libros suos consecrant. Judæi etiam, qui eo ad preces

Translatio hæc, de verbo ad verbum; ex Epistola est composita a. M. /e/ 297. numero minori. Et quia ipse plerisque locis supra memoratis ad fui, observavi, nihil quicquam de verbis ejus in terram cecidisse: sed quod omnia ejus verba fuerint cum magna intentione veritatis, proinde fidem adhibui reliquis etiam, & transtuli supra dicta, magna festinatione, idque die 5. Jejunii Esther, Anno 324. Creationis, secundum computum minorem, hic, in decore gloriæ nostro (urbe Sancta) cujus restaurationem citò diebus nostris vovemus, optamus: Dictum /f/ Uri, filii Simeonis, memoria justi sit in benedictione, ad vitam æternam, é Beela.

---

preces è Persia & Media conveniunt, pro se regionum istarum incolis vota ad Ezechielis Prophetæ Synagogam deferunt. Quia etiam magnatum inter Muhammedanos filii eo ad precandum veniunt, ob ardentem beati Ezechielis Prophetæ amorem, locúmque vocant Habitaculum amænum; eo omnes Arabes ad preces congregantur. *Quæ de apparatu Bibliothecæ commemorat, tam videntur verisimilia; quàm illud, cujus supra meminit de Ezechielis autographo.* Ibi, *inquit*, productum magnum librum, quem Ezechiel Propheta sua scripsit manu, legunt expiationis die.

/e/ *Millenarii sexti, i.e. a. Ch. 1637. Ita etiam sup. pag. 35. legendum.*

/f/ *Idem Author est Tabulæ Hemerologicæ, sive Calendarii judaici, forma patenti editi, cujus mihi copia eo ipso tempore, quo cippos istos Francofurto attuli, facta primum est ab integerrimo viro D. M. Sebastiano Ramspeckio, Collega honorando. Quid ipsi de hoc sibi polliceantur & scripto, judæi & scriptore, ex præfatione manifestum est: Eam propterea in-*

sertam,

העתקתי זה אות באות מאגרת שנעשה בשנת ר״ה
פ״ק (e) ולפי שהייתי אני בעצמי ברוב המקומות הנ״ל
וראיתי שלא נפל מדבריו ארצה וכל דבריו היו בנין
גדול כאמיתות האמנתיו גם על הנשאר והעתקתי
הנ״ל בנחיצה רבה והיה זה ביום חמשי בתענית אסתר
שנת הש״כר ליצירה פה צפ״ת תו״בב נאם (f) אורי בר״
שמעון זצ״לה מבילא :

ſeram, quia illuſtriores Iudæorum Epochas ordine recenſet.

הדור אתם ראו הביא לנו איש עברי חכם ערך
מנביא הה״ה האלוף מהרר אורי בר שמעון זצ״ל מבילא
משכנו בארץ הקדושה בק״ק צפת תובב בלוח זה
פועט החזיק את המרובה בו חיקר ותקן קביעות
חדשים ומועדים ועבורי השנים ועל שפתו תקופות רב
אדא ושמואל הירח בהתחדשו ומולדו ופרשיות
וצומות והפסקות למשך זמן ארבעים שנה אפרין
נמטיה אל האלוף הנזכר מאחרי דאכור לעבר את
השנים ולקבוע חדשים ומועדים בחוצה לארץ
כמאמרם ז״ל על פסוק כי מציון תצא תורה זיכה את
הרבים וקבע את החדשים ועיבר השנים בארץ ישרא׳
על כן אחינו אנשי הגולה חזקו חזקו ויאמץ לבבכם
לסמוך עליו כי חזקת חבר אין יוצא מתחת ידו דבר
בלתי מתוקן ובפרט החכם הלזה אשר הוא בקי
במלאכה

הפלאה הזאת ואף גם זאת שהוגה עליו החכם
הר״ר מנדלין פורט הכהן יצ״ו אשר בעונם הרב פעם
אחר פעם יצא הדבר מתוקן כיד ה׳ הטובה עליהם
יען את המן הזה תאכלו ארבעים שנה או עד בואנו
אל ארץ נושבת אז תוחזר עטרה ליושנה לקדש על
הראיה וקיים בנו יעוד קומי אורי כי בא אורך
וכבוד ה׳ עליך זרח אמן: שנת חמשת אלפים ושלש
מאות ושלשים וחמשה לבריאת עולם היא שנת
חמש עשרה למחזור הגדול לחמה והיא שנת שלשה
אלפים תרע״ט למבול ג׳ אלפים של״ט לפלגה ג׳
אלפים שפ״ז ללידת אברהם אבינו ב׳ אלפים
תתקס״ו ללידת משה רבינו ע״ה ב׳ אלפים תתפ״ו
ליציאת מצרים ב׳ אלפים תתמ״ו לכניסת ישראל
לארץ ב׳ אלפים תז לבנין בי״ת ראשון אלף תתקצ״ו
לחורבנו אלף תתקס״ו לבנין בי״ת שני אלף תתפ״ו
לשטרות וחתימת חזון אלף תשי״ב למלכות חשמונאים
אלף תקעה למניין הרומיים מונאר אלף תקו לחורבן
בית שני שפ״ו לחתימת המשנה אלף קמט לפטירת
רב אשי סוף האמוראים אלף ש״ב לקוסטנטינו אלף
ק׳ לחתימת תלמוד ירושלמי אלף ע׳ לחתימת תלמוד
בבלי תתקפ״ב למנין הישמעאלים והתחלת מנינם
מרש״ש מחרם שצט לחתימת היד להרמב״ם קפ״
לגלות צרפת פ״ג לגלות ספרד ע״ה לגלות פורטגאל
והיא

והיא לשנה ראשונה לשמיטה לדעת הרמבם ז״ל
והגאונים ומנהג בני ישראל :

Videte, ô generatio! Attulit nobis vir Hebræus sapiens (qui præstantior est Propheta: est locutio Hebræorum proverbialis,) *Vir excellens, Dux, Doctor & Magister noster, Rabbi Uri, fil. Schimeonis; memoria justi sit in benedictione; Beelensis, cujus habitatio fuit in Terra sancta, in Cœtu sancto decori ornamenti ejus (Periphrasis est usitata* Hierosolymorum;) *quæ ut citò restaurentur, optamus, tabulam hanc parvam, qua comprehendit multa. In hac autem investigavit & constituit terminos mensium & festorum; Intercalationes annorum; & ad latus ejus revolutiones Raf Ada, & Samuelis: Lunam cum renovatione & generatione ejus, Paraschas item, & jejunia, atque Pausas, per spatium temporis 40. annorum. Velum autem sive aulæum afferimus Doctori memorato, quòd postquam prohibitum esset intercalare annos, & defigere menses atque dies festos extra terram, prout dicunt Rabbini; ad explicationem loci;* E Zione prodibit Lex; *multis anthor fuit, ut commodè haberent, constituendo menses, & intercalando annos in terra Israëlis. Proinde etiam, ô fratres nostri, qui in exilio degitis, fortes estote, & roboretur cor vestrum, ut illi innitamini; quia de anthore præsumitur, quod nihil è potestate ejus exeat, nisi bene constitutum illud sit; cùm primis de hoc sapiente, qui in hac arte excellens est: cui & hoc accedit, quòd correcta sit* (tabula hæc) *manu sapientis Magistri nostri, Magistri Mendlen Port, sacerdotis, cujus Deus rupes sit & Redemtor; quorum accurato studio successivè hæc prodierunt emendatè, secundum manum Domini bonam in eos (i.e. pro viribus à Deo illis concessis) Hoc autem Manna fruamini per quadraginta annos, aut usque dum veneritis in terram habitatam; tunc restituetur corona pristino nitori, ut sanctificemus* (mensem) *ad præstitutum apparitionis, & stabilietur in nobis promissio:* Surge lux mea, quia venit lux tua, *atque gloria Dei super te orietur, Amen. Annus 5335. creationis mundi, est annus 15. Cycli magni Solis, estque decimus quintus Cycli parvi Lunæ,* qui

qui est 3673. à *diluvio*; 3339. à *divisione Lingu-*
3387. à *nativitate Abrahami patris nostri*: 2967. *nati-*
vitatis Mosis, Magistri nostri, super quo pax: 2886. *egressus ex*
Ægypto, 2847. *ingressus Israëlitarum in terram*: 2407. *ab*
extructo templo primo: 1937. à *devastatime ejus*; 1967. *ab*
aedificato templo secundo: 1887. *ab æra contractuum, & ob-*
signatione visus: 1712. à *regno Hasmonaeorum*: 1575. à *nu-*
mero Romanorum minori: 1507. à *devastatione Ædis secun-*
dæ, 387. *ab obsignata Mischna*: 1149 *ab obitu Raf Ab,*
Amoraeorum ultimi 1102. à *Constantino*: 1106. *ab absoluto*
Talmude Hierosolymitano: 1070. *ab absoluto Talmude Ba-*
bylonico. 982. *ab æra Ismaëlitarum; estque initium obser-*
vandi apud eos à *mense Muharram*, 399. *ab absoluto Jad,*
R. Mosche ben Majmon. 180. *ab exilio Zorphath, i.e. Gal-*
liæ. 83. *ab Exilio Sepharad, i.e. Hispaniæ*, 75. *ab exilio Por-*
tugalliæ, qui erat annus primus dimißionis, juxta sententiam
Rambam, p.m. & Geonaeorum, & consuetudinis filiorum
Israël.

DIS-

DISSERTATIO III.

DE NUMMIS ORIENTALIUM, *Judæorum maximè & Muhammedanorum.*

I. DE Hebræorum acturi initio nummis, duas tractationis nostræ constituimus partes, ὀνοματολογίαν unam, πραγματολογίαν, alteram.

II. *Ad illam referimus nomina, quibus Hebræi tum generaliter divitias, possessiones, &c. tum specialiter nummos suos exprimunt.*

III. *Prioris generis sunt, multa & varia,* (a) *quæ in* ἔγγραφα, *commodè distingui possunt, &* (b) ἄγραφα.

(*a*) Illa sunt A. און quod *Robur*, *Vires notat;* Sic autem dicuntur facultates, quòd homines robur

bur sinum in iis collocent; vel ab altera significatione *iniquitatis*, quòd malis sæpè artibus acquirantur: Unde μαμμωνᾶ ἀδικίας; vel à notione tertia *laboris* & *molestiæ*; neque enim vel sine molestia parantur opes, vel etiam eædem conservantur. Unde Hillel. מרבה נכסים מרבה דאגה *Multiplicans opes, multiplicat curas.*

B. הון *Substantia*, prop. *commoditas*, quasi commoda vitę tolerandę subsidia dicas. Hoc sensu sumitur etiam apud Chaldæos. Arabes cumprimis, ut cùm dicunt على هونك *quod commodo tuo fiat.* Habet tamen hoc vocabulum annexam significationem vilipendi, & contemptus, ad denotandam opum vanitatem.

C. מקנה *Possessio*, ea propriè, quæ pecuariâ acquiritur. Unde pro pecoribus sumitur, *Jes. 30. 23.* Veterum enim possessio maximè in pecoribus consistebat. Unde specialius etiam, per *Synecdochen* חיל pro divitiis, opibus, quia *multitudinem caprarum* notat Arabibus, sumi videtur: quanquam ex significatione receptiori *virtutis*, *opulentiæ*, &c. & altera Arabum, *technarum*, *strophanum*, vel usus nummorum, vel modus corradendi non ineptè proponatur. Eadem synecdoche occurrit tum in Arabum locutione proverbiali ماله امر ولا امرة *neque agnum, neque agnam*, i.e. nihil planè habet; tum in voce إبالة

quæ

[illegible]ab ابل *Camelus*, deducta, pro *administra*-*tione opum*, quas Arabes in Camelis ferè collo-[illegible]t, accipitur. Talis quoque acquisitio videtur [illegible] à רכש quod genus equi vel muli celeris significat, *Mich. 1.13. 1. Reg. 4.28.* Vide *Smeg. Orient. pag. 122.*

D. חסן *Robur*: itidem ab effectis, vel fine.

E. נכסים *Facultates*, juxta Rabbinos, nuncupatæ, quasi נכסים dicas, *i. e. absconditos thesauros.* In Tanchuma: למה נקרא שמם נכסין שהן נכסין לזה ונגלין לזה *Quare vocatur nomen earum* נכסים *? quia.* נכסין *occultantur ab hoc, & revelantur alii.* Sed hæc allusio est Rabbinica: An fortè commodius à نكس *Invertit, pervertit*, à perverso facultatum usu? Opes enim & facultates malè adhibitæ, facilè flectunt & invertunt regium justitiæ cursum; Vide *Jus Heb. pag. 114.*

F. עשר *Divitiæ*; an à decimis, quibus rès publica & privata, ut constat, crescere solet? Quanquam illius radicalis secunda sit ש hujus שׂ: Arab. tamen utrobique significatione decimandi agnoscunt ש, عشر.

G. ממונא *Mammona*, occurrit in N. T. *Matth. 6.24.* Est vocabulum Chaldæo-Syriacum. Pœnis etiam notum fuisse terminum, *Augustinus* observavit; *Mammona apud Hebræos divitiæ*

appellantur. Congruit & Punicum nomen: N[illegible] *lucrum Punicè Mammon dicitur.* Lib. 2. [illegible] Serm. Domini in monte. Et Quæst. Euang. quæ[illegible] 34. *Mammona divitiæ interpretantur.* Unde [illegible] *Snidas* μαμμωνᾶς, πλοῦτος γήϊνος, χρυσ[illegible] *Mammona significat divitias terrenas, aur*[illegible] Isa bar Ali, Lex. Syr. Arab. Msc. ܡܰܡܽܘܢܳܐ ܟܘܠ ܕܐ ܐܠܡܟܣܘܒ *Mammona idem quod* עותרא (Heb. עשר) divitiæ. Unde Arab. reddit المال والفضة *Facultates, opes; argentum.*

In quærenda Etymologia magna hic authorum varietas: De hac certè voce multi multa scripserunt. Vide *Cap. VVaser.* de Nummis Hebr. cap. 2. *Lex. Buxt.* Talmud. R. ממן; alios. Quidam Hebræam arbitrantur; observat Grotius, sed corruptam, ex מטמון quod est *Thesaurus.* Id si verum est, optimè hæc cohærent, cum superioribus περὶ τοῦ μὴ θησαυρίζειν. *Hesychius* certè Μαμμωνᾶν θησαυρὸν interpretatur. Non longè abit vox Chaldæa, inquit idem, מכמני nam pro *thesauris* usurpat Daniel 11. v. 43. Imò radice differunt, adeóque longis passibus Grammaticis. *Drusius* propius accedit. Derivari is putat ab אמן facta contractione literæ א pro מאמונא ut ממרא pro מאמרא, & Heb. מזין pro מאזין, ut sic dicantur *divitiæ*, quòd in iis, *fides* ponatur; sicut חיל robur vocantur. Unde & ipsa vox אמונה à LXX. πλοῦ-

τος

[illegible] redditur, *Psal. 73. v. 5.* ad quem locum *Augustinus*, Episcopus Nubiensis: *Hebræorum verbum æque fidem sicut divitias significat, quo datur intelligi, divitias in hoc Mundo esse fidem Dei. Qui enim fide caret, pauperrimus & miser est.* Quidam affine ipsi faciunt מום *vitium*, quod Mammon dicatur de divitiis, per sordium lucrum acquisitis. Quidam adducunt Græcorum *μαιμῶω sollicitè, vehementer cupio*, studiosè flagito, quasi *μαμμῶν sit pro μαιμῶν*, quod pecunia avidè desideretur & expetatur, quomodo Hebræis כסף *argentum ab expetendo* vocatur. Iterum aliis ממון est à מנה, quasi מה אתה מונה אינו כלום *Quod tu numeras, nihil est. Radix non est* אמן *ut volunt*; scribit Clar. *Bochartus* Geog. Sac. P. II. lib. II. p. 850. *multò minus* ממן *aut* כמן : *sed* מון *inusitatum, pro quo* מול *dicunt Arabes*; *N. & L. quod sæpe fit, permutatis.* מול *Arabice est ditescere: Inde* מאל *plur.* אמואל *divitiæ.* Ingeniosè, ut solet, acutissimus vir, neq; tamen planè desperandum est de Etymologia Hebræo-Syriaca, sive *significationem* spectemus, sive *formationẽ*. Cur enim non ab אמ, quod non modò *credendi*, sed &, idq; primariò, *nutriendi* habet significatum, deducamus nomen, quod *divitiarum*, unde alimentum sibi acquirit homo, notionem obtinet? Facimus certè hoc exemplo LXX. quibus, ut diximus, אמונה est πλοῦτος. Sed & *formationem* non esse insolentem, exempla à Drusio citata probant. Quod si tamen Arabes in

subsidium vocare placeat, non opus est, *μεταχει-χειρίσει*, literarum ם & ל, quæ omnino in Orientali literatura frequens satis est. Duæ enim sunt radices, quarum utraque explicandæ voci ממון commodè inservit. Prima est מון *prospexit suis rebus ad vitam necessariis, curavit, sustentavit, aluitque eos*. Unde מונה *commeatus*: & ממון quod participialiter, *est, cui de victu & amictu prospectum, curatus, sustentatus*; nominaliter verò, ad vitam sustentandam necessariam; planè ut ὁ βίος & *vitam* notat, & *vitæ subsidia*. Secunda est ימן opposita, τῷ שאם *potiri, felicem esse*; Unde מימון *fortunatus, felix, utens prosperitate*. Hinc jam nomen proprium Majemon, sive, ut aliter scribunt Arabes, ממון *Mamon* (nomen fuit Chalifæ XXVII.) *Eutychius, Felix*. Non operosa est ἀπόδειξις, cur felicitatis & divitiarum notiones ita conspirent. In aliis etiam linguis obtinet. Quis ignorat, Græcos una voce ὄλβιος & divitem exprimere, & felicem. Ut ut verò Criticorum censura vexetur vera vocis Etymologia, usu tamen satis nota est Hebræis, Syris, Pœnis, Chaldeis, qui in Targum ea utuntur pro Hebreorum בצע *lucro*, כפר *lytro pecuniario*; שחד *munere pecuniario*; הון *substantia*. In Talmude frequens mentio דיני ממונות *Judiciorum pecuniariorum*. Sed & cæteri Rabbini vocem hanc suam fecerunt: Unde מלח ממון צדקה *Sal divitiarum sunt Eleemosyna*; מלח ממון חסר *Sal divitiarum*

est

est defectus, vel diminutio ipsarum sc. per Eleemosynam; vel מלח ממון חסר *Sal divitiarum est beneficentia*, sc. erga pauperes. Ethicum etiam habent monitum: כל הנושא אשה לשום ממון הוין לו בנים שאינם מהוגנים *Quisquis ducit uxorem propter divitias, erunt ipsi liberi, qui non sunt futuri probi.*

b. Qualia sunt Talmudistarum a. גירסא, propriè יגיע עמל *labor molestia.* b. מרלא pro quo tamen alii מולא quod castigatiùs videtur; Arabicum nempe مال *opes, facultates.* c. מזל quod *sidus* propriè notat; postea ad fortunam, & specialissimè ad *opes, facultates* transfertur. Unde Heb. הון respondet in Thargum, *Psalm. 112. 3. Proverb. 28. 8.* est hæc significatio vel Metonymica, vel petita ab Arabibus, quibus نزل est *copia, donum, proventus.* d. Habent denique cum Bibliis commune etiam עשר unde דעת בלי עשר כרגלים בלא מנעלים *Scientia sine divitiis, est instar pedum sine calceis.*

V. Posterioris *generis nummos, & rem nummariam proximè attingunt.*

Huc pertinent 1. Nomina *monetam* significantia, ut sunt a. מטבע ab *imprimendo*, insigendo sic dicta. b. זוז *Zuz*, quæ tamen Synecdochica est significatio, inde deducta, שזז מזה וניתן לזה *quia recedit ab hoc, & illi datur.* c. מנטון מונטה *Mon-*

Moneta; ſed hoc Latinum eſt. d. סלע *Sela*; ut in illo יצאה בסלע שעל הצינית *Egreditur* (mulier in Sabbatho) *cum nummo impoſito plagæ*, puſtulæ ſci l. ſub pede. Ubi per סלע Gloſſa intelligit מטבע שיש בה צורה *Moneta, quæ figuram habet*. e. דינר *Denarius*: ut רב דינרי הוי ליה *Multum pecunia erat ipſi*. f. מעין *Oboli*; ut מעות רעות *reprobi Oboli*, böſe Müntz. Chald. דצדקתא *Moneta Eleemoſynæ*. g. כסף *Argentum*; Metonymicè *pecunia*, *Gen. 31. 15. 42. 28*. 2. Variæ *nummorum ſpecies*, de quibus alii prolixè; Ex *judæis* quidem auth. Schalſch. Hakk. pag. 88. Pluréſque alii, quorum ibidem ille meminit; ex *Chriſtianis* Walerus, Schikhardus, Waltonus, Arias Montan. Kircherius, Villalpand. A. Eſt שקל *ſiclus*, à שקל *ponderavit, appendit, libravit*; Unde jam שקל nomen, quod vel *abſolutè* ſumitur, vel *attributivè*. *Abſolutè* eſt moneta certi ponderis, & omnium ponderum regula, ſicut Græcis dicitur στατὴρ ab ἱστάναι. Pondo autem dedit nummo illi nomen, quia veterum nummorum examen fuit non in numero, ſed in pondere. De pondere ante legem latam nihil certi videtur erui poſſe: Poſtea pro ut ſiclus vel ſacer fuit habitus, vel profanus, ita etiam vel major vel minor definiebatur. Generaliter aliâs ei tribuitur pondo ſtateræ, ſemunciæ, ſeu quatuor זוזים *drachmarum Atticarum*, דינרין *Denariorum Romanorum*, aut זהובים *aureorum Hungaricorum*. *Attributivè* verò שקל cum numeris uſurpatur tripliciter. I. Ut numeratum argen-

gen-

gentum vel aurum addatur. *Gen. 23. v. 16.* וישקל *Et ponderavit Abraham Ephroni* את הכסף *argentum,* nempe ארבע מאות שקל כסף *quadringentos aureos*, quod alii de sacrorum, alii de profanorum siclorum intelligunt pondere. Illi 200. Joachimicos ponunt, ut *Schindl.* alii 100. ut *Buxtorf.*

II. Numeratum Metallum non adjungitur; & tunc semper כסף subintelligitur. *Exod. 30.* illud dabunt omnes, qui transeunt per numeros מחצית שקל *dimidium sicli* scil. argentei i.e. quadrantem Joachimici. Vide *Jus Heb. pag. 133.* Unde *Schalsch. Hakkabb. pag. 88.* b. כסף האמור בתורה הוא השקל והוא ב׳ מעות וחז״ל הוסיפו שתות ועשאוהו במשקל מטבע שנקרא סלע בזמן בית שני ומשקלו כ״ד מעות *Quoties argentum in Lege exprimitur, siclum notat i.e. 20.* (sic enim corrigi debet) *Obolos. Addiderunt autem sapientes nostri sextam partem, ut responderet moneta, cui tempore Templi secundi, nomen Selah, cujus pondo 4. oboli.*

III. Expresso cum numeris numerato argento vel auro שקל Siclus intelligitur, *Gen. 20. 16.* Dedi אלף כסף *mille argenteos* fratri tuo i.e. mille Siclos argenti, 500. Joachimicos. Distinguebatur autem Siclus I. Ratione *usus* & *pretii* in *Sacrum* & *profanum. Illum* Hebræi vocant, שקל הקדש, constabatque apud Hebræos עשרים גרה viginti Gera; Chaldæos totidem מעין; qui faciebant 4. Drachmas Atticas. Unde & τετράδραχμον appellârunt. Ejus valor describitur, *Exod. 30. v. 13.*

Num.3.47. Profanus dicitur שקל של חול *communis*, vulgaris; item שקל המדינה *Provincialis*. שקל המלך *Siclus regius*. Pondere ad dimidium tantum ficli facri pertigiſſe hactenus creditum eſt. Negat tamen Villal. hoc diſcrimen ex Scriptura probari poſſe, in Rabbinorum cerebro natum *Appar. urb. ac Templ. Par. 2.* de Ponderib. ex Num.l.2.Diſp.4.c.28. II. Ratione *Efficientis* vel *communis*; ut cum mentio fit סלעים ירושלמיות *Siclorum* (poſtea enim audiemus, שקל idem eſſe quod סלע) *Hieroſolymitanorum*; vel *proprii*. Sic mentio fit *Sicli Davidici, Solomonici*; imò etiam סלע נרוניות *Sicli Neronici*. III. Ratione *ſubjecti* loci, & perſonarum. Unde alius Siclus eſt *Judaeorum*, de quo *VVaſer*. Tract. de Num. Heb. p. 58. alius *Ægyptiorum* & *Perſarum pag. 83.* qui Siclo Hebraico didrachmo fuit minor. *Synonyma* ejus ſunt vel *Chaldaica* ut תקלא & מתקלא literis ש & ת pro more inter ſe permutatis; vel *Thalmudico-Chaldaica*, ut סלע, de quo tritum Rabbinorum: שקל האמור בתורה נקרא סלע במשנה *Siclus in Lege, vocatur Selah in Miſchna*, δευτερώσει. Schalſch Hakkabb. pag. 89. Quanquam inter סלע & שקל alibi videatur diſcrimen. Talmudici: עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא *Oculus pulcher in Selah* (obſervatur) *malus in Siclo, medius in tridrachmo*. Id eſt; liberalis tetradrachmum dedit, avarus ſiclum communem, medius tres quadrantes. Nempe *vel* diſcrimen demum ſub templo ſecundo inter duo illa moneta-

netarum genera eſt introductum, vel סלע pro Sacro Siclo à judæis ſumitur, ut fusè monſtrat doctiſſimus *VVaſerus* de Antiq. Num. Heb. p. 99. & deinceps; & ex lib. *Chinn.* Schalſch. Hakkabb. pag. c. obſervat; כל המשקלים האמורים בדיני ערכים הם שקלי הקדש וידענו בקבלה שהוא משקל ש״כ גרעינין של שעורה מכסף צריף וכבר הוסיפו עליו הז״ל ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני שהוא משקל שכ״ד שעורות בינויות וסלע זה אמרו שהוא ד׳ מעין המעה היא הנקרא בימי מרע״ה גרה וכן תרגם אנקלוס גרה גרה מעה ומשקלה י״ו שעורות *Omnia pondera, quorum fit mentio in judiciis æſtimationum, ſunt pondera ſacra. Novimus autem per traditionem, eſſe pondo 320. granorum hordei; argenti defæcati: Addentes verò ſapientes noſtri, p. m. fecerunt ut pondo ejus reſponderet moneta cui nomen Selah, tempore templi ſecundi: eſtque pondo 324. granorum hordeaceorum intermediorum. Selah dicunt conſtare 4. denariis; Denarium 6. Obolis: obolum tempore Moſis, Magiſtri noſtri, p. m. fuiſſe appellatum Gerah. Atque ſic etiam interpretatur Onkeloſus Gerah per Maah, cujus pondus eſt 16. granorum hordeaceorum.* Et paulò ſup. הסלע בזמן בית שני שקל שפ״ר שעורות בינויות *Selah, tempore templi ſecundi pondo 384.* (ita error ſupra, ubi 324. corrigendus) *granorum hordeaceorum mediocrium.* Ralbag:

שקלים הם סלעים והסלע הוא שפ״ר גרגירי שעורה מכסף נקי *Sicli sunt Selah; estque Selah ponde 38 granorum ex puro argento.* Ut autem Siclus cynosura erat, ad quam reliqui nummi examinabantur, ita idem ille proportionatam divisionem in partes admittebat. Unde habebant Semisses, Trientes, quadrantes. *Semissis*, sive Semisiclus Hebraicè dicitur vel בקע *Gen. 24.21. Exod. 38.26.* vel חצי, aut מחצית שקל dimidius Siclus, *Exod. 30.13. 15. Trientis* mentio fit; *Nehem. 10. v. 32.* Ob necessitatem ædificiorum exacti. *Quadrantem* Hebræi רבע vocant, cujus expressa mentio: *1. Sam. 9. 8.* ubi scribitur, famulum רבע שקל כסף *quadrantem Sicli argentei* in manu habuisse, ut eum viro Dei offerret, quod viam ad inveniendas asinas ei monstraret. Æquivalebat זוז vel זוזא, de quo jam.

B. זוז vel זוזא Chaldæorum & Syrorum vox, vel generaliter notat *pecuniam*, prout Germanis minimè insolens est nomine denariorum, aureorum, batzionum, generaliter exprimere nummos; vel certam speciem, nempe, ut *Elias* explicat רבע שקל הכסף *quadrantem Sicli argentei.* Unde *Kimchius* השקל ארבעה זוזים *Siclus est quatuor Zuzim.* Hunc nummum *Cl. VVaser. cap. 20.* cum Denario Romanorum, & Drachma Atticorum confert. Certè pro voce δραχμὴν, *Luc. 15. 8. 9.* Syrus habet זוזא. Pondere suo continebat 5. מעות *sive obolos* Hebraicos, qui sex obolis Atticis valore suo pares erant: quod ei pondo in Thalmude hinc inde tribuitur.

C.

C. גרה *Gera*, usitatus in sacris literis nummus. Æstimatur omnium fere Hebræorum judicio pondere 17. granorum hordei. Ita *Levi Ben Gersom*; *R. Jechajas*. At *Rambam* מעה שהיה בימי מרעה גרה היא יו שעורות *Maah, quæ tempore Mosis Magistri nostri, p. m. vocabatur Gerah, constat 16. hordeis* (granis hordeaceis:) Ita in *Schalschel. Hakkabb. pag. 88. 6. & 89.* גרה נקרא בגמרא דנקא וכן נקרא בערבי והוא משקל ב׳ גרגירי חטה בינונית *Gerah vocatur in Gemara Dinka; & sic dicitur Arabicè*; estque *pondo duorum granorum triticeorum mediocrium.* דנקא Arab. دانق Sexta pars Tū قرطم seu Kiratia duo à Persico دانك *Danc*; in omnibus linguis à minuta forma, & vili pretio deducitur. Heb. vel à גרגרים *granis* desumunt, quod videlicet pondere minutissimorum Gerah æstimaretur; vel à גרר quatenus *recidere* significat aut *concidere*, ac si rem concisam, recisam, h. e. minutam argenti, unde hic nummus cusus fuit, portiunculam dicas. Arab. à دنّق *Minutias rerum sectatus fuit, obolatim numeravit.* Accedit ad *Album.*

D. מעא & מעה voces Chaldæis Paraphrastis usitatæ. Respondent Heb. גרה & אגורה: unde המעה היא הנקרא בימי מרעה גרה *Maa diebus Mosis Magistri nostri b. m. erat Gera & Rambam*

ptus fuit, Persarum etiam pretium & æstimationem retinuisse videtur. Persis certè usitatum est

درم *Hebr.* דרכמון, *Arab.* درهم general.

nummus: special. *numisma argenteum*, qualia 20.

(subinde 25.) valebant دينار *denarium.* Unde

مال درهم *pecuniosus;* & درهم *folia num-*

mis similia produxit malva. Postea, id est, post exilium Babylonicum, numisma hoc usitatum fuisse, mirum est, reperiri qui negent, cùm antea vix videatur usurpatum, & sequioris ævi scriptores ejus expresse meminerint. In *Talmud.* Cod. מצרפין שקלין לדרבונות מפני משוי הדרך *Conflabant siclos in Darbinoth* (sic vitiosè Hebræi sæpe scripserunt) *propter onus viæ*; Glossa habet

דרבון היה בו שני סלעים ואמר שמצרפין אותן

השקלין שהכם הכסף בדינרי זהב כדי שיקל משאם

Derbon continebat duos Selahim, dicitque quòd conflati fuerint isti sicli, qui fuerunt ex argento, in nummos aureos, ut levius fieret onus ipsorum. De *pondere* etiam alii consentiunt. R. *Obadias* in Schalsch. p. 89. דרכון הוא שני סלעים שוה י' יוליאי *Darcon æquivalet duobus Selahim, qui faciunt 10. Julios.* Mutatio apud Judæos facta facilius conceditur, quia eadem & Græcis placuit. Drachmam certè appellârunt, quòd tot oboli τὴν δράκα

pu-

pugillum & manum complerent (ut *Eustathius* in Homerum observat) respondebátque proximè denario Romano, qui tantùm continuit auri, quantum habet aureus Hungaricus. Reliqui verò Orientales, *Persæ* præsertim & *Arabes* Drachmarum nomen argenteis nummis constanter reservârunt; nisi quòd postea obolus etiam æneus ita dici cœperit. Vide Clariss. *VVaser. lib. 2. cap. 16.* Puto, hanc monetæ speciem normam non minus fuisse cęterorum nummorum argenteorum apud Persas, quàm שקל apud Hebræos, quod proinde etiam, ut hoc ponderis nomen est, 12. قيراط *Ceratiorum.*

G. אסר *Assar, assarium, assis*; Nummus minutus, Syris & Rabbinis non infrequens. Argenteus fuit, tantum pendens, quantum pendunt quatuor grana hordei; unde מטבע קטנה *moneta parva*, appellatur. Prout & assis denarii tantùm dextantem, hoc est, decimam partem constituerat, adeò ut deni asses denarium facerent. Hujus numismatis mentio fit, *Matth. 10. 29.* Ubi proverbialiter sumitur, ut & aliâs apud Hebræos, pro re minima. Vide Lex *Talmud. Buxt. pag. 175. Tremell.* ad loc. Matth. *VVaser l. 1. cap. 23.* Æstimium ejus ex mente Hebræorum supra dedimus, nempe duorum מוסמסין *Mosmesin.*

H. פרוטה *Peruta*, vel *Pruta*; nummus vilissimus, fragmentum assis אחד משמונה באיסר האיטלק *æquivalens octavæ parti Assarii Italici.* Et *Majm.*

cap.

cap. 1. Hil. Schekal. פרוטה חצי שעורה *Pruta est dimidii grani hordeacei* (ponderis.) Idem Judicium de eo, aliorum est Rabbinorum, *Schalsch Hakk. p. 88. b. 89.* a. Hebræi æquivalentem nummum ponunt Asperum Turcicum. *Iore deah num. 294. S. 6.* פרוטה היא אחד מלב במעה כסף שהיא אשפירו אוטמאני שוקל יו גרעיני שעורה *Pruta est nummulus unus ex triginta duobus nummi argentei; Asperi videlicet Ottomannici, qui ponderat sedecim grana hordei.* וזו היא הפרוטה שאמרו חז״ל שהיא משמנה לאיסר האיטלקי *Est autem Pruta nummus, de quo dicunt sapientes nostri, p. m. quod octavam constituerit partem assis Italici.* Schalsch. Hakk. *pag. 886.* quod juxta Glossam Talmudicam intelligi debet, de פרוטה של נחשת *Pruta area.* Aliâs פרוטות de nummis æreis vel cupreis sumunt Hebræi, & quidem de talibus, דליכא עליהו צורתא *in quibus nulla figura est impressa.*

§. I. שמין & שמון Syr. שמונא Nummulus Hebræorum antiquus, sed minutus æreus, teruncius: Græcè, λεπτὸν vocatur, *Marc. 12. vers. 42.* & κοδράντης quadrans, *Matt. 5. 26.* De pretio ejus *R. Schimeon ben Gamaliel*, dixit שלשה הדרסין למעה שני הניצין להדרס שני שימונין להניץ שתי פרוטות לשמין נמצא פרוטה אחת משׁשה באיסר האיטלקי *Tres hadresin constituunt Maam, duo hanizin constituunt unum hadres, duo Scheminin constituunt unum hanitz, duo pruthot constituunt*

unum

unum Schemin, Sic invenitur, quòd pruta est una de sex partibus assarii Italici. Hæc Gemara. Supra tamen habuimus Prutam reduci ad unam octavam Issar, seu Assarii Italici. Nempe, inter ipsos Talmudicos de valore Prutæ erat disputatio, quandoque ille augebatur, quandoque minuebatur. Hinc, juxta duplicem ejus supputationem, fuit vel octonarius, vel sextarius Assarii. Unde nomen habeat, non satis constat. Clariss. *VVas. lib.2.pag.206. In specie quodlibet eorum* (פרוטות) שמנא Arab. שומנת *dictum fuit ab Heb.* שמנה vel שמיני *octo vel octavus, &c. tanquam dicas octonarium, à numero octonario, ut denarius à denario dicebatur Romanis, à denis videl. assibus.* Clar. *Buxt.* Lex Talmud. *Idcirco etiam* שמון *ut in Aruch scribitur, vel* שמין *ut Gemara scribit, vel* שמונא *ut Syrus habet, non est vocabulum ab Hebraico* שמנה *octo, derivatum, quòd octo tales nummi unum integrum constituerint, sed est ex nominibus, quæ tunc in usu fuerunt, quorum certa originatio non habetur.* Cum asse vel assario quidam confundunt, quæ sententia *Clariss. de Dieu* ita placuit, ut erroris arguerit eo nomine *Tremellium 1. Erratum,* inquit, *videtur in commentario, quòd Assir dixerit continere 8.* פרוטות *cum potius Assis &* פרוטה *idem fuerint.* Fatetur Assir id ipsum esse, quod *Matth. 10.29.* ἀσσάριον dicitur. *Vbi, proculdubio, exiguus nummulus intelligitur, cum duo passerculi dicuntur venire Assarin* Ἀσσάριον καὶ λεπτὸν ἐν εἰσι, *citatur ex Hesychio à Scalig.*

lig. de re nummaria. *Secundùm Hesychium* *ergo duo* λεπτὰ, *quæ mulier injecit, duo sunt Assaria.* Sed malim Tremellii relinqui notam sartam & tectam, ex communi Judæorum traditione petitam, quæ, ut supra monuimus, vult, λεπτὸν sive Schemunah, esse octavam demum partem Assarii. Unde & δύο λεπτὰ Marcus asserit idem esse, quod est Κοδράντης, Quadrans scil. Romanus, qui quarta pars assis fuit, quem triuncem Plinius, & teruncium Cicero à tribus unciis appellant, qui primùm ære cusus fuit ab Imperatoribus, tum verò & plumbo. Pro *Tremell.* facit *VVaser.* de Num. p. 106. b. Et *Clariss. Buxt.* Lex Talmud. R. שמן *Hic postremus numerus si dividatur per 24. assaria, invenitur unum assarium valere octo Prutas: quanquam alii sex prutas Assarium æstimarint.* Prior tamen sententia præferenda mihi videtur, tum quòd plerorumque nitatur calculo; tum etiam quòd omnino existimen שמנה *octavam* appellari partem sive Assarii, sive alterius monetæ usualis. Notum est siclum divisum esse aliquot partibus. Unde שקל, חצי, רבע *Siclus, dimidius; quadrans, sivè quarta pars.* Ita & Græci, δράχμα, δίδραχμον. Latinis, Assis, Semissis, quadrans, teruncius, &c. Accedit, quòd, quemadmodum antea Græcorum Persarumque Judæis nummi adeò fuerint usitati, ut Siclorum nomen penè evanuerit, ita Romanis, rerum potitis, & Publicanis per Provincias distributis, denarii,

cæteri-

...terique nummi Romani in usu esse iisdem cœperunt.

XL. אגורה nummus, itidem minutus, fuit *argenteus*, cujus expressa fit mentio *1. Sam. 2. 36.* Æquipollet *Gera*, id est duobus crucigeris Germanicis. R. *Sol.* אגורה ממשקולת עשרים גרה הוא *Agorah ejusdem ponderis est, cujus Gera, quorum viginti Siclum constituunt.* Et R. *David* אגורה הוא כמו גרה *Agorah idem est, quod Gera.* Alii tamen aliter. Arabs habet مثقال فضة *siclum argenteum*. Syr. ܡܥܐ ܕܟܣܦܐ *nummulus argenteus*. LXX. ὀβολὸν ἀργυρίου; Chald. מעא רכסף *Maa argentea*. Nummus sic dictus vel ab אגר Heb. *colligendo*; vel אגר *conducendo*. Nummo enim mercenarii auctorari solent.

L. קשיטה *Agnus*, vel *agna* propriè. Occurrit, *Gen. 33. 19. Hos. 24. 32. Job. 42. 11.* I. Locum LXX. vertunt ἑκατὸν ἀμνῶν; *Samarit.* uterque קשיטה Syr. ܡܐܐ ܢܩܘܣ *Centum ovibus*: Ita *Arabs* بمائة نعجة Chald. במאה חורפן *Centum agnis*. Unde nonnulli colligunt, Patriarcham Jacobum, cum portione illa agri, centum agnos vel agnas permutâsse, cùm tritum fuerit illis temporibus, ante pecuniæ usum excogitatum, negotiationem

MIS

cero
oyium
cum &
se leg

6. Usu

cam,
d inde
d in Le
Vide

ra tamen
it nominibus
de Num
quorum
itate sua
iam, qu
Heb

mmis habet *Ligtf.* Hor. Heb. 93. Cornel. fin. Pentateuch.

que hac de voce; accedimus ad rem ipsam, tissimum veniunt, causa examinanda, rna, Efficiens & Finis, tum interna, Mate- rma.

Efficiens vel est communis, vel singularis.

Communis nomine Statum intelligimus, horitate nummi sunt cusi.

G. habuerunt judæi Nummos *I. Dome-* e. domi cusos, sub statu Theocratico, atico & Monarchico, ut postea ex in- ibus, probabimus. II. De *Samaritanis* dem dubitamus; sed utrum aliqui ex ar- Samariticè notatis, vindicari iis possint. urrit definire. Sed neque de origine hu- quidquam certi habemus; antiquum ta- , & inter Patriarchas usitatum fuisse, alii um susceperunt; *Villalp.* l. cit. pag. 387. tribuit; diu etiam duravit, ad excidium & Templi secundi destructionem, ceu *Selden.* de jure Gent. pag. 224. *VVas.* de Heb. pag. 66. III. Locum tandem Judæi dederunt nummis tam Christianorum, quàm Gentilium. De *Christianorum* Principum nummis notum est illud ex Toseph. Abhod. Zar. מטבעות שלנו שיש בהן צורת עבודה זרה שתי וערב שרו *Numismata, quibus utimur, figuris cultus extranei staminis & subtegmini* (ita ob analogiam crucem appellant) *insignitis illicita non sunt. Gen-*

tilium verò numiſmata Hebræis fuiſſe uſitata, probatur ex Hiſtoria Euangelica, *Matth. 22. v. 17.* mentio fit *numiſmatis cenſus*, cui *Marc. 12. 14. denarii* nomen: de quo quidem variæ ſunt authorum ſententiæ. *Baronius* a. Ch. 34. ſcribit: *Moris fuit apud Romanos, ut Numiſmata pro ratione tributi vel cenſus ab Imperatoribus cuderentur, nec unò ſemper modo eadem permanerent ſed numiſmata tributorum à cæteris uſualis pecuniæ nummis in eo differrent, quòd iſtorum pretium ſemper idem eſſet. Numiſmata verò cenſus vel tributi; cùm mutaretur tributi quantitas, eadem ad rationem tributi noviter formaretur.* Accedit ei *Lucas Brugenſis* ad Matth. 22. qui vult, denarium fuiſſe ipſum tributi capitationis tunc modum. Facit cum iis *Camdenus*, authoritate Heſychii deceptus, qui Κῆνσον εἶδος νομίσματος ἐπικεφάλαιον interpretatur. *Alii* tamen exiſtimant, fuiſſe Siclos, qui, honoris cauſa, Judæis eſſent relicti. *Alii* denique ſimpliciter cenſûs nummo nihil aliud intelligunt, quàm id genus nummi, quo capitationis exactioni ſatisfieret, non certum & ſolutionibus peculiariter deſtinatum; ſed qualecunque, quod tributi nomine ſolvi poſſet. *Selden.* lib. cit. pag. 225. *Numiſma cenſus à Romanis cuſum eſt, atque authoritate Cæſarea, Cæſariſque imagine inſignitum, eaque, juxta cudendi morem, protuberantiore.* Atque hæc ſententia tutiſſima eſt. 1. Quia duæ priores difficultatibus laborant. 2. Quia verba Chriſti nihil aliud volunt,

quàm

quàm quòd illud, quod ex censu in tributum darent, census appellaretur, atque adeò pecunia quælibet, sive grandis ea esset, sive pauca. 3. Quia tales nummi censuales, distincti nunquam fuerunt reperti. 4. Quia statim infinitos in orbe oportuisset haberi. 5. Baronii fundamentum petitum est ab instituto demum Alexandri Severi, adeóque ævo multò recentiori. 6. Accedit consensus virorum magnorum *Lipsii*, *Freheri*, *Casauboni*, *Salmasii*, *Selden.* lib. cit. pag. 759. Alterum etiam afferunt nummum *Matth. 26. vers. 15.* *Penderunt ei* τριάκοντα ἀργύρια *triginta argenteos* scil. nummos. Gentilem fuisse nummum quidam duplici argumento probare conantur 1. Ex antiquariorum scriniis, ubi ostendunt nummos Rhodios, quibus venditum esse Servatorem, traditio habet. Duo cumprimis celebrantur, *alter* Romæ, in Æde S. Crucis in Hierusalem; *alter* Parisiis in Æde S. Johannis Lateranensis. *Rhodii* vocabantur, ab Insula Rhodo, & inscriptione, ectypa hujus nummi hinc inde habentur; vidi Tiguri in Bibliotheca Civica, argentea, &c. Æri incisa habet, *Selden. lib. cit. p. 229. VVaser. de Num. p. 2.* ectypon & nos habemus ex D. Foschii Cheimeliotheca, quod à Seldenianis differt omnibus. (Tab. VI. n. 2.) Authoritate eruditorum, *Baronii*, octavii *Pancirolli*, *&c.* *Alii* limitant. Existimant nempe, aliquos tantùm fuisse Rhodios; vel pretio, non figurâ, Rhodios. *Alii* prorsus negant Rhodios fuisse; Siclos Judaicos præferentes.

lentia. 2. Quia
s retinebant jus
fuerunt nummi,
le usitati. 4. Su-
iam Pontificiis.
Antonius Au-
is. Plures habet
nc. Satis sit, *no-*
um Siclos intel-
n *VVas*.p.64.
telligimus certas
tas jus tribuitur,
intur.
ct.39. ארבעה הם
uatuor sunt, quo-
Abraham, Josua,
neg. Orient.p.301.
forma; agendum:
itur חורפן sive a-
n multis, sed non
ententiam verbis
erunt Talmudici
; דינרא טריינא
li Neroniani, &c.
nodi nummis an-
iquarius, Episto-
vit; inserere. Ac-
ovissime libellum
ris de Cippis He-
æi, eruditis notis
tuis

illustratum,& aliquot locupletatum dissertaibus,de Nummis Hebræo-Samaritanis aliisq similibus Orientalibus. Quibus & Syllabum misisti doctissimarum editarum hucusque lucrationum tuarum, quæ mirè grata fuere oa: Accepi quoque diebus his à N. N. icocipporum & Numismatum libello inserenq, pro quibus gratias habeo ingentes: Et forte ad manus erat Nummus Salomonis enteus missâ quoque Tabellâ expressus; inalia similia Lugduno missus mihi, cum jam aret in alveolis meis, loco ἀντιδώρυ eundem e mittere constitui, forte noctuam Athenas, at verò, æqui boniq́ue consulas rogo. De huautem Nummi veritate & authenticitate, ut loquar, nihil adhuc certi habeo & solidi: Dum faciunt. I. Litera non Samaritana,sed nova adrata, qui Nummi nescio sufficiens an inveniant testimonium in antiquitate,vel si inveniunt an literæ ejus ea sit antiquitas? II.Pondus drachmale, quod Denarium indicat Romanum. III. Facies,quæ M.Antonium accuratè refert: Denique Corona Radiata; quod Coronæ genus an tempore Regis Salomonis jam fuerit in usu, valde ambigo,aut si fuit apud gentes, non verisimile tamen, Regem illum divinis adeò præceptis eruditum ei superstitioni paganæ,quam indicat illud coronæ genus, dare locum voluisse. Initium enim suum (paulò hæc ut repetam altius) nomenque ducit radiatum hocce coronæ genus ab ipso

sole, cujus Augustum caput (ut ludit, Martianus Capella in nupt. Philol. lib. 1.) radiis perfusum circumactúmq; flammantibus, velut auratam cæsariem, rutili verticis imitatur. Hinc in Deum cooptato Sole, ac Specie humanâ, pro more, effigiato, caput ejus radiis ceu coronamento naturali redimitum dedit antiquitas: testes Nummi Græci, præsertim Rhodii à Colosso suo, Romani, Consulares, Augustales, ad Imperatores usque Christianos. Ad imitationem splendoris hujus cælestis solaris, & divinæ ejusdem imaginis, Reges quoque terreni, ceu Solis progenies, ut eleganter Paschalius in Tract. de Coronis, ut se redderent augustiores capita sua, cum non possent ipsâmet luce cœlesti, at ejus imitamentis, & effigie radiorum circumdederunt, è laminis, inquâ, aureis ejusmodi gemmatis contextâ coronâ, unde ad occursum Solis, ceu ex luce ipsa radii emicarent; Unde Ovid. 2. Metamorph. Circum caput omne micantes, Deposuit radios. Sic Regem Latinum coronatum inducit Virgil. Æn. XII.

Ingenti mole Latinus
Quadrijugo vehitur curru, cui tempo[r]a circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt
Solis Avi specimen.

Quo coronamento etiam usus Antonius in Nummis, & quidem, quod sciam, primus, apud Golzium & Fulv. Ursinum rei Nummariæ scriptores, qui se, authore Dione libr. 10. Osiridem & Solem;

Solem; Cleopatram verò suam Lunam & Isidem vocari voluit. Divinum suspicati traditione antiqua diadema hocce radiatum, Principes & Impp. Romani priores, Diisque proprium, religione quadam ab eo abstinuerunt, nec nisi post ἀποθέωσιν, quâ recepti inter Divos credebantur, uti titulis, sic & divino hocce coronæ genere condecorati, prout videre in Nummis Julii. Aug. Tib. &c. unde Plinius in Panegyr. Trajani; Horum unum, inquit, si præstitisset alius, illi jam dudum radiatum caput, & media inter Deos sedes, &c. Nero, ut sacris aliis omnibus, ita & hoc subverso, primus, quod scitur, vivus adhuc in Nummis suis coronâ usus radiatâ, Deusque appellari voluit, sicque paulatim profanari & usurpari promiscuè cœperunt & vivis & mortuis coronæ radiatæ, prout videre in Nummis Vespasiani, Titi, Domit. & seqq. Impp. Horum verò radiorum (quod animi gratia solum adhuc addam) observatione antiqua & religiosâ XII. agnoscunt scriptores prisci, ut videre ex Præf. Virg. loco & Artemidoro *lib*.4.cap.11. ubi somnium refert cujusdam, qui sibi videbatur Sol factus, & XI. radiis in forum prodiisse conspicuum: qui exinde præfectus exercitui obierit undecimo Imperii mense, quod perfectum radiorum numerum non habuisset: Cujus etiam meminit Mart. Capella lib. 2. de Nupt. Philolog. totidem in hoc nummo nostro, si rectè dimetiamur, comparent radii, & in cæteris fere Romanorum Nummis, quotquot

hujusmodi capitibus insigniti radiatis. Ut alium si sit, incuriâ id factum & imperitiâ sculptorum dicendum. Est sc. numerus hic XII. habitus semper perfectissimus, nec sine mysterio: Hinc XII. signa Zodiaci, menses XII. ut & bis duodenæ diei horæ: In sacris habemus XII. tribus Israël. XII. panes propositionis. XII. gemmas in veste sacerdotis. XII. Christi discipulos, & si quæ hujus generis plura. Hæc inquam inter cætera argumento mihi, Salomoni Nummum hunc, etsi maxime gerat Nomen ejus, acceptum ferri non posse, sed vel in gratiam Antonii nomine Salomonis per assentationem ei tributo, vel à posteris demum Romanorum forte præfectis, in memoriam Salomonis & Templi ejusdem procusum: quod apud Romanos frequens erat: Sic in C. Marcii Censorini Nummis Consularibus apud Fulv. Ursinum capita visuntur & Nomina Regum Romanorum Numæ Pomp. & Anci Marcii. Ancum etiam Regem habeo in Nummo arg. eleganti L. Philippi consulis, qui Reges Annis sexcentis & ultra horum authores Nummorum præiverunt. Alium insuper possideo Nervæ Imp. Numm. in arg. cum inscr. DIVUS NERVA. ad caput Nervæ radiatum: altera CONSERATIO. Cum Aquila, qui à Gallieno demum sicque 200. post annis in honorem Nervæ promulgatus, notante quoque Occone in suo Indice Numismatum Roman. fol. m. 192. & sic alios ab aliis quoque honoratos frequenter videmus. Hæcque ad Num-

Nummum Salomonis præsentem, argumentum ne deesset, pluribus tamen quam constitueram adnotare lubuit, tuum erit Vir Clariss. æqui boníque hæc ut consulas. Huic argenteo junxi Hebræum alium, formâ maximum, ἔκτυπον plumbeum nonnisi, literâ itidem quadratâ, quem accipies à N. N. de quo tamen nihil habeo quod adferam, nisi similem, quoad paginæ utriusque, ut ita dicam, Iconem & inscriptionem, quod habeam Æreum, ab alio tamen Archetypo minore paulo, cujus interpretationem tibi committo. Habeo preterea Aureum, Nomine Davidis & filii Salomonis cum Templo, tetradrachmæ pondere, quem refert & explicat Waserus lib. 2. cap. 5. Itemque argenteum didrachmalem, cum literis, ex una parte Abrahamum & Saram designantibus nomine senis & vetulæ. Ex altera Isaacum & Rebeccam nomine Juvenis & Juvenculæ, quem nullus, quod sciam, recentiorum adhuc vidit, meminerunt ejus Rabbini vestri, teste Clarissimo *Dn. Buxtorfio*. Meminit quoque Nummi Hebræi alterius aurei, Gabriel Simeon Florentinus in libello Ital. eleganti, cui Tit. Illustratione de gli Epitaphi & Medaglie antique, Regis Davidis, Francisco I. Gall. Q. oblatus, cujus gratia Rex Hebræum quendam Emmanuelem Avenione ad se accersivit, illum ut interpretaretur, erat verò utrinq; hæc inscriptio, notante Simeone: NON ERUNT TIBI DII ALIENI. & EGO SUM DEUS TUUS, QUI TE EDU-

EDUXI DE ÆGYPTO. Qui author ibidem Iconem refert Nummi hujus nostri Salomonis, quem magni æstimat. Ita insignis quidam antiquarius, fautor & amicus de nobis præclarè meritus, cujus argumenta ex ipsa depromta antiquitate facile effecerint, ut nummo huic νοθείας postulato, antiquitatis larva detrahatur, prout jam antehac Villalpandum de hoc judicâsse nummo, recentius demum, ab Herode Agrippa, in honorem Marci Antonii, cujus effigiem optimè referat, percussum; constat, quod ipsum tamen jam pridem Doctissimo *Schikhardo* displicuit; de quo consul. *Dissert. de Nummis Heb.* Ego de nummo hoc argenteo (Æneos enim etiam Hierosolymis, qualem *Fulvius Ursinus Romanus* habuisse dicitur, effodi, *Schikh.* observavit) sentio, nullum me hactenus vidisse Hebraicis notatum literis, qui certiorem præ se ferat, & verisimiliorem antiquitatis specimen. Non est; fateor, ἐπιγραφὴ *Samaritana*; sed nullam ejus videmus absolutam necessitatem, in nummis præsertim sacris aut Symbolicis. *Ponderis* ratio ut diversa fuit, ita nihil antiquitati detrahit, sive drachmale, sive didrachmale fuerit. *Facies* fallax est; præsertim æri incisa. *Coronam radiatam*, etsi extra superstitionem, non video judæis abjudicandam. Qui ex Orientalibus de origine coronarum aliquid monuerunt, tradunt, primam accepisse Nimrodum, & quidem in cælo ostensam (ut ex *Elmac.* & *Patricid.* indi-

cavimus *Smegm. Orient. pag. 272.*) Radiis, procul dubio, solaribus repræsentatam; quæ postea figura Orienti adeò non ignota fuisse videtur, ut etiam singulos radios, sive apices radiorum instar emicantes, *coronas* appellârint. Notum est quosdam apud Hebræos esse אתיות המתוגות *literas coronatas*, coronis sive apicibus notatas; suntque numero septem nempe שעטנז גץ, quarum quælibet tribus notatur apicibus; literæ tamen ש *hoc* tribuunt privilegium, quòd *septem* habeat ejusmodi apices, *quòd septies cadat justus, & resurgat*, &c. Harum coronarum ut observantissimi sunt Judæi in Pentateuchis puris Msc. in quibus ubique obvii, ita eorum originem ad ipsum referunt Deum, ut ex *Ephodæo* tradit *Buxtorff.* Lex. Tal. p. 2562. Eædem coronulæ alias זיינין appellantur, quasi *ornamenta* literarum ab Arab. زين *Ornavit.* Et ut Persicum censetur origine vocabulum, ita primaria & propria significatione *tiaram* notat, Persis propriam; qualis عمامه est Arabum; quæ & تاج العرب Corona Arabica dicitur. Hinc etiam *Persarum* Rex متوج vocatur, ut *Arabum* معمم. Unde & quatuòr sibi peculiari Dei beneficio obtigisse Arabes jactabant, العمايم تيجانها

نها والخبا حيطا نها والسيوف

سيجا نها والشعر ديوانها

Ut nempe quod aliis corona & diademata, hoc Arabibus tiara & capitum fascia essent, quod aliis domus & muri, hoc illis tentoria, quod aliis sepes, hoc illis gladii, quod aliis libri & pandecta, hoc illis Poemata sua præstarent; Ita Celeb. D. Pocokius ad finem sui Tograï, nuper admodum cum versione Arabica Hugonis Grotii de veritate Religionis Christianæ editi, & heri demum ipsus mihi nomine cum Prosodia Arabica Samuelis Clerici, liberaliter oblati. Orienti, satis patet, coronas ejusmodi radiatas usitatas fuisse, etsi non vel ab eadem origine, vel eodem scopo receptas. Quod & numeri & figuræ superstitio alibi accessit, illud verò substantiæ rei nihil derogat. Omnino existimo, antiquitatis hunc nummum non contemnendæ habere vestigia; nec Assyriacis literis antiquiorem reperiri putem; siclis saltem, Hebraicis literis notatis, palmam præripit.

Alter ille nummus, cujus ἔκτυπον idem Cl. Vir communicare nobiscum voluit, æri incisus ad calcem (Tab. VI. n. 1.) rejectus est. Inscriptionem habet ex altera parte: שקל דוד נשאר בלס באוצר ציון בבית המקדש *Siclus Davidis, absconditus in Thesauro Zionis, in Æde sancta*; ex altera verò; יהוה שמר ישראל מלך כבוד מירושלם *Dominus cu-*

custos Israëlis, *Rex gloria Hierosolymorum*. Sed nihil habet, nec pondus, nec stylum, nec artificium sculptorium, quod antiquitatem videatur sapere. Argentei didrachmalis, ubi Abrahami & Saræ, Isaaci & Rebeccæ, cum Epithetis *Senis* (זקן) & *vetulæ* (וזקנה) *Juvenis* (בחור) & *Juvenculæ* (ובתולה) *ἔκτυπον* ab eodem subministratum in ectyporum tabella expressimus. Tab. VI. n. 3.

IX. *Finis vel sacer* (a) *est & Ecclesiasticus*, *vel Politicus* (b) *& Civilis*; *vel* (c) *Kabbalisticus*; *vel denique* (d) *Magicus & superstitiosus.*

a. De quo aliquid actum est *Jure Heb. p. 139.* Institutus nempe erat siclus sacer ad res sacras sive Ecclesiasticas, videlicet ad tabernaculi vel templi structuram & ornatum, ad Sacri Ministerii apparatum, & perfectionem, ad Numinis propitiationem, suique cujusque redemturam. Profitebantur enim hac Sicli pensione, quotquot eam præstabant, ceu publico testimonio, Dei peculium se esse, neque alium habere Regem vel Dominum, præter Deum, qui totum se ipsis obstrinxerat, & ideo etiam קדוש ישראל *sanctus* vel *sanctum Israëlis* dicebatur: quo ex usu postea כסף הפדיום *pecunia redemtionis*, & כסף הכפורים *pecunia expiationum*, aliisque nominibus est dicta. De hoc siclo quæritur 1. *Cur sic appelletur?* Respondimus jam, *à fine*. Alii tamen à subjecto loco *Villalp. l. cit. pag. 399.* Ita nuncupatur, quòd in sanctuario asservaretur unus atque idem siclus, ad cujus pondus omnes profani sicli exigerentur:

prout

prout apud Jul. Capitolin. de Maximo Patre scribitur; bibisse illum sæpè die vini Capitolinam amphoram, constat. Propterea enim in Capitolio Jovi sacrabatur amphora, ne à quoquam violaretur. *VValton.* ad Apparat. pag. 36. Cùm mentio fit in Scripturis sicli sanctuarii, ideo dicitur siclus sanctuarii, quia in sanctuario asservata sunt ponderum & mensurarum exemplaria, hoc enim ad sacerdotum officium pertinebat, ut sint super omne pondus & mensuram, *1. Chron. 23. 29.* & in Scripturis legimus, non tantum sacra; sed etiam profana Siclo sanctuarii appendi & æstimari. Atque sic *Sanctuarii* siclus aliud nihil est, quàm nummus, siclus nomine, ad pondus sive *πρωτότυπον* in templo asservatum, appensus. II. *Utrum siclus sacer alterum tantum fuerit gravior? Alii* affirmant; negant *alii.* *Illorum* rationes sunt 1. Differentia, sive Character, quo siclus sacer à profano distinguitur. 2. Translatio LXX. Interpretum, qui vel *σίκλον* reddunt; vel *δίδραχμον*, quod sicli sacri mediam notat partem. Unde *Joseph. lib. 3.* Ἀρχαιολ. ὁ δὲ Σίκλος, *νόμισμα ἑβραίων ὤν, Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας; Siclus, qui est nummus Hebræorum, Atticas capit drachmas quatuor.* 3. Consensus *Hesychii,* qui siclum sacrum appellat *τετραδράχμον, Ἀττικὸν νόμισμα*, i. e. *tetradrachmum, nummum Atticum.* 4. Consuetudo Hebræorum. *Schalsch. Hakkabb.* וידענו בקבלה שהוא שקל הקדש משקל

ט״ו

שכ גרענין של שעורה כסף צרוף *Traditione discimus, siclum sanctuarii pendere 320. grana hordei in puro argento.* 5. Placuit etiam hæc sententia tum veteribus, Hieronymo; tum recentioribus, *Grsepsio*, quem ducem & antesignanum, hujus sententiæ vocat *Villalp.* pag. 397: l. c. *VVaser. Kircher, &c. Negantium* argumenta sunt 1. Analogia ponderis & ponderati. Integri enim nummi semunciam pendunt. Provocat ad hoc, tanquam validissimum testimonium *Villalp.* l. pag. 397. *Ante aliquot annos appendimus siclum unum apud Fulvium Vrsinum, & postmodum eos omnes quos præcedenti capite percensuimus, atque comperimus singulos argenti siclos ex æquo semunciæ Romanæ antiquæ respondere, i. e. quatuor drachmis.* 2. Stater Græcorum, sive semuncia Romana constituebant siclum, cujus in quotidiana conversatione, contractibus, &c. erat usus: Vide 2. *Reg.* 7. v. 1. & v. 16. 18. 3. Non sacra tantùm, sed & profana siclo sanctuarii appenduntur, & æstimantur. 3. Siclus sacer & profanus æstimatur viginti obolis; quod illi pretium adhuc fuit tempore *Hieronymi*, lib. 14. in *Ezech.* c. 45. 4. Est Rabbinorum recens inventum. *Villalp.* pag. 397. qui de re monetaria ambiguè admodum loquuntur, modò enim siclum æstimant 320. granis ut ex *Schalsch.* monuimus modò 160. Vide *Jus Heb.* pag. 134. & quanquam de sacro ille loqui videatur siclo, hic de profano, eundem tamen esse, ex collatione locorum paret. 5. Sicli dimidia pars nunquam vo-

catur Siclus profanus; sed inscriptionem habet חצית השקל *semi-sicli*. 6. Nullus unquam fuit visus profanus. 7. Vetustissimi scriptores illius non meminerunt. 8. Nihil ferè de illo certi refertur, à doctissimis etiam, qui sententiam illam probant, Cl. *VVaser*. de Num. Heb. p. 71. 6. *Hæc de communi siclo didrachmo; qui utrum effigiatus fuerit & quibus lemmatis, vel literis descriptus, si figuras & lemmata habuit, etsi in sacris literis & veterum monumentis non exprimitur, credibile tamen est, primis illis temporibus ante Legem ἄσημον fuisse, h. e. non signatum; sed pondere duntaxat distinctum, non notâ, ut Romanos quoque as primum tale habuisse, supra dixi. Posterioribus deinde seculis, Lege jam lata, & Republica Israëlitica forma constituta & confirmata, fieri potuit, ut sicli sacri figuras & lemmata adquisiverit, ita tamen, ut dimidiato pondere levior vel minor esset, qua unica ratio ad utriusque distinctionem sufficiebat. Quod putant nonnulli magni viri, literam Aleph superpositam urnulæ distinctionem facere, illud non satis est. Nam quotquot siclos vidi (vidi autem perplures) ii omnes literam illam eo loci procusam habuerunt: & sacros non profanos fuisse, justum ipsorum atque legitimum pondus, dimidiæ scil. unciæ argenti puri, satis superque docet. Unde aliter distinctos fuisse necessario credi debet.* 8. Omnis æstimatio fiebat secundum siclum sanctuarii. 10. Nemo prudens diversa pondera, vel mensura intra regnum suum admitteret. 11. Negant

gant rationes, vel ex LXX. Interpretibus, vel Josepho promtas, sufficere. Ad LXX. viralem authoritatem variè excipiunt. *Arias Montanus* & *Masius* lapsos illos existimant in translatione: quod tamen tot locis factum fuisse, verisimile non est. *Alii* ad librarios referunt, qui cum viderent literam δ, quæ quatuor significat, drachmæ præpositam fuisse, inserto (ι) δίδραχμα formarint: sed neque hoc est probabile. Verior igitur aliis videtur sententia, quæ vult LXX. versionem suam Alexandriæ scripsisse, ubi unum drachma par erat duobus Atticis, unde apud eos δίδραχμον idem, quod apud alios τετράδραχμον; nam ut hodie; ita olim monetæ apud varias nationes varium habuere valorem. *Villalp.* postquam probâsset LXX. didrachmo siclum intelligere sanctuarii, concludit *eos, cùm didrachmum pro siclo reddunt, non certam habuisse exæquandi ponderis rationem; sed potius pro Hebraico alium Græcum substituere voluisse, qui illi in eo tantum esset similis, quod magis in ore, & manibus omnium Græcorum didrachmum tunc versaretur, haud secus quàm tetradrachmus siclus in oculis ac manibus olim Hebræorum.* Eadem responsione Epiphanii, Isidori, testimonia conciliant. *Qua eadem ratione,* inquit Villalp. *Epiphanius quoque interpretandus est, qui eorundem LXX. Interpretum versionem staterem dixit unciæ fuisse dimidium, habuisseque duo didrachma; siclum verò quadran-*

tem dici, quartam unciæ partem, dimidium stateris, habuisséque duas drachmas. Quod quidem Epiphanii testimonium veritati consonum, nobisque nulla ratione adversum deprehendetur, si ubique sicilicus legatur pro siclo, ipséque de sicilico Romanorum locutus fuisse intelligatur, non de Hebræorum siclo. Quòd verò pro eo, ubi dicitur, *Cæsaries Absolomis pendere siclos ducentos, pondere regio, LXX. centum siclos* posuerunt, nolunt referi ad discrimen majoris & minoris sicli. Agnoscunt enim variam lectionem. In emendatioribus Exemplaribus habetur διακοσίους σίκλους; in Complutensi; *centenarius* reperitur numerus. Quæ ex *Josepho* proferunt, rejiciunt, tanquam à textu Græco aliena, & Latinorum Interpretum oscitantia miserè corrupta. Hæc ferè sunt quæ in utramque partem disputantur, & certè, nisi constanti Hebræorum consuetudini & traditioni aliquid deferatur, posterioris sententiæ rationes priori videntur prævalere; præsertim cùm Majmonides suo de siclis tractatu non intercedat.

b. De quo usu *Gen. 23. vers. 14. 15. 16.* ubi mentio כסף עבר לסחר *argenti transeuntis ad mercatores*, i.e. probatæ monetæ publicæ. Verbum autem עבר monetæ accommodatum, id propriè significare videtur, quod Italica phrasis, moneta corrente, vel Hispana, de la moneda quæ corre, inquit *Villalp. p. 387.* German. gangbahre Müntz.

c. Reperiuntur tales hinc inde; vidi aliquando

do *Burgdorfii* in Helvetia nummum apud insignem Antiquarium, D. Hortinum, loci nuper pastorem νῦν ἐν ἁγίοις, nominibus Dei Kabbalisticis variegatum; cujus ἔκτυπον, quia jam ad manus non est, alia occasione poterimus communicare.

d. Sunt nempe amuleta, Talismæ, &c. & alia id genus, quibus Oriens ita scatet, ut Occidens non pauca κακοζηλίᾳ quadam sua fecerit. Pleríque enim tales nummi inscriptionem habent ex Oriente mutuatam, etsi sculptorum imperitiâ malè tractatam. Vidi nuper Francofurti nummum aureum, cujus alterum latus verba in peripheria habebat: Effenon, Chad. (קדוש) Heloy (אלהי) Saday שדי, San Jacob. alterum verò; *Vincit Leo de tribu juda, Radix David*; utrinque in medio Characteres erant Samaritanis non absimiles. Cum his nummis magnam habent analogiam pittacia illa, quibus vel ex Veteri, vel Novo Testamento inscripta dicta vulneribus, ictibus, telis opponuntur. Notum est Judæorum שמוש תהלים. Habeo totum Psalmum 67. eum, ut auguror, in finem artificiosissimè, durissimo silici, ita insculptum, ut literæ Hebraicæ protuberent, addita sigilli Solomonici, effigie, quod in Ducali antehac Italiæ Bibliotheca asservatum, nostra ætate in Germaniam fuit illatum, & ab amico mihi quodam ante aliquot annos oblatum. Dignum quod ob solam sculpturæ elegantiam, locum in Bibliotheca illustri habeat.

X. *Hac de causis nummorum Hebraicorum externis: Interna sunt materia & forma.*

X. ב *Materia est vel* (a) *aurum vel* (b) *argentum, vel* (c) *æs.*

Octo potissimum nomina observata sunt, quibus Hebræi, Chaldæi, Syri, aurum appellant; זהב generale; deinde פז vel מופז, כתם, חרוץ vel מכתם, סגור, בצר, אופיר de quibus prolixè & ordine *VVas.* de num. Hebr. l. 1. c. 6. & deinde. Ex hoc metallo fusi vel cusi erant nummi I. זהבים *aurei* propriè sic dicti, à זהב *aurum.* Ubi tamen notandum, vocem זהב vel *χρυσὸς*, sumi pro qualibet pecunia, cujusvis materiæ vel formæ prout nos certam argenti summam, sive auro jam, sive argento, ære etiam pendatur, Gülden appellamus. Occurrit hoc sensu, 2. *Sam.* 24. 4. Non agitur mihi cum Saule על זהב *de pecunia, Esa.* 46. vers. 6. Prodigunt זהב *aurum* i. e. *pecuniam.* Hoc sensu frequens est Rabbinis, Græcis etiam, Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος: *Auro, i.e. pecunia loquente, ratio quavis irrita est.* Ita Propter. *Auro pulsa fides, auro venalia jura,* vel εἰδικῶς pro certa monetæ specie, ut in *Pirke Abh* Comparate זהבים *aureos nummos.* Ita *Kimch.* Psalm. 34. 1. *Midrasch* Psal. 37. II. דינרים *Denarii*, qui & argentei esse solebant, ut supra diximus, vel aurei. Aureos enim etiam fuisse, extra controversiam est. Qui quidem constituunt Ducatum vel absolutè positi; vel cum additione זהב ut in *Tharg.* 2. Reg. 5. 5. שיתא אלפין דדהב *6000. denarios*

siorum. Hæc duo, æqui pollentia. זהב כצר &, statuuntur respondere drachmis duabus Atticis. III. Siclos etiam dari aureos i. e. didrachmum aureum, ex *1. Chron. 31. 25.* observat Brerewod.

b. *Τύριον* cumprimis fuit Tyriorum argentum *ἄσημον*. Unde *Schalsch. Hakkabb.* pag. 89. a.

כל כסף האמור בתורה הוא כסף צור כל זוז או
פלגא דזוזא הוא דינר צורי כסף צורי הוא הדינר
והוא זוז והוא משקל כסף וחצי בקרוב והוא צ״ו
גרעיני שעורים *Omne argentum, cujus mentio fit in lege, est argentum Tyrium. Omnis zuz, aut dimidium ejus, est denarius Tyrius.* Ἀργύριον (species nummi) *est denarius, æquipollens Zuzæ; pendens argenteum quasi* (siclum) *cum dimidio, estque 96. granorum hordaceorum. Talmudici* in Kiddusch, כל כסף האמורה בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מרינה. *Argentum omne, cujus in Lege fit mentio, intelligitur argentum Tyrium, sed Rabbinorum argenteum intelligitur commune provinciale.* Ubi R. *Solomo:* Tyriorum nummi omnes erant argentei, nulli ærei, argento etiam puriori cudebant nummos כסף מרינה *absolutè dictum sumitur pro nummo octonario minimo Tyri argenteo.* Quando dicitur de siclo, intelligitur שמיני *octonarius* (nummus valens octavam) sicli Tyrii: De דינר *denario* intelligitur octonarius denarii, Tyrii. Argentei autem nummi erant 1. Sicli, cum suis partibus. 2. Denarii: 3. Drach-

 mæ,

mæ, ut plurimum. 4. Zuzim. 5. Assaria. 6. Gera,&c.

c. Tales erant 1. Nummi quidam, *Villalpandi* opinione, à Samuele Propheta cusi; *Tom. III.* Appar. urb. Lib. 2. disp. 4. cap. 27. 2. *Nummi Symbolyci*, Samaritanis etiam literis scripti, de quibus ex Theseo *VVaser. lib. 2. pag. 62.* 3. Sicli. *Semisicli*, & *Quadranees sicli*, quorum typos habet *Villalp. l. c. pag. 378. VValt. pag. 33.* 4. Prutæ *R. Sol.* ad loc. cit. *Pruta erat ex ære:* Hinc פרוטות של נחשת *minuta æris*, χαλκοὶ, æreola vocantur. Unde & in N.T. pro pecunia, per Metonymiam sumitur, *Matth. 10. v. 9. Marc. 12. 41.* Latinis cumprimis & Græcis hæc loquendi ratio familiaris est.

XI. *Forma vel externa est, vel interna. Illa una fere est,* (a) *rotunda; hæc tum ex Scriptura* (b) *æstimatur, tum ex vocibus* (c) *Scriptura expressis, tum* (d) *ex variis figuris.*

a. Alios enim nummos Hebraicos non vidi.

b. Scriptura in veterum Hebræorum nummis varia occurrit, ad duas tamen classes reducitur, *Samaritanam* & *Assyriacam*, sive *profanam* & *sacram*. *Profana* sive Samaritana, à Charactere qui in Samaritanis conspicitur, codicibus, non longè recedit, si quædam elementa; א (diversis enim extat formis, in nummis, quarum aliæ propiùs, aliæ remotiùs absunt à Samaritanorum modernorum literis: Vide *Villalp. l. c. p. 378.*) ב, י (quod τῷ א facilius respondet) ס ע צ & ת (crucis figuram referens,

ferens, quod in nullis Mss. Codd. observavi) exceperis. Exempla hujusmodi nummorum ex *Judæis* habet R. *Azar.* Meor.En. p.171. 6. *Christianis*, *Villalp. l.c.* *VValton* tum Introduct. ad Lect. Ling. Orient. *p.31.* tum *Apparat. Bibl.* Polygl. *Morin.* Exerc. Sam. *VVaser. p.59.* & deinc. *Kirch.* Oedip. Habeo & ego (Tab. VI. n.4.) siclum, antiquum satis, characteribus Samaritanis insignitum, quem ex celeberrimi Hottomanni, ni fallor, suppellectili acceptum, Collegæ aliquando honorandi, D. *Caspari VVyssii*; Professoris nuper Græcæ Linguæ apud Tigurinos, beneficio obtinui. Digna sunt *R. Azariæ* verba, quę ἱστορίας ἕνεκα, ordine hic inserantur; Ea ex *Meor Enajm, pag. 171.* ita habent:

נתחיל ללמוד צורת האותיות ולא בכתב שלנו אבל
באותו שקראוהו ז״ל פק׳ דמגלה ופ״ב דסנהדרין כתב
עברי היינו של בני עבר הנהר אשר תארוהו גכ׳ כתב
ליבונאה ופרשו אותיות גדולות כעין אותן שכותבין
בקמיעות ומזוזות הנהוג אצל הכותיים שהם
השומרונים גם הרמבם ז״ל בפרוש משנת ידים פ״ר
כתב עליו שהוא הנהוג אצל העם הנקראים
السمارة היינו שומרון והנה לפי מה שראיתי
בקנטרים איש אמונות מארץ הצבי אשר כתב מידו
אל הרב ר׳ פתחיה ידא מספוליטי בלמדו אותו גם
הלשון הערבי והה״ד משה הרופא בנו הראהו לי פה

explicat literas magnas, cujusmodi sunt, quas inscribunt amuletis, & postium pittaciis) quâ utuntur Chuthæi i.e. Samaritani. Etiam Rambam p.m. in explicatione Misch. Jadaim, cap. 4. scribit ea de re, quod usitatus sit (Character ille) *apud Samaritanos. Ecce autem vidi in quaternione viri cujusdam fide digni, è terra sancta, qui illud manu sua scripsit ad Raf, R. Petachiam Jada Mossolitem, cùm eundem doceret Linguam Arabicam, quod R. Moses, Medicus, filius ejus, mihi hic Ferrariæ ostendit. Sed & postea Mantuæ vir prudens, R. Samuel Marli ostendit mihi in quaternione Iter Excellentis Magistri Mosche Basula, p.m. in terram sanctam, & res raras, quas itinere suo observavit; manus Excellentis illius adhuc in solidum habetur. Insuper quod mihi Mantuæ sapiens R. Reuben, Perusinus, in exemplari, ostendit, quod ei Christianus quidam Bononiensis, prout illud reperit in antiquo libro, qui apud ipsos magnæ est fidei, dedit;* Alphabetum *Samaritanum, cujus hæc est figura. Atque hæc sunt verba R. Mosche Basula, supra memorati: Literæ Samaritanorum, quæ in monetis reperiuntur.* Totum postea exscribit Alphabethum, cui subjicit. *Ecce reperies ad finem commentariorum in Legem, R. Nachmanidis, quod sequentia scripserit verba: Benedixit mihi huc usque Deus, ut pervenerim in Acco; ubi reperi in manibus Seniorum monetam argenteam, sculptam cælaturâ annulorum, ab uno ejus latere est quasi baculus maturescens; ab altera parte paropsis*

ropsis quasi, ad utriusque lateris circuitum scriptura clara. Hanc scripturam ostenderunt Cuthais, qui è vestigio eam legerunt, est enim scriptura Hebraea, quae adhuc penes Cuthaeos remanet, prout habetur in Sanhed. Legerunt autem ab una parte שקל השקלים Siclus Siclorum; ab altera verò ירושלים הקדושה Hierosolyma sancta. Dicuntque figuram illam esse virgam Aharonis, ejus amygdala, & flores; alteram verò urnam Aharonis. Libravimus autem eam in mensis (Trapezitarum) & reperimus ejus pondo 10. argenteorum, qui faciunt Semunciam, ut observat R. Schelomo Jarchi. Vidi etiam monetam eadem figura & scriptura insignitam, dimidii ponderis, quo librabant dimidios Siclos, quos in sacrificiorum usum appendebant, &c. Sed & ; Benedictus Deus; ego, qui haec scribo, vidi unum ex siclis memoratis è manu viduae Mercatoris benefici, Isaaci Hagio, Hispani, p. m. qui erat ex incolis Ferrariae, & cum corona boni nominis iter fecit Hierosolyma, ubi & mortuus & sepultus est in valle Jehosaphat, extra portam Zionis, quasi milliaris distantiâ. Haec verò vidua, quam sequuntur libri, rediit ad Excell. Jom Thes p. m. filium natu majorem, qui facultatum parentis sui haereditatem adiit hic Ferrariae: In circuitu autem monetae vidi scriptum literis, supra quidem: שקל ישראל Siclus Israëli; in medio urna, cum literis שד supra positis, quod meo judicio, est, Siclus Davidis. Ab altero latere; ירושלים הקדושה Ierosolyma sancta; aut ירושלים קדושה, Hierosolyma

Villalp. pag. 392.) *hac fortasse ratione* quadratis neotericis characteribus sit in-) *supposititius nummus aliquibus videa-n quod ad ejus vel antiquitatem, vel veri-ectat, liberum unicuique relinquitur, quod stimet: Nonnullis tamen ducti rationibus termittendum non fuisse existimavimus. primis nummus hic, ut omnes alii* (Nota) *ponimus, initio percussum fuisse, non fusum sum, ostendunt perplura signa, & conjectu-longum fuisset percensere. Tandem a-omnium quasi quadam interpretatio est,* Hæc satis jejunè de antiquitate ejusmodi rum. Apertius *Kircher*. in eod. Tom. II. g. asserit posteriores hos prioribus non antiquitate; quin decidit, hos demum verè iclos sacros. *Schickhard.* tum Bechin. p. 82. tum Differt. de nummis Heb. testa-ffodi Hierosolymis æneos nummos anti-um Solomonis nomine regno adhuc inte-cusos, & sic ipsa Samaritanorum origine, que multò antiquiores, qui ex una facie n Regis, ex altera templum, utrobique cum s vulgaribus ostentant. Talum Fulvius Ursi-us Romanus habuisse dicitur. Hunc Villal-pandus, contra clarissimam inscriptionem, tan-tùm ne præconceptam opinionem suam deper-dat (verba sunt *Schickhardi*) recentius demum ab Herode Agrippa percussum esse dictitat, in honorem Marci Antonii, cujus effigiem optimè

refe-

IS

can

Idem

& Scho e

ta. *D*

קד

אה *Da*

א, vel

bis

significandum

l. diversa erat

st nomen

Aliis

Kircher. alii

Pro Te-

tra-

ammato positum ארני notare vult: Quid si *Aharonem*, cujus urna subjicitur, notet? r Siclos hosce alii nummi ad Siclorum præstimati, erant alii inscriptionibus Histo- insigniti. Habet *Villalpand.* l.c. & post eum *ton.* tum in *apparat.* Bib. tum *Introduct.* & *er.* Oed. T. II. Class. 2. pag. 93. Semisiclum n, cujus altera facies habebat מול עת *Tem- rcumcisionis*; (Tab. III. n. 2.) altera מעבו *ejus edo.* Argenteum, cujus facies prima שמן עת; *us unctionis*; (Tab. III. n. 3.) altera: לחרות ירו *Adscripturam Jerusalem.* Quartam b. III. n. 4.) sicli partem, cujus inscriptio שמוא ב' נגאלת *Schemuel Propheta: Re- us es jejunio.* Ita quidem hæc ænigmata sol- ur à *Villalp.* quem magno applausu hacte- eliqui ferè omnes sunt secuti. Cùm tamen translationem vocum istarum Hebraica- n aliquot occurrant difficultates, quæ dubios nos & planè incertos dimittant.

I. De siclis quidem (Tab. III. n. I. & VI. 4) & semisiclis, quæ habent ירושלם קדושה vel ירושלים הקדושה res est in vado, nisi quod posterior hæc sit recentior, tum demum usurpata, cùm in superiorem & inferiorem urbs divideretur, *Amam.* Antib. pag. 475. quòd verò observant, legendum esse ירושלימה קדושה quasi Dialecti esset Hierosolymitanæ, & menti quidem nonnullorum Hebræorum, & Clar. Waltoni sententiæ, *Introd. pag. 36.* convenit; minus tamen est verisimile.

L II. Præ-

II. Præsupponit hæc translatio *Rosche Theboth*, quæ an usitatæ fuerint primis illis Schemuelis,&c.temporibus, valde dubito. Ita ב explicat per נביא ; שמוא per שמואל, &c. שר pro שרי, א, pro אדני :

III. Stylus insuper palato, puro Hebraismo, qui primis illis florentis Reipublicæ judaicæ seculis floruit, imbuto, non sapit. Non dicunt Hebræi regulariter & ordinariè, מול עת *Tempus circumcisionis* : neque נגאלת צום *redemtus es jejunio*, neque שמן ערז *tempus unctionis*. Præcedit enim apud Hebræos, regulariter, constructum. Et quibus, quæso, tandem ambagibus extundes מעבו *Pinguedo ejus?*

IV. Ipsa etiam explicatio satis est torta, מול עת *Tempus circumcisionis*. Vult Villalp. nummum esse cusum in memoriam circumcisionis secundæ, de qua *Jos. 5. vers. 2.* Ubi verò nummos in illius rei memoriam fuisse cusos, uspiam est observatum? Nummos certè Judæorum usuales aut planè ἀσήμους diu fuisse, aut ἐνσήμους quidem, sed urna tantùm & virga Aharonis insignitos, ipse observavit *Villalp. lib. cit. pag. 389.* At מעבו circumstantiis temporis convenit? Notat enim *pinguedinem ejus* regionis, quam ingrediebantur possidendam? Quæ verò hujus notionis ratio? Certè nec Grammatica favet, juxta quem מעבהו dicendum esset non מעבו : Neq; Lexicon. Quòd si conjecturæ sit locus, malim hæc ad Samaritanorum referre amuleta; hunc probabilius

lius fortè, quàm *Morinus* alterum nummum, cujus inscriptio est לחרות ירושלם (quid enim Samaritanis cum Hierosolymis?) eo rejicere possumus. Samaritanorum esse monetam sive usualem, sive magicam, terminatio ו. quæ frequens est apud Samaritanos fæminini nota, conjecturam, quæ non planè est negligenda, suppeditat. Huc accedit, quòd æreus hic nummus, non aureus, vel argenteus, meo proinde judicio, veteribus Israëlitis vix tribuendus. Non felicior est *στοχασμὸς* in explicatione alterius nummi לחרות ירושלים *ad Scripturam Ierusalem*: quam etiam sequitur *Kircher.* nisi quòd, ut *Villalp.* Josiæ; sic ille Davidis, quo Palæstina florentissima erat, tempore cusum esse statuat. At quid, obsecro, est hariolari, si hoc non est? חרות semel tantùm occurrit in universo contextu Sacro, *Exod. 32. 16.* quod חקק Hebræi explicant plerumque; estque participium, *exaratum, insculptum* significans. Pone autem, חרות *scriptionem* notare, quæ loquendi ratio לחרות ירושלים *ad scripturam Hierusalem?* Genealogiam esse vult *Villalp.* Leviticam, descriptam à Davide *1. Paral. 23. & 24. vers. 6.* Rem non nego. Egregia distributionis *ἐφημεριῶν* constitutio, Davidi debetur, expressè etiam vocatur Scriptura Davidis Regis Israël; sed cur Jerosolymitana heic vocatur scriptio, & non Davidica? Quæ de torque addit, postea examinabimus. Quid si dicamus verba illius nummi, (quia literæ satis sunt perspicuæ) ex altera qui-

dem parte legendæ לחרות ירושלים Liberationis, sive libertatis Hierosolymorum: ex altera verò parte certum statuamus Epochæ terminum dimissæ captivitatis insinuari? Rationes sunt Quia vox חרות pro libertate Orienti, usitatissima est. 2. Quia hoc signum esse poterat restitutæ αὐτονομίας judaicæ. Nam cujus νόμ☉, ejusdem nummus. 3. Monile ex altera parte notat captam quasi, & monili vinctam judæorum libertatem. Quis verò Epochæ terminus? Villalp. nimium hic sibi indulgens existimat, numericè literas solvendas ש 300. ם 40. Ego verò unicam vocem esse existimo, שמעון Simeonem exprimentem. Rationes 1. Sunt alii etiam nummi cusi, sub שמעון נשיא ישראל Simeone, Principe Israelis; Kircher: Oedip. l. c. pag. 110. 2. Erat nummus μνημονικὸς, redemtæ per Schimeonem, Matthiæ Chasmonæi filium, qui Jadda alias dicitur, ab Alexandro urbis. Ut enim Judæi in ejus rei memoriam Epocham receperunt מנין שטרות Numerum contractuum; & Sacerdotum filiis Alexandri nomina imposuerunt; ita & nummos illos libertatis indices extare voluisse, verisimile est. 3. Sensus & Phrasis pulchrè fluit. 4. Literæ etiam rectè inspectæ nihil habent difficultatis, quam quòd ע in medio positum, utrinque ad latera habeat, ן & י. Vau, inquam (quod Villalpand. sine exemplo ullius veteris nummi, majori cum difficultate pro ה agnoscit, quam Vau nos restituimus) transpositum est, ut fieri solet in Arabum

numi-

nummis usitatissimè. 5. Quæ quidem confirmantur ejusdem ferè nummi typo, à celeberrimo *Buxtorfio* nostro, nobiscum (Tab. III. n. 5.) communicato. Habet altera nummi facies, porticum Templi cum literis Samaritanis, illis quidem שמ lectu facilibus; his verò exesis, proculdubio, עון ut *Schimeonis* utrobique exprimatur nomen. Altera facies vasculum etiam refert, urnam præsentans; & florentem virgam; cum inscriptione Samariticè expressa לחרות ירושלם *Libertatis Hierosolymitanæ*, ea nempe de qua *Joseph. Antiq. lib. 11. c. 8.* Habet etiam sicli pondus. Patet hinc, Judæos, etiam post Esræ tempora, ad usus politicos seu profanos, Characteres retinuisse Samariticos; distinctionem proinde illam, in literas sacras & profanas non rejiciendam. Atque hunc eundem planè puto esse cum nummo, (Tab. VI. n. 4.) quem à *Sereniss. & Celsissimo Principe ac Domino, Domino Ferdinando Alberto, Duce Brunswicensi & Luneburgensi*, acceptum, Clarissimus Vir, *D. Christophorus Schraderus*, Professor Helmstadiensis anno hujus seculi 54. interpretatus est. Extat interpretatio publicè cum nummi utraque expressa facie, cujus exemplar doctissimo authori, grato, hoc loco, acceptum fero animo. Placet eruditissimo viro lectio לחרון ירושלם *ad descriptum Ierusalem*; ex altero latere; ex altero verò שם טוב *ibi bonum*: sed quia prior illa lectio suis, ut monuimus, urgetur difficultatibus, posterior ægrè elici poterit ex tribus elementis, quæ

primum cum Samaritanorum, ט postremum cum ב nihil habet commune; non dum video, ab asserta mihi recedendum sententia. Samuelis tandem nummo, cujus verba explicantur, *Samuel Propheta, redemtus es jejunio*; sensum affingunt, & literalem & mysticum, qui authori nummi ne in mentem quidem venit. Vult Villalpandus, *sensum esse, quasi exhortatorium, ad populum, hujusmodi, redemtus es, vindicatus, ereptus, à jejunio, hoc nempe manna cœlitus delapso. Totus igitur hic nummus à Samuele Propheta, ac totius Israëlis judice, ad hoc tantum tamque singulare Dei beneficium in memoriam revocandum esse videtur. Hoc enim cœlesti cibo quadraginta annos pasti recreati & liberati fuerant Hebræi, non modò à famis, & indigentiæ incommodis, verùm etiam amittendæ libertatis, salutis ac vitæ. In eo verò uno ac simplicissimo cibo frumenti, vini, olei, frugum ac fructuum omnis generis continebantur alimenta, dulcedines, commoda. Quæ omnia antiquæ Symbola quid nobis aliud ostendunt, quàm sanctissimum & supercœleste Eucharistiæ Sacramentum, quod singulari Dei ac Domini nostri Iesu Christi beneficio, Spiritu Sancto edocta sancta Mater Ecclesia, sacra pyxide urnæ illi quàm simillima in Ecclesiis asservat, in memoriam quidem illius singularis beneficii, quo pridie, quàm pateretur Iesus Christus Deus ac Dominus noster, Patres nostros sanctos Apostolos corpore suo sanctissimo pavit.* Quid enim *verba* spectes, sive *res*, sive *materiam* nummi, suspe-

ſuſpectum non eſt? In *verbis* deſidero non unum. 1. Vox גאל in Niphal ſumitur abſolutè, ſine additione termini à quo; imò ſemel tantùm nomen inſtrumenti adjungitur, ſive pretii. Adeò ut planè inſolens ſit hæc phraſis, & cum Sc. ſtylo, ne per analogiam quidem, concilianda. 2. Qua fide נגאלת לצום explicatur, *redemtus es jejunio*, vel à jejunio, cum ל notet propriè & uſitatè terminum ad quem, non à quo? 3. Nondum video, verba שמואל נ neceſſariò vertenda, *Samuel Propheta.* Quòd ſi tamen ad hæc nummus referri poſſit tempora, commodius verteretur altera facie, גאלת לציום *Vindicationis Iſraëlitarum*, ab hoſtibus Philiſtæis, prævio *jejunio*, (de qua Hiſtoria prolixè *1. Sam. 7. verſ. 6.* & deinc.) conceſſæ, æræ. *Senſum* tam literalem, quàm myſticum longè nimis petitum eſſe, quis non videt? Cur jam demum *μνημόσυνον* dederint Mannæ, cùm inter Judæos non amplius cibus ille eſſet notus? Didicimus, nummorum mnemonicorum aliàm eſſe rationem. Eadem referre ad *κυβώτια* ſive ciboria Miſſatica, ſomniantium eſt. Quò ad *materiam*, viderint antiquarii, an uſitati Schemuelis tempore hi fuerint ſicli ærei.

d. Quædam habemus ex *traditione*, quædam ex *conjectura*, quædam ex *αὐτοψία*. De *illis* loquuntur Talmudici. Ita de Mardochæi nummo vel moneta refertur, illam ex una parte habuiſſe *ſaccum & pulverem*, ex altera *coronam auream*: At in Medraſch Eſther: Moneta Mardochæi ivit

per totum orbem ומה מניטה שלו *Et qualis nam erat moneta ejus?* מרדכי מכאן ואסתר מכאן *Mardochai erat ex una parte; & Esther erat ex altera parte.* Ad *istos* pertinet קשיטה quod *agnum* vertunt, à figura, nummo insculpta. Villalpandus Steuchū, (qui *Gen.33.* ἀμνῶν legi vult, pro Μνῶν,) meritò reprehendit, nullo contradicendi, pruritu; sed quod negat, קשיטה pro nummo, agno insigni, accipi, rationibus suis nondum evicit. *Horum* luculentissimi sunt sicli, semisicli, quadrantes, quorum emblemata ordinariè sunt, ex altero quidem latere *urna*; cui imposita manna ex Dei mandato; ex alterò virga *Aharonis*. Samariticum ἔκτυπον, cujus supra meminimus, præter suspectam inscriptionem מעבו, suspectam etiam habere figuram, vel ex continua veterum judæorum praxi colligimus. Nummi certè, quotquot indubiè Hebraicos agnoscimus, urnam & virgam ostendunt: Radices hinc balsami, inde palmæ, quas Palæstinæ proprias fuisse præter Tacitum alii observant; nummis propterea judæorum insculptas, nullo exemplo probatum est. Sunt insuper nummi, qui referunt arcem Zionis. *Nummi reperiuntur* (inquit *Schikh.* Bech. Happ. pag. 82. *antiquiores* (siclis Samariticis) *cum quadam inscriptione tali, in uno latere* דוד המלך ובנו שלמה המלך *David Rex, & Filius ejus, Salomo Rex; in altero, circa depictam arcem* ירושלם עיר הקדש Jeruschalaim urbs sancta. Exemplum habet *VVaser. pag. 72.* additque: *Caeterùm, Davidis*

dit quidem tempore & Solomonis, filii ejus, hæc sicli hujus argentei communis signatura & inscriptio in usu fuisse vulgò creditur. Habentur etiam, hinc inde, aurei & argentei nummi, cum inscriptione, ex una parte, ישו *Jesus*; ex altera verò משיח מלך בא בשלום אלהים אדם עשוי *Messias Rex venit in pace; Deus Homo factus est*, ut Thesei Ambrosii habet inscriptio; Waserjana verò; אור מאדם עשוי חי *Lux de homine facta est vita*; vel ut argenteus (Tab. VI. n. 5.) meus habet, אור מאדם עשוי *Lux, ex homine factus.*

Subjicimus tandem nummos illos æneos, quorum (Tab. IV. n. 2.) altera nobis facies, exhibet Mosen auribus tenus cornutum; torquatum insuper, cum inscriptione torqui addita; משה *Moses*; altera verò verba primi præcepti לא יהיה לך אלהים אחרים על פני *Non erunt tibi Dii alii coram me.* Nummus ejusmodi heri demum opportunè mihi fuit oblatus.

XII. *Hæc de Hebræorum nummis: Chaldæorum propriis characteribus, Lingua, & emblematibus notatos, hactenus non vidimus: Ad cæteros ergo pergimus Arabicos, Æthiopicos, Syriacos, Persicos, Turcicos.*

XIII. *Nummorum istorum primùm* (a) *nomina quædam considerabimus, tum etiam causas.*

a. Cujusmodi sunt 1. ARABUM درهم *Drachma*, Nummus propriè argenteus; deinde

æreus. Vide ſupr. *pag. 72.* 2. نمي Νόμισμα pecunia ſignata *pecul.* in qua æs & ſtannum eſt. 3. ورقة & ورق Pecunia ſignata, nummi, opes peculium; à ورق *opulentus fuit.* 4. خادع Nummus, accīſus *prop.* juſto levior, quaſi fallax. 5. دينار *Denarius*, Arabibus *pecul.* aureus, vulgò Ducatus: à دنر *Aureis abundavit, pecunioſus fuit.* 6. ستوق *Moneta adulterina.* Perſ. سكه 7. مضرب Cuſa & ſignata Moneta; à ضرب *Monetam cudit.* PERSARUM; vel *argentei* vel *cuprei* (rarò in foro videri aureos, monet, *pag. 425. Olearius* Itiner. Perſic.) vel coriacei. Argenteorum nomina ſunt a. عباس *Abas*, ab authore شاه عباس *Schah-Abas*: quatuor faciunt Imperialem. b. خدابنده *Chodabende*, itidem ab authore Schah Chodabende; pretio dimidia parte Abaſis inferiores ſunt. c. *Lari*; filum argenteum in medio curvum, ubi quædam cuſa leguntur verba. Refertur hæc

Moneta ad Ismaëlem ꝫ. d. *Schahi*, quarta pars Abasi; *Bisti*, quorum duo cum dimidio Schahi constituunt. *Cuprei* nummi vocantur in genere *Pul*; in specie *Kasbeki*, quorum 40. sunt Abas. Vide *Olear. lib. cit. pag. 425.* De Æthiopum nummis parum constat: de quo defectu audire placet Nobiliss. & Ampliss. D. Ludolfum, rerum Æthiopicarum peritissimum. Sæpè miratus sum, (sic familiari ad me scripsit Epistola) *Vir Clarissime* Abissinis, cùm auri satis adsit, pecuniam deesse. Venas aliquot auri fæcundissimas (nam argentum rarius est) habent, quas nec scrutantur, nec effodiunt. Aurum informe de superficie terræ legunt: vel cum radicibus arundinum, ex quibus domicilia sua ædificant, extrahunt; Idque rude & infectum, cudendi rudes, cum aliis mercibus permutant, aut pondere appendunt; adeò ut si pecunia tantum bellorum & flagitiorum causa esset, in nulla alia regione pacatiùs & honestiùs viveretur. Si tamen nummorum aliquis cum finitimis est usus, ii peregrini sunt, sicuti etiam pleraque ponderum vocabula. Quorum aliqua in Bibliorum versionibus, sine intellectu ut videtur, retinuerunt, ut דרכמון δραχμὴ, *Exod. 38:26.* דרכמונים διδραχμον, *Jos. 7. 21.* חלק ὁλκὴ, *Gen. 24. 22.* מנא Μνᾶ. Mna, seu mina, *Luc. 19. 13.* ליטרא λίτρα, *Joh. 19. 33.* Usitata autem nunc sunt וקיה Uncia auri, quæ, secundum Æthiopem meum, continet decem דרהמים [illegible] Dimidium

dium verò unciæ vocatur אלף: Cæterum quid מכלת; sic, quòd in N. Test. passim pro Talento ponitur, non satis explicuit Æthiops meus, putabat enim esse duodecimam partem ꙋ מנג Quæ interpretatio Talento convenire nequit, בגג: quod *Luc.12.59. & 15.9.* legitur, annulum è cornu bubali propriè esse ajebat; Qui quoniam inter fricti ciceris & nucum emtores (ut ille loquitur) instar pecuniæ sit, pro vilissima moneta, seu obolo accipiatur, מפלחח: autem drachmam significare. De TURCARUM nummis & nomininibus Manguris, Aspris, sidero capitis, Hyperpyris, Hyperpyraris, Dramis, Schahis, Sultaninis, Seraphinis, Byzantiis, Chrysinis, Almunter; de Ægyptiæ, Syriacæque monetæ ratione videatur *Cotovic.* Itiner. p. 202. Joh. *Leuncl.* Pandect. Hist. Turcic. pag. 116. 117. Et illius quidem verba sunt ex Hieronymo Beck; *Zibit aren nummuli perexigui, signa potius sunt, quàm moneta. Duo valent unum Direm, qui & ipse nummus est areus. Duo direm valent Nuccarum unum, qui nummus est areus major, cum literis Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Osmannum, Turci Acħ, Græci aspron vocant. Nuccari sex faciunt nummum argenteum majusculum, quem Maidinum, vel Cuttam nominant; Maidinos vel Catta Osmannum unum cum dimidio facit, & octo Marchettis Venetis æstimatur, vel octo Bezziis, sive nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt*

...cruciatum. Hic verò refert, varia esse apud Turcos, Maurosque Syriæ indigenas monetæ genera, argenteæ præsertim & æreæ, unicum aureæ, quam Turcæ Altumler, Mauri Dahab, Itali Sultaninum indigetent. Argenteæ plura esse genera, vel enim Sajat, vel Maidini, vel aspra. Æreæ, Zibit, Mangurem, Direm & Nuccaros appellatos. Nuccaros sex Maidinum facere, Mangurem item sex. Asprum valere, unum Nuccarum duobus constare Diribus, duo item Zibitum Direm facere. Quod pretium ipsi Syri Assario assignârint & stateri, placet ex Lexic. Msc. *Isa, bar Ali* addiscere: [illegible] [illegible] Assarium. *Dubium mihi est de illo. Propterea, quòd Syrus quidam dicat, duas valere Chabas (quod tamen* mensuræ nomen est) *Aliis unam Chabam; aliis duas Prutas; aliis pondo auri, id est, denarium; prout scriptum est;* Nonne emitur passer assario, &c. Fluctus ubique! De statera verò: [illegible]

Sta-

Stater, ut notum est, quatuor æquivalet Zuzis.

XIII. *Efficiens principalis sunt Imperatores, Reges, &c.*

Id quod postea palàm fiet ex inscriptionibus secuturis.

XIV. *Materia est* (a) *aurum*, (b) *argentum*, (c) *cuprum vel etiam* (d) *corium*; *gemmæ, vel sigillorum, vel amuletorum inservire magis videntur usibus.*

a. Aurei enim sunt Arabum denarii. Unde in Schalsch. Hakkab. p. 88. והוא דינר זהב של ערבים *Estque denarius aureus Arabum.*

b. Ut sunt *Arabum* Drachmæ; *Persarum* Abas, Chodabende, Lari, Schahi, Bisti; *Turcarum* Aspri: album Græcis sonat, Weißpfennig; Acse Turcis.

c. Quales sunt *Persarum* Kasbekia, veterum item *Arabum*, Syrorum, Ægyptiorum tempore Mostanzeris Billa, Saladini, aliorum: quorum septem mecum communicavit ἔκτυπα Amplissimus *Camerarius* noster, de quibus infra.

d. Quales Persarum *Schehreva* i. e. voluntas Regis. Gent. *Rosar. pag. 602.*

e. Sigilla Muhammedanorum, sententiis potius, quàm figuris aut insignibus sunt conspicua. Ita verbi gratiâ, refert *Elmac.* Hist. Saracen. pag. 10. Muhammedis sigillo insculptum fuisse, الشهادتين *In duplex testimonium*: quod etiam sigillum retinuit successor ejus, teste eodém,

n, pag. 18. خاتمه خاتم النبي *llum ejus, Sigillum Prophetæ.* Alis; الملك لله الواحد القهر *Soli Deo for-minium.* Plura vide in *Hist. Orient. pag. 276.* refero gemmam illam, cujus inscriptionem Amplissimus Divionensium Senator, *D. De la* Nobiliss. *Ezechieli Spanhemio* nostro nicavit. Verborum, nisi fallor, expedita satis lectio esse poterit, احسان لله كبر *Senecta* (potest etiam verti; *Majestas dignitas*) *est Dei beneficium.* Cætera votiva videntur, pro Ali, Persarum Propheta فيجلي امر علي *Et splendidè appareat, tanquam divinum, manifestetur, extollatur Imperium Ali.* Hæc mea de nummo conjectura; plures alias, & longè quidem à se invicem dissidentes, accepisse eruditorum solutiones, idem scripsit Senator, familiaribus ad *D. Spanhemium* literis. Non vidi: Putem tamen, nihil hanc nostram habere, quod non vel Grammaticæ conveniat, vel Historiæ. Scriptura satis est, antiqua, & punctis Diacriticis planè destituta, ut cæterorum, quos vidi, antiquiorum omnium. Habent & Christiani sigillis suis ejusmodi insculpta symbola. Proximo ab hinc octi-

duo 13. Julii 1661. Heidelbergæ fuit Mercator, natione Persa, religione Armenus (unde ei, ni fallor, *Johannis Armeni* nomen) cujus annulus signatorius, Constantinopoli sculptus, symbolum continebat; مقصر اللطف الاه يعقوب *Optimum fortalitium Deus Iacobi*; ut ille: quanquam præferre videantur literæ. مقصر لطف الي يعقوب.

e. De quibus infra.

XV. *Forma partim consistit in inscriptionibus, partim in figuris.*

XVI. Inscriptiones *vel symbolicæ sunt, vel Historicæ, ut plurimum tamen conjunctæ, cum voto, nonnunquam etiam anno nummi cusi addito.*

Id quod abundè probant Arabum nummi tum veteres, tum recentiores, quorum, quos mihi hactenus videre contigit, subjiciam.

Primus & antiquissimus est Haseni, cui ex una facie insculptum vocabulum الحسن *Hasenus* (de quo *Hist. Saracen. pag.* 44.) ex altera بن علي *Filius Ali*; يرفعه الله *quem Deus exaltet*; cupreus aut æreus est, quique antiquitatis satis habet manifesta indicia. Huic proximus antiquitate *Monstanziri-billah*, cujus vitam

tam deſcripſimus *Hiſt. Eccleſ.* Sec. IX. pag. 646. eoque anno poſt Hegiram 248. Chriſti 862. ſcriptio tota eſt; لا اله الا الله محمد رسول الله المستنصر بالله امير المومنين *Non eſt Deus, niſi Deus, & Muhammed, Apoſtolus Dei; Moſtanzer billah, Imperator fidelium.* Altera facie, vultum habet, & thoracem ſemiluna, pectoretenus, cinctum. Nummus cupreus eſt, (Tab. IV. n. 3.) nullo diacritico apice, notatus. Sequitur alius, quẽ cum plurimis aliis κειμηλίοις Orientalibus habet Sereniſſimus Princeps Elector, D. CAROLUS LUDOVICUS, &c. Dominus noſter Clementiſſimus, cujus inſcriptio; محمود بن شاه بن محمد شاه *Mahmudus ben Schah,* Idem ille videtur, qui jam anno Hegiræ 514. rebus præfuit, de quo in *Hiſt. Eccl.* Secul. XII. p. 208. Aureus eſt, (Tab. IV. n. 5.) denariis Arabum major. Ejuſdem ætatis ſunt *Saladini* i.e. nummi, nomine & authoritate *Zelacheddini*, vulgò *Saladini*, Hieroſolymorum occupatoris cuſi. Duos ejuſmodi nummos, alterum quidem dono, alterum mutuo accepi ab Ampliſs. *D. Camerario*, quorum uterque ejuſdem ferè, eſt magnitudinis. Eadem

dem etiam ἐπιγραφῇ, & figura. Carent nummi etiam isti, non modò punctis vocalibus, sed & Diacriticis omnes, difficiles proinde lectu. Quod propterea moneo, ne, quod multis hactenus solenne fuit, hinc quis concludat, hæc legendi subsidia pernecessaria, nondum Arabibus fuisse usitata, cùm ne antiquiores ea Cufici respuerint, ceu diximus *Thesaur. Philol. p. 403.* Eruimus tamen ex utroque (Tab. IV. n. 8.) Schemate sequentem inscriptionem. ايوب الملك الناصر صلاح الدنيا والدين *Jobus*, (commune fuit familiæ nomen Jobitarum, de cujus origine & progressu ex Msc. Bibliothecæ eheu, quondam Archipalatinæ ἀνεκδότῳ, diximus Hist. *Eccles. sec. XII. pag. 214.*) *Rex Nazirus Zelachus* (Restaurator) *Orbis & Religionis.* Circa marginem verò locus & annus cusi nummi obscuris & penè exesis characteribus videtur exprimi. Ex altera parte caput est passo capillitio, solarium instar radiorum, sculptum; cum inscriptione, cujus alterum lemma lectu facile جاير الدنيا significat, *Transit mundus.* De hoc Saladino consuli potest *Historia nostra Eccles.* Secul. XII. p. 206. Est & *tertius*, qui difficiliori insignitus charactere, Saladino deberi videtur. Inscriptio

...io(Tab.IV.n.3.)hæc eſt: الناصر الدين

امير المومنين المكلل كابو

...ziroddinus, *Imperator fidelium, coronatus ſi*... *pater ejus*: Unde & altera pagina geminum ...ert vultum, alterum viri adulti; Juvenis alte... : Orientali conteсtum utrumque paluda... Ad antiquiores ſequentes etiam perti...cuprei, *a.* ارل عاري الملك

العالم الفاضل حساب الدين

Rex *ſciens, beneficus Heſab-oddinus*: Alterum latus protuberantis tantùm, more veterum Romanorum, capitis (Tab.IV.n.1.) habet effigiem. Cui alter ferè ſimilis eſt, figurâ, inſcriptione & pondere, niſi quòd paulò plenius proponantur Epitheta. *b.* Malec-Zalechi. Perſpicuũ enim ſatis eſt. Primum lemma, الملك الصالح *Rex Zalechus*. Ab altera facie (Tab.IV.n.5.) habet avem δικέφαλον, aquilæ Imperiali haud abſimilem, ſubjecta luna corniculante, & æra nummi cuſi a.H.610. Hic *Malec-Zalechus* rerum fuit potitus in Ægypto, ſeculo XII. ut diximus *Hiſt. Eccl. ſ. cit. p. 206*. Aureum habet in Keimeliotheca ſua Sereniſs. Elect. Palat. *Recentiores* nummi ſunt vel *Perſarum*, vel *Turcarum*. *Illorum* inſcriptiones petere

tere licebit ex *Olear. pag. 425.* Adde *Leuncl. pag. 652.* ubi Schah Ismaëlis Schismatici Muhammedani, qui novæ Persarum Alisequorum, cum contemptu reliquorum trium Chalifarum, religioni ortum dedit, meminit, quòd nummis suis sive aureis sive argenteis hæc ab uno latere inscribi voluerit, لا الاه الا الله محمد رسول الله *Non est Deus, nisi Deus ille; Muhammed Apostolus Dei;* ex altero verò اسمعيل خليفة الله *Ismail Vicarius Dei.*

Horum aliquot exscribemus exempla, quia, quod sciam, à nemine hactenus præstitum est.

I. Tribuuntur quidam Sultano *Solimano, fil. Sultan Selim*, filio Sultani Selimi, iique vel cusi ✠ *Halebi* cum hac inscriptione: سلطان سليمن بن سلطان سليم خان عز نصره ضرب في حلب سنة Id est, *Sultan Soliman, fil. Sultan Selim, cujus augeatur victoria. Cusa Halebi anno 926.* vel 2. in Ægypto, eadem retenta inscriptione anno 926. vel 3. *Constantinopoli* سلطان

سلطان سليمن بن سلي
خان عز نصره ضرب في
قسطنطينية *Sultan Soliman fil. Selimi Chan, cujus præclara fit victoria, Constantinopoli: Anno eodem*. Prior nummus ab altera facie habet,

ضارب النصر صاحب العز
والنصر في البر والبحر

Victoriosus (prop. verberando victor) *Potens, Munificus, terra marique*: vox النصر per antanaclesin repetita, & *victoriam* notat, & *donum, adjutorium*.

II. *Muhammedis*, fil. Moradi: سلطان

محمد بن مراد خان عز نصره
ضرب في حلب سنة

Sultan Muhammed fil. Morad Chan, cujus magna fit victoria. Halebi a. 1002. Ex altero latere:

سلطان خان بن السلطان
بن

بن السلطان في البر البحر

Sultani Chan, ſil. Sultani (Imperatoris) *terra ma-*
rique.

III. *Othmani*, fil. Ahmedis, سلطان

عثمان ابن احمد خان عز

النصر ضرب في دمشق

Sultan Othman, fil. Achmed Chan, &c. Damaſci.

Ab altero laterc, ut in ſuperioribus ضارب

النصر *Victorioſus*; *&c.*

IV. *Ibrahami* سلطان خان

ابراهيم بن سلطان عز نصره

ضرب في حلب *Sultan Chan Ibra-*
him fil. Sultan, &c. Halebi.

V. *Moradi*, fil. Selimi, سلطان

مراد بن سليم خان عز نصره

ضرب في مصر سنه *Sultan Mora-*
dus; fil. Selimi Chan, inſignis ſit victoria ejus. Cu-
ſus

est in Ægypto, anno 982. Non hos numeros Latinis mutuo accepterunt ab Indis, ut vult Kircher. Tom. II. P. 1. Class. 5. pag. 372. sed con- Hunc nummum etiam habet, *Olearius, p. 425.* r verò vertat verba Arabica: عز نصرة *det radices, vitam longam & victoriam,* non video. Ejusdem extat alius nummus, ضرب في قسطنطينية *Cusus Constantinopoli.*

VI. *Ahmedis*, fil. Muhammedis. سلطان احمد بن محمد خان ضرب في ارض روم *Sultan Ahmed, fil. Muhammedis Chan; cusus in regione Romanorum.* Altera facies ضارب النصر Victoriosus, &c. Alius ejusdem ضرب في قسطنطينية *Cusus Constantinopoli, &c.* Tertius ibidem cusus, addit annum 1012. Huc pertinent nummi, quorum *Philippus Paruta* meminit, in sua Sicilia. Tractatum hactenus ipsum videre non contigit, excepta tamen quædam ex Aurelianensis Ducis exemplari *Cl. D.*

Ericus Mauritius Professor Tubingensis nobiscum communicavit. Pro ipso scripto obtinendo tantò major erit cura, quanto rariores pollicetur nummorum typos & inscriptiones, non Arabicos tantùm; sed & ut ex literis *Celeb. D. Conringii*, Doctoris & Professoris Helmstadiensis ad incomparabile Nobilitatis Germanicæ decus datis colligo, *Punicos* etiam, *Punicis* literis insignitos, quorum quosdam & ipse meritissimus *Conringius* in sua habet suppellectile; quorum ἔκτυπα nos, amicorum operâ, à viro ad publica commoda nato impetraturos, confidimus.

XVI. *Icones in Muhammedanorum nummis* (a) *rarius reperiuntur, Idololatriæ metu, repertos tamen hodie non* (b) *minus tolerant, quam Judæi, quibus imaginibus signatos nummos accipere religio non est.*

a. Dedimus supra in nummis quibusdam cupreis pag. 157.

b. *Leonclav.* Pandect. Hist. Turcic. pag. 139. *Causa vel prætextus causa potius, cur Talismani, velut admodùm religiosi & accurati Muhamedanæ legis observatores, usum nummorum veterum è medio tollendum censerent, explicationem minimè difficilem habet. Quippe nota Lex Mahumetis, qua statuas, simulachris, sculptas & pictas imagines, ex interdicti divini præscripto vere prohibuit, notum quanto Zelo Musulmanni Christianorum in templis imagines mutilare, frangere, destrue-*

... *soleant. Itaque cùm Romanorum & Græ-* ... *Imperatorum imagines in nummis & aspris* ... & veterum Arabum & Ægyptiorum, fortè Othmanidarum tempora) *expressæ conspice-* ... *tur, violari Prophetæ legem clamabant, & ab-* ... *monetæ veteris auctores erant. Sed interim* ... *prætextu religionis impostores nequissimi quæ-* ... *faciebant, ut ipsimet Turci satis ingenuè fa-* ... *r. Hodie non amplius animos Turcarum il-* ... *gio tantopere tangit, ut signatos Christiano-* ... *charactere nummos aversentur. Imò num-* ... *sive Ducatos Venetos, quibus vetita Lege Mahumetis impressæ sunt imagines, Sultaninis suis, qui nihil habent legi contrarium, Arabicis* ... *ntaxat insigniti literis, longè præferunt. Thale-ris autem Germanicis, præsertim quibus aut ipsius Imperatoris aut Ferdinandi Archiducis, aut se-ptem viri Saxonis insculpti sunt vultus, usque adeò non infesti sunt, ut ex illis ipsis, sibi prohibitis ad-gnitos imaginibus expetant avidissimè: nec dubi-tent, modo se pro mercibus suis eos habituros intel-ligant, de communi pretio trientem, vel quadran-tem remittere. Ne pondus quidem horum explo-rant, quod tamen in Sultanis suis, cæterisque mone-tis usitatis, scrupulosè facere solent.*

XVII. *Finis vel* (a) *Religiosus est, seu supersti-tiosus potius, vel Politicus* (b) *& Civilis.*

a. Extant enim varia monumenta, si non νομίσματα, iis certè analoga, quæ amuletorum vicem sustinent. Suntque 1. *Lapides pretiosi*, vel

Talismarum figuris (de quibus prolixè egimus *Hist. Orient. pag. 191.* quibus addi possunt quæ habet *Kircher.* Oedip. T. II. Class. V. pag. 378. & deinc. *Olear.* Itiner. pag. 365.) insignes, vel inscriptionibus etiam ad devotionem compositis, conspicuæ Duorum (ut de dubiis Judæorum qualis nuper ostensus, ubi gemmæ peripheria inscripta verba יוסף בר משה שלטא in centro verò tres pisces, decussatim sibi invicẽ implicati, nihil dicam) ejusmodi, meo judicio antiquissimorum, vetusto charactere, omnibus Diacriticis apicibus destituto, exaratorum ἔκτυπα ex Instructissima SERENISS. ELECTORIS PALATINI Keimeliotheca, habeo, ex quibus, post seriam indaginem, commodum elicuisse videmur sensum; Alterius (Tab. V. n. 2. ב.) quidem الله يقيه من يشا *Deus custodit, quem vult*; alterius (Tab. V. n. 2.) verò; الله يقيه لمن طهر. *Deus custodit eum, qui purum se præbet.* Posset tamen pro يقيه legi يفيه *Remunerat, rependit,* quamvis prior lectio magis placeat. Est enim notissima Arabibus phrasis وقاه الله *Servavit, protexit eum Deus.* Habeo & ego lapidem preciosum à *Celeb. D. Buxtorfio* nostro donatum, quem

quem ad hanc classem refero. II. *Aurei* etiam extant. Habet idem Serenis. PRINCEPS tum *nummos* quosdam, tum *laminam* auream, quæ ad hanc pertinent Classem. *Nummi* quatuor sunt, ejusdem ferè figuræ (Tab. V. n. 1.) & ponderis. Trium eadem inscriptio, ab illo quidem latere, in medio;

لا اله الا الله وحده لا شريك له

Non est Deus nisi unicus, qui socium non habet. Ab hoc verò literis in longitudinem, ternarum gyrarum instar formatis, antiquo admodum Charactere absque apicibus vel vocalibus, vel Diacriticis محمد رسول الله *Muhammed, Apostolus Dei.* Quarti (Tab. V. א.) verò inscriptio altera; لا اله الا الله وحده لا شريك له *Non est Deus, nisi Deus unicus, cui nullus socius.* Altera verò, الله احد

الله الصمد لم يلد ولم يولد

Deus unicus, Deus æternus, neque gignit, neque gignitur. Lamina unica est, eáque aurea τετράγωνος, cum sequentium literarum inscriptione, quæ per ראשי תיבות erit explicanda: Ut enim vox المترحم facit ملك توحيد

رحمان

رحمان حنان ita ſequens Schema videtur efficere ملك Rex, صديق *juſtus, verax*, ودود *amabilis*; رحمان *miſericors*: Ita autem habet Schema:

ر	و	ص	م
ص	م	ر	و
م	ص	و	ر
و	ر	م	ص

Utrinque latus claudebant literæ aliæ Symbolicæ, expreſſis quibuſdam Dei nominibus الباقي اللطيف والودود *Æternus, clemens, miſericors*. Appenſum erat ſigillum iiſdem variegatum characteribus addita

ſecta-

securitate : وهو العلي العظيم

ولايون حافظيها *Ille verò excelsus est & magnus, neque afficientur damno, qui hæc custodiunt.* Vel 3. *Argentei.* Cujusmodi ante hac doctissimus Vir, D. *Laurentius Zolikhoferus*, V.D. apud Sangallenses Minister vigilantissimus, mihi dono dedit, cujus inscriptio, ex altera facie circularis, est Surata Alcorani 112. ex altera verò;

لااله الا الله واحد لا شريك له

Non est Deus, nisi unus, qui similem non habet. In utraque etiam peripheria sunt brevia quædam Alkorani lemmata. Quemadmodum autem Hebræi contextum Sacrum ad Magicos abusus & superstitiones detorserunt, eadémque vel metallo, vel pergameno inscripta variis calamitatibus, infortunio, incendiis, objecerunt, ita, ut multa alia, Muhammedani eandem consuetudinem κακοζηλία quadam suam fecerunt. Specimine, ex Msc. à Reverendo admodum & Clarissimo Viro, D. *Van Dalen*, nuper communicato, dissertationem hanc claudemus. Procemium εὐκτικοῦ ita habet : اللهم اني توكلت

عليك وتفالت بكتابك

الكريم

الكريم فارني ما هو الكتوم
من سرك المكنون في غيبك
يا ذا الجلال والاكرام

Deus, ego confisus sum tibi, & augurium (bonum omen) *capiam ex libro venerabili: Ostende mihi id quod absconditum est è secreto tuo, & repositum in sinu tuo, ô qui praeditus es Majestate & honore. Sequuntur* postea forma circulari nomina Suratarum viginti

Hoc ordine 1. سورة البقرة *Surata vacca* inservit الملوك والولاية والعمل والسلطان *Regibus, administrationi, provinciae, Imperatori.* 2. سورة ال عمران الولد ذكر ام انثي *Procreationi prolis, mascula an faemella,* 3. سورة النسا *Surat mulierum;* والتزويج هل يصلح ام لا *Conjugio, prosperè ne sit*

succes-

[ſ]ucceſſurum, *annon*. 4. سورة المايدة الوفا والصدق Surata menſa; فالعهد والخلافة *Liberalitati*, *Eleemoſyna*, *fœderi & ſucceſſioni*. 5. سورة الانعام العلم والحكمة *Surata beſtiarum*; والمعرفة هل يصلح ام لا *Scientia*. *Sapientia*, *notitia*, *ſucceſſura ne ſit nec ne*. 6. سورة الاعراف الجون *Caput de Septo*; والسخا والبخل والامساك 7. *Bonitati*, *liberalitati*, *avaritia*, *retentioni*. سورة الانفال النصرة *Surata de ſpoliis*. والظفر والغلبه والمخالفه *Opitulationi*, *victoria & contentioni*. 8. سورة التوبة لتهمه حقيقتها ام بطالتها

Sura-

Surata pœnitentiæ, Suspicioni, vera ne sit an falsa. الحدث
9. سورة يونس *Surata Jonæ;* صدق كذب *Relationi, vera an falsa sit.* 10. سورة هود *Surata Hudi;* الفتح والنجاة والخوف والسوة *Occupationi* (urbis, terræ) *& evasioni; terrori[illegible] malis.* 11. سورة يوسف *Surata Josephi,* الحب حقيقة ام البغضا *Amori, sit ne sincerus,* an odium. 12. سورة الرعد *Surata tonitrus;* ادراك المامول ام الياس *utrum, quod speratur obtineri possit, an desperandum sit* 13. سورة ابرهيم *Surata Abrahami* السفر والحركة هل يصلح ام لا *Itineri & motui, prosperè, an secus succedat.* 14. سورة الحجر *Surata Alhe-*

Albegher: الغايب تقدم سريعا ام لا *An qui se abscondidit, citò se debeat sistere, nec ne.* 15. النجارة سورة النحل *Surata Apum;* فيها الربح الحزان Artificium (prop. fabri lignarii) utrum in eo lucrum, an difficultas. 16. سورة بني اسرايل *Surata filiorum* Israël; المال يرزق ام لا *Opes, an suppeditatur 9 sit, nec ne.* 17. سورة الكهف *Surata speluncæ:* ام يكن ام لا *utrum fuerit, nec ne.* 18. سورة ال مريم *Surata populi Miriam.* السرقة والابق هل يجد ام لا *Furtum & fugitivus, utrum reperiatur, nec ne.* 19. سورة طه *Surata Tah;* السلطان يعدل ام لا *Sultanus, justus*

N ne,

ne, annon. 20. سورة الانبيا *Surata Prophetarum;* القحط والرخفي والسحف الغلا Inopia, tenuitas, fames, annonæ caritas.

Atque hoc est, quod monuimus Comp. Theat. Orient. pag. 120. De hac Kabbala Arabum prolixius agitur in Oedip. Kircher. Tom. II. *Class.* 5. Adde quę de usu & forma ejusmodi amuletorum Hist. Muselm. Leuncl. habet p. 36. *Mos inolevit, ut in militaribus signis Muselmannorum Alis acinax, sive sulficar, velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur. Solent prćterea quędam amuleta, tam pro se, quàm suis equis confecta per Hozza, & Talismanos sive sacerdotes, equorum collo appendere, cùm in hostem ituri sunt: certò persuasi, se tutos iis adversus hostiles esse ictus. Schedę oblongę sunt, & instar rotularum, quas vocant, convolvuntur, precésq; magicas & superstitiosas continent, & Alis mentione nunquam carent. Hujus generis amuletum (Hamaili & Nusca Turcis dicitur, Ludovico Bassano Jadrensi Chamalie) apud magnificum virum, Hieronymum Beck à Leopolstorf, Cęsari nostro à consilio, videre mę memini, cui verba sequentia sermone barbaro erant inscripta:* Jafeta, Jafeta, illa Ali Jaseite illa sulficar; *quorum sententia est:* Prodire de vagina debet acinacem, qui Alis acinax sive sulficar sit. Quid si Arabica sint

sint verba لا فتحا يفتح الا علي لا

سيف الا ذو الفقار *Nemo vagina nudavit gladium (tanto cum successu) nisi Ali*, nec *gladius alius, (tanti nominis) quam ejusdem Du-l-fikar*. De hoc gladio miræ sunt Arabũ fabulæ. Nugantur, quoties eum eduxisset Ali, divisum fuisse, ut geminus efficeretur, cubitos 18. longus. Eodem Christianos utroque latere ceu fœnum fuisse demessos; quin & montes & scopulos eo dissecuisse; ut idem habet *Leunc*. l.1. & *Pand*.c.155. Dulficar Arabicæ voces sunt, ذو الفقار fortè *vertebratum* ejus *dorsum* indicantes. Muhammedis erat, inter octo alios vel hostibus ereptos, vel ab amicis oblatos primæ notæ, qui hæreditario postea jure ad alios devolutus est. Vid. *Not. in Ros*.p.547.*Lex Gol*.R. فقر Memini me aliâs & acinacem vidisse in Serenisſ. Electoris Archeotheca scriptura Arabica notatum, & gladium Damascenum. Sed & poculum ante triennium Esslingæ ostendit Clar. Medicus, D. *Faber*, cum inscriptione Persica; مبارك باد سعادت

باد مبارك باد سعادت باد

مبارك باد

e. Est hæc celeberrimi, & de Republica litteraria optimè meriti D. Conringii: *Hesterno die Redeckerus noster & salutavit me Tuo nomine, & simul obtulit priores aliquot plagulas cùm Compendii Theatri Orientalis, tùm Appendicis Compendii Theologiæ Judaicæ: Adjecit & Tabulas binas rei nummariæ tùm unam cipporum Hebraicorum, & denique si quid habeam Nummorum id generis, uti depingi curarem, tibique transmitti, rogavit. Ego verò magnas Tibi gratias habeo pro hisce omnibus: ante omnia Deum precatus, uti incolumem Te porrò servet bono publico, rei litterariæ, quippe cui es profectò utilissimus, sive industriam spectem, sivè Orientalis doctrinæ inusitatam peritiam. Et verò ipsæ illæ plagulæ mirificè in me incenderunt amorem pariter Tui & admirationem, qui me jam pridem occupaverant, &c. ut jam tum aliquoties publicis scriptis utrumque testatus sim. Vix sanè fero desiderium utriusque Tui compendii: Sed & novam cipporum editionem avidè exspecto. Utinam vicissim Tuo quoque desiderio satisfacere nonnihil, in mea sit potestate? Cæterum Nummorum veterum Hebraicorum, quod quidem ausim genuinum credere, nihil mihi est. Neque vero binos illos quos possideo Sicli titulo insignatos, alterum Samaritanis, alterum Hebraicis, hodie sic dictis, sive Assyriacis Esdræ characteribus inscriptum, arbitror vel vetustati, vel nota bona esse. Uterque sanè justo sicli pondere caret. Samaritanus manifestò recentior est, alioquin planè geminus illi, primo loco*

quem

Referantur ad pag: 179

quem exhibet Tabula tua primæ editionis libelli de Cippis Hebraicis literis inscriptum nullum arbitror genuinum reperiri: multò minus ergò hunc meum laudaverim. Habet Serenissimi & verè Augusti Principis mei filius natu minor, paternæ autem virtutis æmulus, Ferdinandus Albertus in Cimelio suo, binos æneos: sed video alterius imaginem jam abs Te, fortassis ex Clarissimi Schraderi nostri opusculo, expressam novâ illâ Tabulâ, alterius, cum effigie Moysis, jam tum prima editione exhibitam. Est verò & ille Mosaicus indubiè adulterinus, & à recente atque imperitâ manu. Habet etiam ὁ πάνυ Georgius Calixtus noster argenteum Samaritanis characteribus siclum, inscriptum haud parùm vetustum. Verum & ille apud nos morari desiit: visus quoque mihi suspectus, cùm quòd magnitudine non nisi semisiclum æquaret, tùm quòd dumtaxat esset pondere drachmarum duarum, scrupulorum duorum & sex granorum, cum justus siclus fuerit τετράδραχμος. Erat cæteroquin planè similis siclo secundo & tertio Villalpandi suâ inscriptione & figurâ. Habet amicus meus Lipsiæ Samaritanis literis inscriptum aureum: sed nec illius vel descriptio vel figura ad manum est. Itaque quamvis pervelim, hac tamen parte juvare Te nequeo. Vt intelligas tamen animum desiderii tui explendi cupidum, en Tibi depictos aliquot nummos meos, optimæ quidem notæ, sed mihi ignotis characteribus insignitos. Priores duo argentei sunt quasi denarii. Punicos esse suspicor, idque quoniam

Anton. Augustinus dialogo VI. itidem Cartagenenses duos aureos sibi esse testatur, in quorum parte altera facies fœminæ, altera equus sit expressus: unius etiam inscripta literæ videntur, isti quales Punicos expressit in Sicilia sua Paruta. Tertius aureus est sive potius inauratus: sed qui sit nescio, nisi forte Gothicus aliquis fuerit. Quartus pariter & quintus æneus est, & longe vetustissimus, incomperta verò mihi gentis, nisi quod itidem Punici videantur. Sextus, nisi vehementer fallor, vetus est Hetruscus. Video siquidem hic signa Auguratus & Pontificatus, qualia ab Hetruscis acceperunt Romani. Ut autem jam fassus sum, quicquid horum affirmo, tantùm levibus conjecturis nititur: certi quod asseram nihil habeo equidem. Malo igitur ab aliis doceri. Quod nisi tu possis, fortasse poterit nemo. Quis enim in similibus Te superet? Ut verò ad nummos Hebraicos redeam, non dissimulabo Tibi παράδοξα quædam mea. I. Est, nullum nummum Hebræorum olim sicli nomine dictum, qui non fuerit argenteus. II. Est, nullum nummum qui imaginem hominis refert genuinum esse: eòque illum Salomonis & Mosis effigie insignitum, & si qui alii sunt similes, cumprimis qui imaginem habet nostri Salvatoris, adulterinos omnes esse. III. Est, nullum nummum characteribus Hebraicis ornatum, esse bonæ notæ aut multum vetustum. IV. Est, non posse ullo certo indicio ostendi, nummos qui literas habent inscriptas Samaritanas captivitate Babylonica esse antiquiores. V. Est, nummos illos omnes esse cusos

Hasmo-

Hasmonaeorum & Herodum temporibus & quidem ab ipsis postquam cudendi nummi potestatem à Demetrio fuerint nacti, Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Hebraicis autem solis sacris codicibus describendis quasi dedicatos. VI. Denique est, unum duntaxat fuisse sicli genus, non verò alium sicl saumcrum, alium profanum. Hæc mea παράδοξα posse me arbitror non vanis argumentis, saltim vero perquam similia facere. Ast nunc quidem potius malo exspectare secundam editionem libelli Tui: idque quoniam fortassis adferes in medium rationes propter quas cogar mutare sententiam. Id quod facere sum paratissimus, sic ubi doceor certiora: utpote quum fatear, non constare hæc mihi certâ ἀποδείξει, sed tantum probabili quadam collectione. De Cippis Hebræorum velim audire sententiam tuam, num quem eorum censeas esse multum vetustum. Mihi videtur sanè, aut ficta esse pleraque, aut cippos illos exstructos esse à Judæis postquam successit in Palestina imperium Christianorum Europeorum. Et verò, etiam illi qui diligentissimè (ut Burchardus) sunt persecuti ex Christianis nostris res Palestinæ, quales fuerunt ante hos trecentos amplius annos, vix unius & alterius cippi fecere mentionem.

Breve, ad hanc Epistolam responsum nostrum est:

Celeberrime Vir;

IN ære me Tuo esse, tantò fateor libentiùs, quantò me Tibi defænerâsti nominibus pluribus. Nec præmio suo fraudandus doctissimus D. Redeckerus, tum quòd antehac suâ me præsentiâ dignum æstimârit, tum quòd ex Gallia nuper reversus, adeò prolixè sua mihi obtulerit officia. Occasionem præsertim, Te, per eum, salutandi, negligere nec debui, nec volui, hoc ipso tamen votis meis inferior, quòd nihil esset ad manum, quo in tanti viri amicitiam me insinuarem. Humanitatis Tuæ singularis est, quòd paucas, quas recenses, pagellas tanti fecisti; ut vel reluctanti, judicium Tuum, calcar addere, & ad pertexendam telam excitare me potuerit. Ego verò gratias, quas debeo, ago maximas, tum pro elaboratissimo Tractatu de Bibliotheca Augusta, & honorifica in eo mei mentione; tum pro missis nummorum, vel sola raritate commendatorum, typis, pro aliorum quorundam ἐκτυπωμάτων, communicatione, indicio denique facto, nummi Moguntiæ asservati, cujus altera facies *Absolomi Davidis filii*, habeat inscriptionem; quibus, jussu Incomparabilis Tui, ac verè Augusti Principis, filii secundo-geniti D. *Antonii-Ulrici*, Ducis Luneburgici, &c. (quem honorem Tibi gratissimo acceptum hîc fero animo) meum de Orientalium nummis Tractatum auctiorem prodire voluisti.

voluisti. Quæ quidem omnia talia sunt, ut vel singula memorem mereantur animum; quem etiam tamdiu sincerè spondeo atque candidè, donec paria referendi blandiatur occasio. Sed quid de nummis Tuis? Non sum Oedipus. Plerosque quidem hactenus *Hebraicos*, *Samaritanos*, *Arabicos*, Cufico & vulgari Charactere notatos; vel explicui, vel malè redditos restitui; hîc tamen hæret aqua. Priores *duos* Punicos esse, libenter darem: si Punicę literaturę vestigia extarent. *Scal.* in Eusebianis suis, pag. 110. Punicos characteres cum Samaritanis eosdem esse vult, nec dum ab aliis, meo judicio, ostensum perspicuè satis est, cujusmodi veterum Pænorum fuerint elementa. Tutius proinde & confidentius possum dicere, quid non sint, quàm quid sint. Gothicis propius videntur accedere, tum quòd equorum habeant figuram, tum quòd una & altera inscriptionis litera à Gothicis non abludat. De *tertio* minus dubitationis. Gothicum esse, ex inscriptione colligo, cujus tamen literaturam faciliùs, quàm sensum assequor. Ex Alphabetho enim *Gothico*, & annexa brevi institutione Grammatica, quam ex Seren. nostri Archivo, nuper, magno meo commodo, amicus mecum communicavit, planè conjicio, vix ambigendum, quin ex Gothica nummus ille prodierit officina. *Reliquos* tres Elias restituat, non ego: nisi quòd *sextus* eam planè referat figuram, quâ ex Romanis nummis, Augustus, cum inscriptione *Cæsar Augustus*, *Divi*

F. Pa-

F. Pater Patriæ; quam habet *Jacobus Bieus* Antwerp. in Numismat. Imp. Rom. pag. 12. repræsentatur. Peregrina tamen iterum, & non Romana scriptura intercedit. Vides, quàm nihil occurrat certi! Juvat tamen habere, ut ubi, suo tempore, aliorum accesserit collatio, solidiùs de iis edi possit judicium. Nunc ad παράδοξα, ut vocare placuit, & *primo* quidem tantò facilius accedere possemus, quantò usitatius in ipsa Scriptura siclus pro argenteo, & vicissim argenteus ponitur pro siclo, ceu diximus *sup. pag. 114.* nisi disertus obstaret locus, *1. Chron. 21. v. 25.* ubi expressè legimus, *Davidem Arnano dedisse siclos aureos, pondere sexcentos.* Heb. שקלי זהב, quod *vulgat.* Siclos auri κατὰ πόδα reddit; Arab.

مايتي استتير من الذهب

ducentos auri stateres. Cur Syrus habeat ܚܡܫܝܢ ܐܣܛܐܪܝܢ *quinquaginta stateribus*; Cùm staterem Syri quatuor zuzis sive denariis Romanis (quorum quatuor siclum constituunt) definiunt; non video, nisi quod in re nummaria veterum Hebræorum hospites videantur & peregrini. Consul. sup. p. 153. Sed & LXX. (eidem fortè ὑποθέσει δουλεύοντες, Siclos tantùm dari argenteos) transtulerunt σίκλους χρυσίου. Tutiùs textui inhæremus, qui Siclorum aureorum expressè meminit. Secundum paradoxum, κατὰ θέσιν consideratum ægrè Judæorum

ad-

admittere videtur praxis. Scio, magnos esse viros, *qui eò graviùs fuisse* scribant *judæis tributum Romanis præstitisse, quòd ultra dispendium argenti, Cæsaris etiam imaginem conquirere, manibus contrectare, atque adeo illi afferre cogerenter; cùm memores ipsi divinæ Legis omne sculptile, omnémque imaginem detrectarent*; ab aliis tamen jam, *Seldeno* præsertim, *de Jur. Natur.* & *Gent.* l. 2. c. 8. pag. 232. &c. probatum est, Judæos à picturis & sculpturis tum animalium, tum hominis non abstinuisse absolutè; imò ne nummos quidem Christianorum cruce signatos respuisse, ceu sup. p. 111. monuimus. Nihil ergo obstare existimo, quo minùs veteribus judæis nummos tribuamus variis, hominum etiam imaginibus, insignes. In *hypothesi* tamen, qui Mosis & Servatoris præferunt figuram nummi, manifestæ nimis sunt suspecti, imò convicti, νοθείας; de Solomonis nummo judicium nostrum extat *sup. p. 120.* Nullum verò, *tertiò* nummum characteribus Hebraicis ornatum, esse bonæ notæ, aut multum vetustum, hactenus animadvertere non potui. Quin potiùs, ex variorum didici collatione, neque scriptura Hebraica notatos; omnes fuisse χθὲς πρώχθὲς cusos; non certè Solomonicos illos, de quibus paulò prolixius *sup. p. 120. 139.* nec Samariticâ, omnes esse veteres, non illos, de quibus, pag. 140. Nondum enim satis hactenus probata eorum est sententia, qui *quadratis* Hebræorum *literis* ultimam abjudicant antiquitatem, prout com-

compendiosè demonstratum à nobis est, *Centur.* Quæst. Theol. p. 118. Vetustissimi Hebræorum *Codices, inscriptiones, &c.* satis abundè hactenus mihi eorum commendârunt sententiam, qui non statim, quod Samaritanis caret notis, aut elementis, ceu novum, rejiciunt. Non posse verò, *quintò*, ullo *certo indicio ostendi, nummos, qui literas habent inscriptas Samaritanas captivitate Babylonica esse antiquiores*; tantò facilius concedo, quantò difficilius est, de nummorum ejusmodi Samaritanorum, ob defectum adscriptarum Epocharum, judicare exacta antiquitate. Quemadmodum autem certi nihil de eorum pronunciari potest ætate *affirmativè*; ita neque tutum satis videtur omnem nummorum, qui hinc inde in Cimeliothecis asservantur vetustatem infra captivitatis annos restringere. Cur enim aliud posteriorum quàm priorum siclorum sit fatum, ut illi tanto numero, aut amissi, aut hostium metu absconditi, aut vastatione perditi reperiantur; hi reperti fuerint nusquam? Unde, quod *sextò* affertur, *nummos illos omnes cusos esse Hasmonæorum & Herodis temporibus, & quidem ab ipsis judæis, postquam cudendi nummi potestatem à Demetrio Nicanore fuerint nacti; Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Hebræos autem solis sacris codicibus describendis, quasi dedicatos*, difficultate omni carere non existimo. Neque enim video, cur nullos Hasmonæorum temporibus vetustiores, in thesi saltem,

agno-

agnoscamus nummos. Usus nummorum apud Hebræos, & antiquissimus fuit, & continuus. Quid nî igitur, ex ruderibus Hierosolymitanis, vastatæ urbis, incensi templi, vel aliquos posteritati, studiosè investiganti, relictos dicamus? De *Romanis* & *Græcis* & antiquissimis quidem Antiquarii difficulter nos ambigere sinent; cur de solis desperemus Hebræis? Ipsæ nonnullorum inscriptiones qualis est Solomonis, cui nummo non parum tribuo, majorem sæpe præ se ferunt antiquitatem. Ab Hebræis autem cusos illos fuisse, in signum αὐτονομίας; literis; ut plurimum, vix tamen semper; Samaritanis non repugno. Unum *denique* fuisse, ratione ponderis, sicli genus, libenter dedi; confirmavi etiam *sup. p.* 124. Inscriptionum ἐπιταφίων adeóque cipporum Hebraicorum, de quibus sub finem mones, eadem, proculdubio, authoritas omnium non est. Quæ à nimia commendantur antiquitate, suspicione vix carent. Superesse tamen à mille & ampliùs annis genuinos & integros cippos, tam non dubito, quàm certum est, Romanorum & Græcorum multa monumenta & Epitaphia, etiam antiqua, esse γνήσια. Ab iis, qui Orientem peragrârunt, non diligenter satis vel observata, vel annotata ea esse, non miror. Obstabat, ut plurimum, curta literaturæ Hebraicæ supellex; quæ postquam Europæis familiarior esse cœpit, multas nobis inscriptiones Orientales, de quibus peculiaris nostra extat *dissertatio*, eruderavit: quam-

quamvis dispari, & infelici multorum, successu. Hæc omnia αὐτοσχεδιαστὶ. Prolixa enim & præmeditata commentaria hac vice à me occupatissimo expectari non poterant.

INDEX,

INDEX RERUM ET VERBORUM.

A.

C.

O R.

D.

E.

F.

G.

Gil-

H.

I.

K.

L.

M.

N.

FINIS.